GODIŠNJI IZVJEŠTAJ

KOMISIJE ZA TRŽIŠTE KAPITALA

I STANJU NA TRŽIŠTU KAPITALA ZA 2023. GODINU

Riječ predsjednika Komisije

S ponosom vam se obraćam u ime petog saziva Komisije za tržište kapitala Crne Gore koji je stupio na dužnost od januara 2023. godine sa ciljem da se suočimo sa izazovima koji karakterišu naše tržište kapitala.

Naša vizija je da obnovimo povjerenje investitora i stvorimo okruženje koje će podržati prosperitet tržišta kapitala. Kroz stalnu interakciju sa relevantnim akterima u finansijskoj industriji, kako u Crnoj Gori tako i u inostranstvu, težimo obnovi povjerenja i stvaranju adekvatne infrastrukture koja će podržati rast tržišta kapitala. Postigli smo značajan napredak u protekloj godini, a optimistično gledamo na budućnost očekujući još veće uspjehe. Svjesni smo da su pred nama brojni problemi, uključujući slabu infrastrukturu, nelikvidnost i poteškoće u fondovskoj industriji. Međutim, uvjereni smo da je uz predan rad i zajedničke napore moguće prevazići ove prepreke i ostvariti napredak u svim segmentima tržišta kapitala.

Kako je Komisija po zakonu nezavisno regulatorno tijelo koje se samofinansira, prvi koraci su bili stabilizacija sopstvenih finansija. Smanjili smo troškove i fokus prebacili na prihode, gdje smo najveću pažnju posvetili naplati potraživanja. Rad na naplati potraživanja od dužnika koji su aktivni na tržištu je donio pozitivne rezultate, što nam je omogućilo da se više posvetimo regulatornoj ulozi kroz kontrole učesnika, ali i programima finansijske pismenosti i edukacije, te radu na novim zakonskim rješenjima kao i unaprjeđenju postojećih.

Aktivno smo radili na izmjenama zakona i saradnji sa relevantnim institucijama kako bismo osigurali efikasno i transparentno funkcionisanje tržišta kapitala. Komisija je proslijedila Ministarstvu finansija i Ministarstvu evropskih poslova Nacrt Zakona o investicionim fondovima sa javnom ponudom i Nacrt zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima, dok su u toku pripreme za izradu transpozicionih tabela za Nacrt zakona o alternativnim investicionim fondovima. Pokrenute su i izmjene Zakona o tržištu kapitala. Procedura oko tih zakona je ubrzana od januara 2023. godine, uz konkretniju saradnju sa nadležnim ministarstvima i Sekretarijatom za zakonodavstvo. Komisija je aplicirala i dobila projekte finansirane od strane EU koji će dati dodatan kvalitet zakonskim rješenjima, a kroz saradnju sa CBCG učestvujemo u izradi zakona o digitalnoj imovini.

Fondovi nastali u masovnoj vaučerskoj privatizaciji, osim njih nekoliko, funkcionišu otežano, a nemamo nijedan privatni penzioni fond, te i tu kaskamo u odnosu na EU standarde. Smanjen je i broj investicionih društava koji trguju na domaćoj berzi. Komisija u novom sazivu je prepoznala značaj fondova, pa smo od početka godine izdali rješenja za rad novom otvorenom investicionom fondu, i izdali rješenja za registraciju deset inostranih fondova iz zemalja EU sa pravom prodaje njihovih investicionih jedinica u Crnoj Gori. Odlična saradnja kojoj težimo sa učesnicima na tržištu kapitala rezultirala je najavom osnivanja još investicionih društava i društava za upravljanje fondovima u narednom periodu.

Fokus je takođe stavljen i na saradnju sa Montenegroberzom i Centralnim klirinškim depozitarnim društvom, jer je neophodno da svi učesnici funkcionišu na efikasan i transparentan način, usmjeren ka investitoru, kako bi „oživjeli“ domaću berzu, a pozitivne reakcije investitora na rad Komisije ulivaju nadu da smo na pravom putu i da idemo u korak sa novim trendovima, što je značajno i za evropski put Crne Gore. Podrška Vlade, kao što je odluka da uđe u vlasničku strukturu Montenegroberze, predstavlja značajan korak ka razvoju tržišta kapitala.

Očekujemo da ćemo uz podršku Vlade i parlamenta, koji su ključni za donošenje zakona i utvrđivanje magistralnog pravca razvoja, ostvariti značajan napredak u narednom periodu. Naišli smo na razumijevanje obije institucije i mislim da je država konačno razumjela da joj je potrebno jako tržište kapitala i integritet tog tržišta, o čemu najbolje govori i njena pojava kao investitora na berzi.

Sumirajući godinu koja je za nama moram istaći da sam naročito ponosan što je Komisija u saradnji sa Ministarstvom finansija i Centralnom bankom Crne Gore organizovala Prvu Međunarodnu Konferenciju 'Montenegro Financial Markets'. Ova konferencija je prevazišla sva naša očekivanja, te se nadamo da je ista kamen temeljac stvaranja jedne lijepe priče koja će prerasti u tradiciju.

Komisija će u ovom dijelu nastaviti da diktira dinamiku razvoja i davati doprinos obezbjeđujući visok nivo nadzorne i regulatorne uloge. Uvjeren sam da će naša posvećena saradnja sa svim učesnicima biti ključna za dalji napredak tržišta kapitala. Samo zajedničkim naporima možemo ostvariti prosperitet i stabilnost koje želimo vidjeti na našem tržištu. Radujem se budućnosti u kojoj ćemo zajedno graditi jaču, otporniju i dinamičniju platformu za sve učesnike. Hvala vam na vašoj podršci i posvećenosti.

SADRŽAJ

UVOD 5
U FOKUSU MEDIJA: GOSTOVANJA KOMISIJE ZA TRŽIŠTE KAPITALA 10
STANJE NA TRŽIŠTU KAPITALA 12
REGULISANO TRŽIŠTE 15
MTP ME 17
BERZANSKI INDEKSI 18
MNSE10 18
MONEX 21
TRŽIŠNA KAPITALIZACIJA 24
VANBERZANSKO TRŽIŠTE (OTC) 25
POSLOVANJE UČESNIKA NA TRŽIŠTU KAPITALA 26
CENTRALNO KLIRINŠKO DEPOZITARNO DRUŠTVO 29
MONTENEGROBERZA 30
INVESTICIONA DRUŠTVA I OVLAŠĆENE KREDITNE INSTITUCIJE 30
POSLOVANJE DEPOZITARA 32
POSLOVANJE INVESTICIONIH FONDOVA U CRNOJ GORI 33
KORPORATIVNE AKTIVNOSTI 37
ZATVORENA PONUDA EMISIJE AKCIJA PO OSNOVU PRAVA PREČE KUPOVINE 38
EMISIJA AKCIJA PO OSNOVU ZATVORENOG PROSPEKTA UNAPRIJED ODREĐENIM LICIMA 38
EMISIJE AKCIJA PO OSNOVU RASPODJELE DOBITI U AKCIONARSKI KAPITAL 38
ZATVORENA PONUDA OSNIVAČKE EMISIJE AKCIJA PRI SIMULTANOM OSNIVANJU 38
JAVNE PONUDE ZA PREUZIMANJE AKCIONARSKIH DRUŠTAVA 39
SMANJENJE AKCIONARSKOG KAPITALA 39
KONTROLNE AKTIVNOSTI KOMISIJE 40
POSREDNE I NEPOSREDNE KONTROLE 40
PREDUZETE MJERE 41
SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA 42
MONEYVAL 5th Round Mutual Evaluations – Montenegro 44
FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE EMITENATA 46
GODIŠNJI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA 47
POLUGODIŠNJI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA 47
TROMJESEČNI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA 48
DEVETOMJESEČNI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA 48
DOZVOLE ZA RAD, ODOBRENJA I SAGLASNOSTI 49
EDUKACIJA I LICENCIRANJE 53
EDUKACIJA I LICENCIRANJE INVESTICIONIH MENADŽERA PENZIONIH FONDOVA U CRNOJ GORI 57
REGULATORNA FUNKCIJA KOMISIJE 60
NACRT ZAKONA O DOPUNAMA I IZMJENAM ZAKONA O TRŽIŠTU KAPITALA 62
NACRT ZAKONA O ALTERNATIVNIM INVESTICIONIM FONDOVIMA 62
NACRT ZAKONA O OTVORENIM INVESTICIONIM FONDOVIMA SA JAVNOM PONUDOM 63
NACRT ZAKONA O DOBROVOLJNIM PENZIONIM FONDOVIMA 64
PODZAKONSKA AKTA 65
PRVA MEĐUNARODNA KONFERENCIJA „MONTENEGRO FINANCIAL MARKETS“ 66
JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA I SARADNJA 70
PROCES EU INTEGRACIJA 70
MEĐUNARODNA SARADNJA 71
SARADNJA SA DRŽAVNIM ORGANIMA, SKUPŠTINOM I INSTITUCIJAMA U CRNOJ GORI 76
ZAKLJUČAK 79

UVOD

Komisija je samostalna i nezavisna i odgovorna za svoj rad Skupštini Crne Gore. Komisiju čini pet članova: predsjednik, zamjenik predsjednika i tri člana Komisije. Članove Komisije imenuje Skupština Crne Gore na predlog Vlade Crne Gore. Peti saziv Komisije izabran je 29.12.2022. godine u sljedećem sastavu: predsjednik Željko Drinčić, zamjenik predsjednika mr Dragan Đukić, član Ana Pivljanin, član Dražen Stevanović i član Draško Malbaški.

Sa zadovoljstvom vas obavještavamo da tržište kapitala u Crnoj Gori ostvaruje napredak zahvaljujući svom infrastrukturnom i regulatornom okviru, usklađenom sa međunarodnim standardima, EU propisima i trendovima globalnog tržišta finansijskih usluga. Istaknut je povećan nivo obučenosti zaposlenih u ključnim institucijama- Centralno klirinško depozitarno društvo (CKDD), Montenegroberza, investiciona društva, ovlašćene kreditne institucije, što je rezultat organizovane Edukacije za licenciranje investicionih menadžera penzionih fondova od strane Komisije za tržište kapitala. U godini koja je za nama organizovali smo i Prvu Međunarodnu Konferenciju 'Montenegro Financial Markets' u saradnji sa Ministarstvom finansija i Centralnom bankom Crne Gore koja je postala nezaobilazan događaj u kalendaru tržišta kapitala. Ovaj zajednički poduhvat nije samo unaprijedio našu ekspertizu, već je takođe doprinio podizanju svijesti među učesnicima tržišta kapitala, ali i građanima o vitalnoj ulozi finansijskih tržišta u našem društvu.

U 2023. godini, primjetan je trend smanjenja prometa na Montenegroberzi, koji je za 84% manji u poređenju sa prethodnom godinom. Ipak, zabilježen je rast indeksa MNSE10 za 5,4% i MONEX-a za 10,2%.

Ovdje su sumirani ključni podaci o tržištu kapitala u Crnoj Gori:

- Ukupan promet na Montenegroberzi u 2023. godini iznosi 12 miliona eura;
- Berzanski indeks MNSE10 bilježi rast od 5,4%;
- Berzanski indeks MONEX bilježi rast od 10,2%;
- Tržišna kapitalizacija na kraju 2023. godine iznosi 3,6 milijardi eura;
- Ukupna nominalna vrijednost netržišnih transakcija iznosi 750 hiljada eura;
- Ulaganja novog kapitala putem korporativnih aktivnosti iznose 4 miliona eura.

Naglašavamo da se primjena digitalizacije i novih tehnologija u finansijama širi kao globalni trend, mijenjajući način pružanja finansijskih usluga. Ovaj trend podstiče konkurenciju među pružaocima finansijskih usluga i težnju ka transparentnijem, sigurnijem, bržem i ekonomičnijem pružanju usluga u poređenju sa tradicionalnim institucijama.

U narednim godinama, istraživanje promjena u ponašanju i poslovnim modelima, kao i razvoj odgovarajućeg poslovnog okruženja, biće ključni izazovi i prilike kako za regulatore finansijskog sistema, tako i za kreatore ekonomskog i pravnog okvira u Crnoj Gori.

KLJUČNI PRIORITETI

U fokusu budućih aktivnosti Komisije za tržište kapitala ističu se ključni prioriteti usmjereni ka razvijanju regulatornog okvira koji podstiče inovacije na finansijskom tržištu, kao i usklađivanje tog okvira sa evropskom regulativom koja oblikuje ovu dinamičnu oblast.

MISIJA

Misija Komisije za tržište kapitala ogleda se u postizanju višestrukih ciljeva koji podstiču zaštitu investitora i unaprjeđenje stabilnosti i uređenosti tržišta kapitala. Ova misija artikuliše tri ključna područja djelovanja:

1. **Zaštita investitora**: Ovo područje obuhvata pružanje izuzetnih usluga korisnicima finansijskih usluga, jačanje prava investitora uz istovremeno prepoznavanje njihovih obaveza;

2. **Uređeno tržište**: Fokus je na unaprjeđenju integriteta, transparentnosti, efikasnosti i uopšteno dobrog funkcionisanja tržišta kapitala i njegove infrastrukture;
3. **Finansijska stabilnost**: Ovaj cilj stremi jačanju finansijskog sistema kako bi se povećala njegova otpornost na potencijalne šokove i finansijske disbalanse, dok se paralelno podstiče ekonomski rast.

Ova tri strateška cilja međusobno su povezana, pružajući podršku povećanju povjerenja investitora. Zaštita investitora i uređenje tržišta doprinose finansijskoj stabilnosti, dok istovremeno povećana finansijska stabilnost podupire proces uređenja tržišta i zaštite investitora. Komisija ostvaruje svoju misiju kroz niz ključnih aktivnosti, uključujući i:

- **Usklađivanje sa EU regulativom;**
- **Supervizija tržišta kapitala;**
- **Unaprjeđenje korporativnog upravljanja;**
- **Saradnja sa međunarodnim, domaćim, državnim organima i institucijama.**

POGLED U SVIJET TRŽIŠTA KAPITALA

Komisija za tržište kapitala je zakonom ustanovljeno samostalno i nezavisno regulatorno tijelo osnovano radi uređivanja i nadzora emisije hartija od vrijednosti i njihove trgovine u skladu sa pravilima Evropskog nadležnog organa za hartije od vrijednosti i tržišta (ESMA), pravnim okvirom Evropske Unije u ovoj oblasti (EU Acquis) i sa međunarodnim pravilima i principima Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO).

Naša misija, jasno artikulisana, usmjerena je prema stvaranju poštenog, efikasnog i transparentnog tržišta kapitala, s naglaskom na zaštitu investitora i smanjenje sistemskog rizika.

Komisija za tržište kapitala (u daljem tekstu: Komisija) se zalaže za ostvarivanje vizije moderne regulacije tržišta kapitala sa precizno definisanim ciljevima:

- podsticanje poštenog, efikasnog i transparentnog tržišta kapitala u cilju zaštite investitora u hartije od vrijednosti i smanjenja sistemskog rizika;
- uređenje emisije hartija od vrijednosti i poslovanja sa tim hartijama;
- vršenje nadzorne funkcije nad tržištem kapitala;
- edukacija učesnika na tržištu kapitala;
- informisanje javnosti o trendovima i razvoju tržišta kapitala i
- razvoj internih strateških kapaciteta i organizacione efikasnosti.

ZAŠTITA INVESTITORA I TRANSPARENTNOST TRŽIŠTA

Jedan od ključnih prioriteta Komisije je kontinuirani nadzor nad poslovanjem lica i društava koja profesionalno trguju hartijama od vrijednosti. Nastojimo promovisati visoke standarde zaštite investitora i integriteta tržišta, čime osiguravamo povjerenje i stabilnost.

U HARMONIJI SA MEĐUNARODNIM STANDARDIMA

Komisija je punopravni član IOSCO-a, a takođe i potpisnik multilateralnog Memoranduma o saradnji i međusobnom razumijevanju kojim se priznaje kapacitet Komisije za ravnopravnu saradnju i razmjenu informacija između članica IOSCO. Pored toga, Komisija je potpisnik Memoranduma o razumijevanju i razmjeni informacija sa regulatorima iz regiona i potpisnik je Memoranduma o saradnji i razmjeni podataka u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Regulatorni okvir i praksa tržišta kapitala u Crnoj Gori visoko su ocijenjeni od strane IOSCO-a, sa aspekta primjene najbolje međunarodne prakse i međunarodnih standarda. Međunarodni tim IOSCO je istraživao i potvrdio da je na tržištu kapitala implementiran regulatorni sistem koji ispunjava kriterijume A liste, u grupi od 50 zemalja, čiji regulatorni sistem u potpunosti ispunjava zahtjeve o razmjeni informacija, čime je dobijena pozitivna ocjena sposobnosti kreiranja potrebnih podataka, upotrebe, čuvanja i razmjene u svrsi profesionalnog obavljanja posla.

Komisija je, od strane Evropskog nadležnog organa za tržišta kapitala, prihvaćena za potpisnicu Memoranduma o saradnji u oblasti alternativnih investicionih fondova. Cilj potpisivanja Memoranduma je unaprđeđenje saradnje, razmjene informacija i iskustava vezanih za nadzor alternativnih investicionih fondova, uz sprovođenje pravila o povjerljivosti i razmjeni informacija koja se primjenjuju na nadležne organe EU, ESMA-u i Evropski savjet za sistemski rizik (ESRB).

Dosadašnje funkcionisanje institucija tržišta kapitala pokazalo je da su propisi i institucije uspostavljeni u skladu sa potrebama tržišta, da su sistemi i komponente prilično uhodani i da predstavljaju dobru osnovu za dalji razvoj tržišta.

INOVACIJA I RAZVOJ INTERNIH KAPACITETA

Pored nadzora, Komisija se fokusira na podršku inovacijama i razvoju internih kapaciteta. Cilj nam je unaprijediti edukaciju učesnika na tržištu kapitala te informisati javnost o trendovima i razvoju tržišta.

RAZNOLIKOST ORGANIZACIONIH JEDINICA

Unutar Komisije, različite organizacione jedinice rade na ostvarivanju postavljenih ciljeva. Sektorski fokus obuhvata odobravanje emisija hartija od vrijednosti, nadzor tržišta, upravljanje rizicima, te podršku finansijskim edukacijama.

Ukupan broj zaposlenih u Komisiji je 24, (uključujući i redovne članove Komisije), raspoređenih u šest organizacionih jedinica, kojim rukovode članovi Komisije i sekretar.

- Sektor nadzora tržišta i korporativnog upravljanja obavlja poslove i zadatke koji se prije svega odnose na licenciranje učesnika na tržištu kapitala, kao i njihovu posrednu i neposrednu kontrolu i kontrolu u dijelu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
- Sektor kolektivnih investicionih šema i digitalne imovine obavlja poslove licenciranja investicionih i dobrovoljnih penzionih fondova, kao i njihovu posrednu i neposrednu kontrolu.
- Sektor korporativnih aktivnosti vrši obradu i pripremu prijedloga za evidentiranje emisija hartija od vrijednosti, vodi registar odobrenih emisija, vrši kontrolu postupka emisije hartija od vrijednosti, evidentiranje smanjenja kapitala i postupak preuzimanja akcionarskih društava.
- Sektor razvoja i saradnje obavlja poslove koje se odnose na unaprđeđenje regulatornog i institucionalnog okvira za funkcionisanje tržišta kapitala i istraživanje, analize i projekcije razvoja tržišta.
- Kabinet predsjednika vrši stručne analitičke i administrativne poslove za potrebe predsjednika.
- Sekretarijat Komisije obavlja administrativno-tehničke i operativno-tehničke poslove neophodne za efikasno poslovanje Komisije.

Većina zaposlenih u Komisiji ima diplomu visokog obrazovanja (osamnaest zaposlenih, odnosno 75%), dok ostali zaposleni imaju srednje obrazovanje (šest zaposlenih, odnosno 25%). Među zaposlenima sa diplomom visokog obrazovanja najviše je ekonomista (deset zaposlenih) zatim pravnika (pet zaposlenih).

U Komisiji muškarci i žene su izjednačeni po broju odnosno po dvanaestoro zaposlenih.

Prosječna starost zaposlenih u Komisiji na dan 31.12.2023. godine, je bila 43 godina. Većina zaposlenih tj. 58% zaposlenih je mlađe od 45 godina.

Prosječno radno iskustvo u Komisiji na dan 31.12.2023. godine, je iznosilo 9,4 godina. Najviše zaposlenih ima radno iskustvo u Komisiji, u trajanju preko 12 godina (12 zaposlenih odnosno 54%).

Obrazovna struktura zaposlenih na dan 31.12.2023. godine

	broj	udio		broj	udio
Visoko obrazovanje	18	83%	Ekonomisti	10	50%
			Pravnici	5	21%
			Ostalo	3	13%
Srednje obrazovanje	6	17%			
Ukupno	**24**				

Osnovni podaci o strukturi zaposlenih u periodu 2019-2023 godina

Godina	Broj zaposlenih		Prosječna starost zaposlenih u godinama		Prosječno radno iskustvo u godinama	
	broj	promjena	broj	promjena	broj	promjena
2019.	25	-4%	42	1,25	10,32	0,1
2020.	25	-	43	1,01	11,32	1,0
2021.	24	-4%	45	1,42	12,42	1,1
2022.	24	0%	43	-1,61	10,04	-2,4
2023.	24	0%	43	0,00	9,41	-0,6

Broj, starost i radno iskustvo zaposlenih u Komisiji u periodu 2019-2023 godina

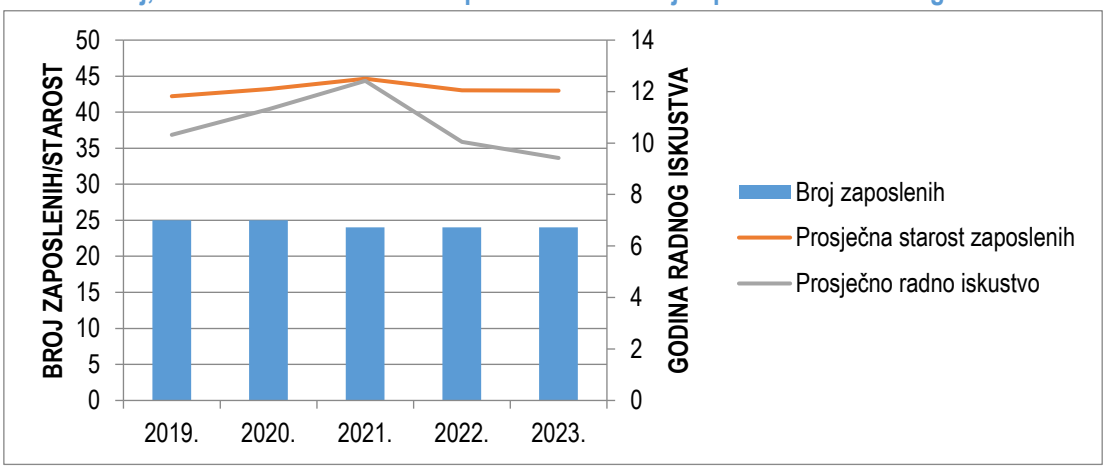

Broj zaposlenih po starosnim grupama na dan 31.12.2023. godine

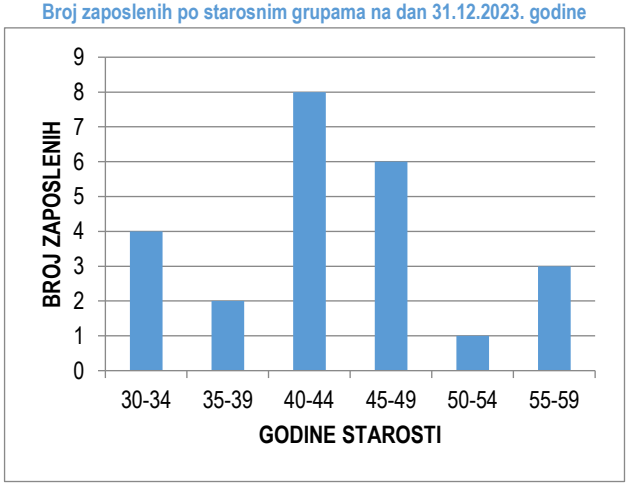

Broj zaposlenih po radnom iskustvu u Komisiji na dan 31.12.2022. godine

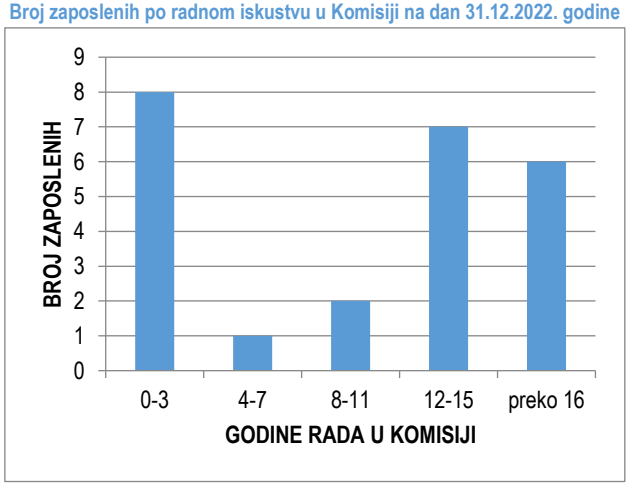

Ministar finansija u posjeti Komisiji

Ministar finansija, mr Aleksandar Damjanović sa saradnicima, posjetio je Komisiju 23.02.2023. godine, gdje je sa rukovodstvom razgovarao o funkcionisanju Komisije, planiranim aktivnostima, naslijeđenim izazovima u radu i segmentima koje je potrebno dodatno unaprijediti.

Predsjednik Komisije, Željko Drinčić podsjetio je da se Komisija zalaže za moderno regulisano, efikasno i transparentno tržište kapitala, kao i da se radi na unaprjeđenju regulisanja emisija hartija od vrijednosti i poslovanja tim finansijskim instrumentima, vršeći nadzor nad tržištem, edukaciju učesnika i informisanje javnosti o trendovima na tržištu kapitala.

Ministar je pohvalio namjeru aktuelnog saziva Komisije da se doprinese povećanju transparentnosti rada i rješavanju problema, ističući da će dati potrebnu institucionalnu podršku, kako bi se, kroz zajednički pristup i dijalog, obnovilo povjerenje u tržište kapitala.

Razgovarano je o modelima za unaprjeđenje rada Komisije, gdje je prioritetnim ocijenjen rad na izmjeni određenih zakona koji direktno regulišu tržište kapitala, ali i nekih koji indirektno utiču na nesmetano funkcionisanje tržišta. Fokus je bio na zakonima koji su u proceduri: Zakon o penzionim fondovima, Zakon o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom i Zakon o alternativnim investicionim fondovima, a prepoznata je i potreba da se iniciraju izmjene Zakona o preuzimanju akcionarskih društava.

Komisija donirala računare školama

U godini koja je prošla, Komisija je ponosno ostvarila značajan napredak u podršci obrazovanju naših najmlađih sugrađana kroz donaciju računarske opreme osnovnim školama: JU OŠ "Vojin Popović" iz Drezge, JU OŠ "Đoko Prelević" u Ublima i JU OŠ "Pavle Kovačević" iz Grahova. Ova inicijativa je označila korak naprijed u nadograđivanju tradicionalnog sistema obrazovanja i postavljanju temelja za digitalnu budućnost učenika pomenutih škola.

Donacija računara predstavlja izuzetan resurs koji omogućava pristup tehnologiji i digitalnim alatima za učenje kako bi učenici proširili svoje horizonte i istražili nove mogućnosti u svijetu znanja. Integracija tehnologije u učionicu nije samo modernizacija, već prilika za unaprjeđenje nastavnog procesa i pripremu djece za zahtjeve budućnosti.

Važnost ove inicijative se proteže izvan učionica. Kroz podršku digitalnom obrazovanju, ne samo što investiramo u razvoj vještina naše djece, već i u dugoročni prosperitet naše zemlje. Učenici koji su opremljeni digitalnim alatima imaju veće šanse za uspjeh u modernom društvu i tržištu rada. Stvaranje generacija sposobnih za kritičko razmišljanje, inovaciju i tehnološku pismenost je ključno za održivi razvoj. U tom kontekstu, donacija računara osnovnim školama nije samo korak naprijed, već i investicija u budućnost. Ona postavlja temelje za razvoj resursa, talenata i inovacija koji će oblikovati našu zajednicu u godinama koje dolaze.

U svjetlu ovih dostignuća, Komisija nastavlja posvećeno raditi na podršci obrazovanju, naročito u djelu finansijske pismenosti i promovisanju digitalne inkluzije kako bi stvorili okruženje u kojem svako ima priliku da ostvari svoj puni potencijal, a kroz lični razvoj i puni potencijal našeg društva i ekonomije.

U FOKUSU MEDIJA: GOSTOVANJA KOMISIJE ZA TRŽIŠTE KAPITALA

Emisija "60 minuta" na TV Prva

Predsjednik Komisije za tržište kapitala Crne Gore, Željko Drinčić, gostovao je u emisiji "60 minuta" na TV Prva, emitovanoj, 20. decembra 2023. godine. U zanimljivom i sadržajnom razgovoru sa novinarkom Ninom Bošković, gospodin Drinčić je detaljno obrazložio različite aspekte rada Komisije, ističući njenu ključnu ulogu kao nezavisnog regulatornog tijela zaduženog za nadzor i unaprjeđenje tržišta kapitala u Crnoj Gori. Za sve koji su propustili ovaj razgovor, pozivamo vas da skenirate QR kod kako biste uživali u njegovoj sadržajnosti.

Bloomberg Adria

Tokom protekle godine, Komisija je imala izuzetnu priliku da svoj rad, misiju i ciljeve predstavi širem auditorijumu, izlazeći iz okvira Crne Gore gostujući u prestižnoj emisiji na Bloomberg Adria-i. Gospodin Željko Drinčić, vodio je inspirativan razgovor s novinarkom Asjom Francisti o ključnim pitanjima i izazovima koji oblikuju tržište kapitala u našoj zemlji. Ova prilika omogućila je ne samo promociju naših aktivnosti i ciljeva, već i jačanje povjerenja investitora te promociju Crne Gore kao sigurne i atraktivne destinacije za ulaganja

Tom prilikom je gospodin Drinčić istakao važnost tržišta kapitala za dalji ekonomski razvoj Crne Gore, izazove sa kojima se suočava crnogorsko tržište kapitala, te brojne prilike koje se pružaju investitorima i kompanijama u zemlji i regionu.

U dijelu intervjua o berzanskom bumu iz 2007. godine, gospodin Drinčić je predstavio faktore koji su oblikovali tokove kapitala u regionu i identifikovao potencijalna rješenja za revitalizaciju lokalnih tržišta kapitala. Takođe, naglasio je značaj umrežavanja regionalnih berzi čime se pružaju dodatne prilike za investitore i kompanije.

Gospodin Drinčić je naglasio posvećenost Komisije promociji transparentnosti, integriteta i razvoja tržišta

kapitala u zemlji, te ukazao na ključne inicijative i značajne aktivnosti koje Komisija sprovodi kako bi doprinijela razvoju i jačanju tržišta kapitala u zemlji.

Ovim gostovanjem je predsjednik Komisije ukazao na dinamiku crnogorskog tržišta kapitala, te istakao važnost regionalne saradnje i aktivnog umrežavanja kao ključnog faktora za dalji prosperitet i kontinuirani rast.

Intervju za portal pobjeda.me

Gospodin Drinčić 03.06.2023. dao je intervju za portal Pobjeda.me. O napretku svih segmenata tržišta kapitala, te obezbeđivanju visokog nivoa nadzorne i regulatorne uloge od strane Komisije, možete pročitati skeniranjem QR koda u nastavku.

STANJE NA TRŽIŠTU KAPITALA

Ukupan promet ostvaren na Montenegroberzi u 2023. godini iznosio je 12 miliona eura, što predstavlja pad od 84% u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj smanjeni promet i broj transakcija uglavnom su rezultat smanjene korporativne aktivnosti i smanjenog interesovanja emitenata na tržištu tokom protekle godine.

Uprkos izazovima u prometu, berzanski indeks MNSE10 bilježi povećanje od 5,4%, dok berzanski indeks MONEX bilježi impresivno povećanje od 10%. Ova povećanja ukazuju na pozitivne trendove i potencijal za rast u određenim sektorima tržišta kapitala.

Tržišna kapitalizacija na kraju 2023. godine iznosila je 3,6 milijardi eura. Iako je ukupan promet bio na nižem nivou, tržišna kapitalizacija ostaje stabilna, što pokazuje kontinuitet i otpornost tržišta kapitala u Crnoj Gori.

Ukupno je zaključeno 1.753 transakcija, što predstavlja smanjenje od 30% u odnosu na uporedni period prethodne godine.

Od ukupnog prometa na Montenegroberzi na segmentu slobodnog tržišta akcija regulisanog tržišta ostvareno je 65% prometa. Najveći udio u prometu na regulisanom tržištu ostvaren je kroz transakcije akcijama na slobodnom tržištu, promet po ovom osnovu je iznosio 8 miliona eura.

U odnosu na prethodnu godine struktura tržišta ukazuje na smanjeno interesovanje za akcije, na regulisanom tržištu Montenegroberze dok je zabilježen rast prometa državnih obveznica u odnosu na 2022. godinu za 205%.

Trgovina hartijama od vrijednosti na berzanskom prime tržištu bilježi rast od 11% u odnosu na prethodnu godinu.

MTP tržište učestvovalo je sa 1,41% u ukupnom prometu na Montenegroberzi.

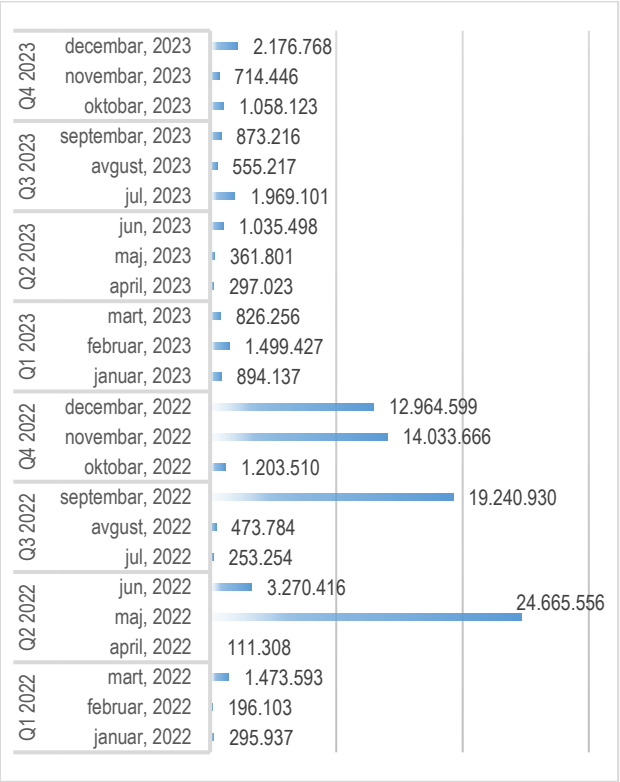

Uporedni prikaz prometa i broja transakcija na berzi 2022-2023 godina

		Promet i broj transakcija		MNSE 10	MONEX	Tržišna kapitalizacija	Berzansko tržište	Nove emisije HOV	Vanberzansko tržište (OTC)
		Ukupan Promet (u €)	Ukupan broj transakcija	Promjena	Promjena	Promjena tržišne kapitalizacije	Ukupan obim (u €)	Ukupan obim (u €)	Ukupan obim (u €)
Q1 2022	*januar, 2022*	*295.937*	*55*	*1,54%*	*1,05%*	*0,24%*	*116.871*	*1.019.500*	
	februar, 2022	*196.103*	*67*	*-1,69%*	*-1,39%*	*0,00%*	*45.078*	*3.100.000*	
	mart, 2022	*1.473.593*	*123*	*2,03%*	*0,81%*	*0,21%*	*101.267*	*1.081.764*	
Q2 2022	*april, 2022*	*111.308*	*67*	*1,52%*	*1,46%*	*2,21%*	*46.883*	*20.000*	
	maj, 2022	*24.665.556*	*84*	*0,32%*	*7,94%*	*-0,28%*	*61.987*	*125.000*	
	jun, 2022	*3.270.416*	*114*	*1,69%*	*2,24%*	*0,50%*	*153.028*	*675.000*	
Q3 2022	*jul, 2022*	*253.254*	*67*	*0,56%*	*0,54%*	*0,17%*	*177.803*	*0*	
	avgust, 2022	*473.784*	*71*	*-0,39%*	*0,52%*	*-0,10%*	*161.378*	*200.000*	
	septembar, 2022	*19.240.930*	*97*	*-0,01%*	*2,21%*	*-0,11%*	*467.135*	*0*	
Q4 2022	*oktobar, 2022*	*1.203.510*	*124*	*11,59%*	*10,37%*	*1,70%*	*641.597*	*3.130.000*	
	novembar, 2022	*14.033.666*	*74*	*-1,21%*	*-0,29%*	*-0,76%*	*58.083*	*0*	
	decembar, 2022	*12.964.599*	*1.545*	*13,32%*	*12,09%*	*7,57%*	*12.212.533*	*8.500.000*	
Q2 2023	januar, 2023	894.137	229	2,49%	2,62%	0,28%	240.681	0	0
	februar, 2023	1.499.427	413	-0,16%	1,68%	-1,22%	741.711	163.824	0
	mart, 2023	826.256	155	0,02%	-1,19%	0,39%	159.074	80.000	100.010
Q2 2023	april, 2023	297.023	91	-3,35%	-0,03%	-2,37%	62.869	2.006.950	0
	maj, 2023	361.801	97	3,64%	1,98%	1,07%	106.533	0	13.915
	jun, 2023	1.035.498	137	-3,16%	-1,12%	0,46%	198.319	0	0
Q3 2023	jul, 2023	1.969.101	73	-0,67%	0,35%	-0,44%	305.220	0	0
	avgust, 2023	555.217	144	3,51%	2,59%	2,24%	397.188	25.000	1.345
	septembar, 2023	873.216	100	0,41%	-0,18%	-0,70%	305.450	601.304	157.418
Q4 2023	oktobar, 2023	1.058.123	113	2,97%	3,21%	2,24%	347.702	0	257.236
	novembar, 2023	714.446	126	0,38%	0,22%	-0,17%	167.649	0	210.886
	decembar, 2023	2.176.768	75	-0,56%	-0,24%	-0,02%	316.129	1.094.214	7.780
	UKUPNO u 2022	***78.182.656***	***2.488***	***32%***	***43%***	***12%***	***14.243.642***	***17.851.264***	
	PROSJEČNO u 2022	***6.515.221***	***207***	***2,4%***	***3,1%***	***0,9%***	***1.186.970***	***1.487.605***	
	UKUPNO u 2023	**12.261.011**	**1.753**	**5,4%**	**10,2%**	**1,7%**	**3.348.526**	**3.971.292**	**748.590**
	PROSJEČNO u 2023	**1.021.751**	**146**	**0,5%**	**0,8%**	**0,1%**	**279.672**	**330.941**	**62.382**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**-65.921.645**	**-735**	**-26,6%**	**-33,1%**	**-10,0%**	**2.017.096**	**-13.879.972**	
	PROSJEČNA PROMJENA	**-5.493.470**	**-61**	**-2,0%**	**-2,3%**	**-0,8%**	**131.735**	**-1.156.664**	
	% PROMJENA	**-84%**	**-30%**	**-81%**	**-74%**	**-84%**	**14,2%**	**-78%**	

Uporedni prikaz broja transakcija na berzi 2022-2023 godina po mjesecima

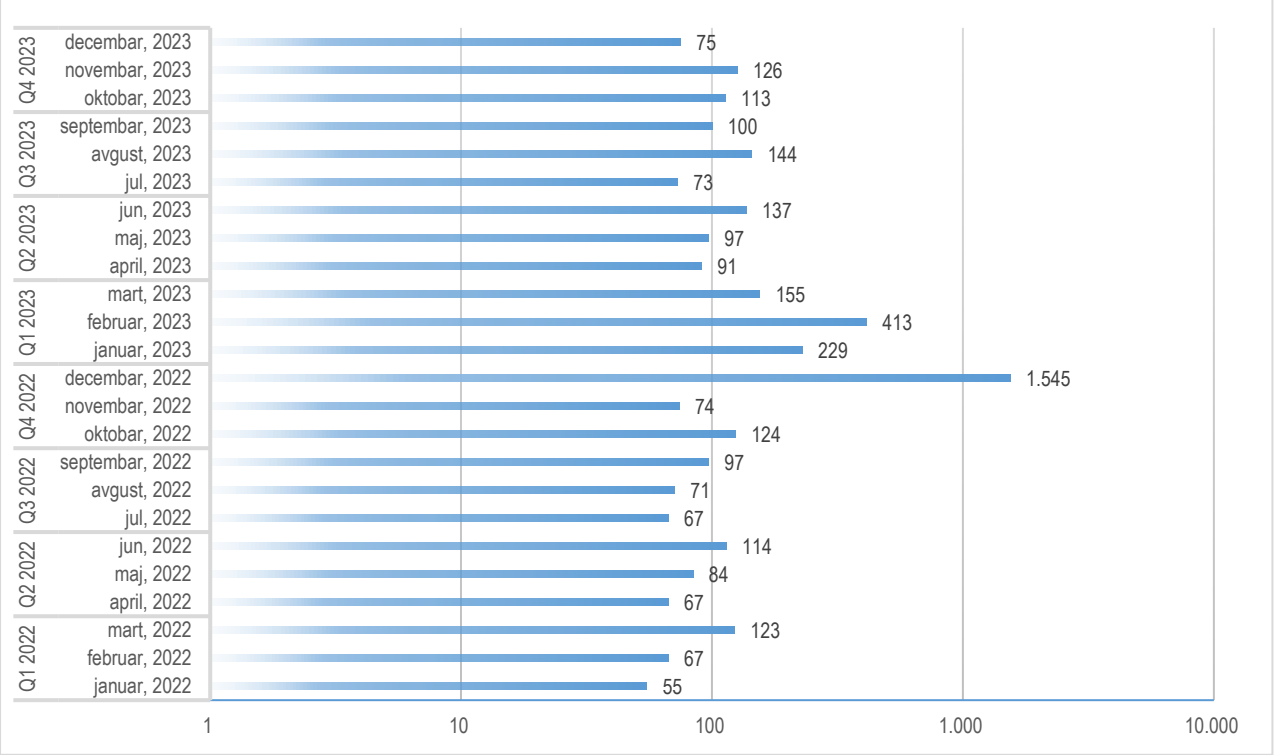

Uporeni prikaz strukture prometa na berzi 2022-2023 godina

Struktura prometa

		Regulisano tržište						MTP	
		Berzansko tržište		Slobodno tržište					
		Prime tržište	Standard tržište	akcije	akcije investicionih fondova	državne obveznice	korporativne obveznice	MTP ME tržište	**TOTAL**
				Obim u €					
Q1 2022	*Januar*	*97.987*	*18.884*	*116.932*	*85*	*0*	*0*	*62.048*	*295.937*
	Februar	*42.793*	*2.286*	*137.601*	*10.095*	*0*	*0*	*3.329*	*196.103*
	Mart	*94.066*	*7.201*	*300.915*	*795*	*0*	*1.070.000*	*616*	*1.473.593*
Q2 2022	*April*	*34.440*	*12.443*	*28.388*	*11.253*	*220*	*0*	*24.565*	*111.308*
	Maj	*51.671*	*10.316*	*24.589.266*	*1.180*	*0*	*0*	*4.045*	*24.665.556*
	Jun	*142.987*	*10.041*	*3.089.284*	*1.632*	*0*	*0*	*26.472*	*3.270.416*
Q3 2022	*Jul*	*170.670*	*7.133*	*18.622*	*1.283*	*0*	*0*	*55.055*	*253.254*
	Avgust	*141.143*	*20.235*	*237.872*	*0*	*9.219*	*0*	*65.315*	*473.784*
	Septembar	*433.187*	*33.948*	*18.758.586*	*166*	*0*	*0*	*15.044*	*19.240.930*
Q4 2022	*Oktobar*	*560.652*	*80.944*	*519.403*	*805*	*0*	*0*	*41.705*	*1.203.510*
	Novembar	*53.838*	*4.245*	*1.495.322*	*1.431*	*0*	*0*	*12.478.830*	*14.033.666*
	Decembar	*151.590*	*12.060.944*	*726.490*	*416*	*11.760*	*0*	*13.400*	*12.964.599*
	UKUPNO u 2022	***1.975.023***	***12.268.619***	***50.018.682***	***29.141***	***21.199***	***1.070.000***	***12.790.424***	***78.182.656***
	PROSJEČNO u 2022	***164.585***	***1.022.385***	***4.168.223***	***2.428***	***1.767***	***89.167***	***1.065.869***	***6.515.221***
Q1 2023	Januar	*63.634*	177.047	585.673	*795*	64.680	0	2.308	894.137
	Februar	*70.201*	671.510	615.789	*1.855*	0	125.000	15.073	1.499.427
	Mart	*54.412*	104.662	573.576	*5.843*	0	87.000	762	826.256
Q2 2023	April	*38.323*	24.545	218.389	*758*	0	0	15.008	297.023
	Maj	*84.845*	21.687	252.475	*1.958*	0	0	835	361.801
	Jun	*167.479*	30.840	833.173	*3.132*	0	0	873	1.035.498
Q3 2023	Jul	*302.424*	2.796	1.544.939	*1.163*	0	117.500	278	1.969.101
	Avgust	*337.877*	59.312	96.614	*2.130*	0	0	59.284	555.217
	Septembar	*298.028*	7.422	549.180	*1.120*	0	0	17.465	873.216
Q4 2023	Oktobar	338.405	9.298	704.035	1.802	0	0	4.583	1.058.123
	Novembar	154.380	13.270	427.555	300	0	100.000	18.942	714.446
	Decembar	276.976	39.154	1.623.777	0	0	200.000	36.861	2.176.768
	UKUPNO u 2023	**2.186.984**	**1.161.542**	**8.025.175**	**20.858**	**64.680**	**629.500**	**172.272**	**12.261.011**
	PROSJEČNO u 2023	**182.249**	**96.795**	**668.765**	**1.738**	**5.390**	**52.458**	**14.356**	**1.021.751**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**211.961**	**-11.107.077**	**-41.993.507**	**-8.283**	**43.482**	**-440.500**	**-12.618.152**	**-65.921.645**
	PROSJEČNA PROMJENA	**17.663**	**-925.590**	**-3.499.459**	**-690**	**3.623**	**-36.708**	**-1.051.513**	**-5.493.470**
	% PROMJENA	**11%**	**-91%**	**-84%**	**-28%**	**205%**	**-41%**	**-99%**	**-84%**
				Obim u %					
Q1 2022	*Januar*	*33,11%*	*6,38%*	*39,51%*	*0,03%*	*0,00%*	*0,00%*	*20,97%*	
	Februar	*21,82%*	*1,17%*	*70,17%*	*5,15%*	*0,00%*	*0,00%*	*1,70%*	
	Mart	*6,38%*	*0,49%*	*20,42%*	*0,05%*	*0,00%*	*72,61%*	*0,04%*	
Q2 2022	*April*	*30,94%*	*11,18%*	*25,50%*	*10,11%*	*0,20%*	*0,00%*	*22,07%*	
	Maj	*0,21%*	*0,04%*	*99,69%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,02%*	
	Jun	*4,37%*	*0,31%*	*94,46%*	*0,05%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,81%*	
Q3 2022	*Jul*	*67,39%*	*2,82%*	*7,35%*	*0,51%*	*0,00%*	*0,00%*	*21,74%*	
	Avgust	*29,79%*	*4,27%*	*50,21%*	*0,00%*	*1,95%*	*0,00%*	*13,79%*	
	Septembar	*2,25%*	*0,18%*	*97,49%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,08%*	
Q4 2022	*Oktobar*	*46,58%*	*6,73%*	*43,16%*	*0,07%*	*0,00%*	*0,00%*	*3,47%*	
	Novembar	*0,38%*	*0,03%*	*10,66%*	*0,01%*	*0,00%*	*0,00%*	*88,92%*	
	Decembar	*1,17%*	*93,03%*	*5,60%*	*0,00%*	*0,09%*	*0,00%*	*0,10%*	
	UKUPNO u 2022	***2,53%***	***15,69%***	***63,98%***	***0,04%***	***0,03%***	***1,37%***	***16,36%***	***100,00%***
	PROSJEČNO u 2022	***20,44%***	***2,68%***	***43,37%***	***1,74%***	***0,00%***	***24,20%***	***7,57%***	***6,67%***
Q1 2023	Januar	7,12%	19,80%	65,50%	0,09%	7,23%	0,00%	0,26%	
	Februar	4,68%	44,78%	41,07%	0,12%	0,00%	8,34%	1,01%	
	Mart	6,59%	12,67%	69,42%	0,71%	0,00%	10,53%	0,09%	
Q2 2023	April	12,90%	8,26%	73,53%	0,26%	0,00%	0,00%	5,05%	
	Maj	23,45%	5,99%	69,78%	0,54%	0,00%	0,00%	0,23%	
	Jun	16,17%	2,98%	80,46%	0,30%	0,00%	0,00%	0,08%	
Q3 2023	Jul	15,36%	0,14%	78,46%	0,06%	0,00%	5,97%	0,01%	
	Avgust	60,85%	10,68%	17,40%	0,38%	0,00%	0,00%	10,68%	
	Septembar	34,13%	0,85%	62,89%	0,13%	0,00%	0,00%	2,00%	
Q4 2023	Oktobar	31,98%	0,88%	66,54%	0,17%	0,00%	0,00%	0,43%	
	Novembar	21,61%	1,86%	59,84%	0,04%	0,00%	14,00%	2,65%	
	Decembar	12,72%	1,80%	74,60%	0,00%	0,00%	9,19%	1,69%	
	UKUPNO u 2023	**17,84%**	**9,47%**	**65,45%**	**0,17%**	**0,53%**	**5,13%**	**1,41%**	**100,00%**
	PROSJEČNO u 2023	**6,13%**	**25,75%**	**58,66%**	**0,31%**	**2,41%**	**6,29%**	**0,45%**	**6,67%**

REGULISANO TRŽIŠTE

Na berzanskom tržištu je ostvaren promet od 3,35 miliona eura, što predstavlja 28% ukupno ostvarenog prometa na regulisanom tržištu. Na Prime tržištu berzanskog tržišta je ostvaren promet od 2,2 miliona eura, odnosno 18% ukupnog prometa na regulisanom tržištu, kroz 397 transakcija. Na Standard tržištu je ostvareno 1,2 miliona eura prometa kroz 650 transakcija.

Na slobodnom tržištu je ostvaren promet od 8,7 miliona eura, što predstavlja 72% ukupno ostvarenog prometa na regulisanom tržištu. Trgovalo se akcijama emitenata, akcijama investicionih fondova, kao i državnim i korporativnim obveznicama. Trgovinom akcijama kroz 542 transakcije ostvaren je promet od 8 miliona eura.

U okviru segmenta na kojem se trguje obveznicama, ostvaren je promet u iznosu od 694.180 eura, kroz 14 zaključenih transakcija. Veći dio prometa je ostvaren kroz korporativne obveznice Hipotekarne banke AD Podgorica u iznosu od 629.500 eura što čini 91% ukupno ostvarenog prometa obveznicama na regulisanom tržištu.

U 2023. godini je ostvaren promet sa akcijama investicionih fondova od nešto više od 20 hiljada eura. Ovaj promet je ostvaren kroz 47 transakcija. Najveće učešće u prometu je zabilježeno akcijama Zatvoreni Investicioni Fond "Trend" Ad Podgorica u iznosu od nešto više od 20 hiljada eura, što čini skoro 97% ukupnog prometa akcijama zatvorenih investicionih fondova na regulisanom tržištu.

Udio emitenata u prometu na regulisanom tržištu u 2023 godini

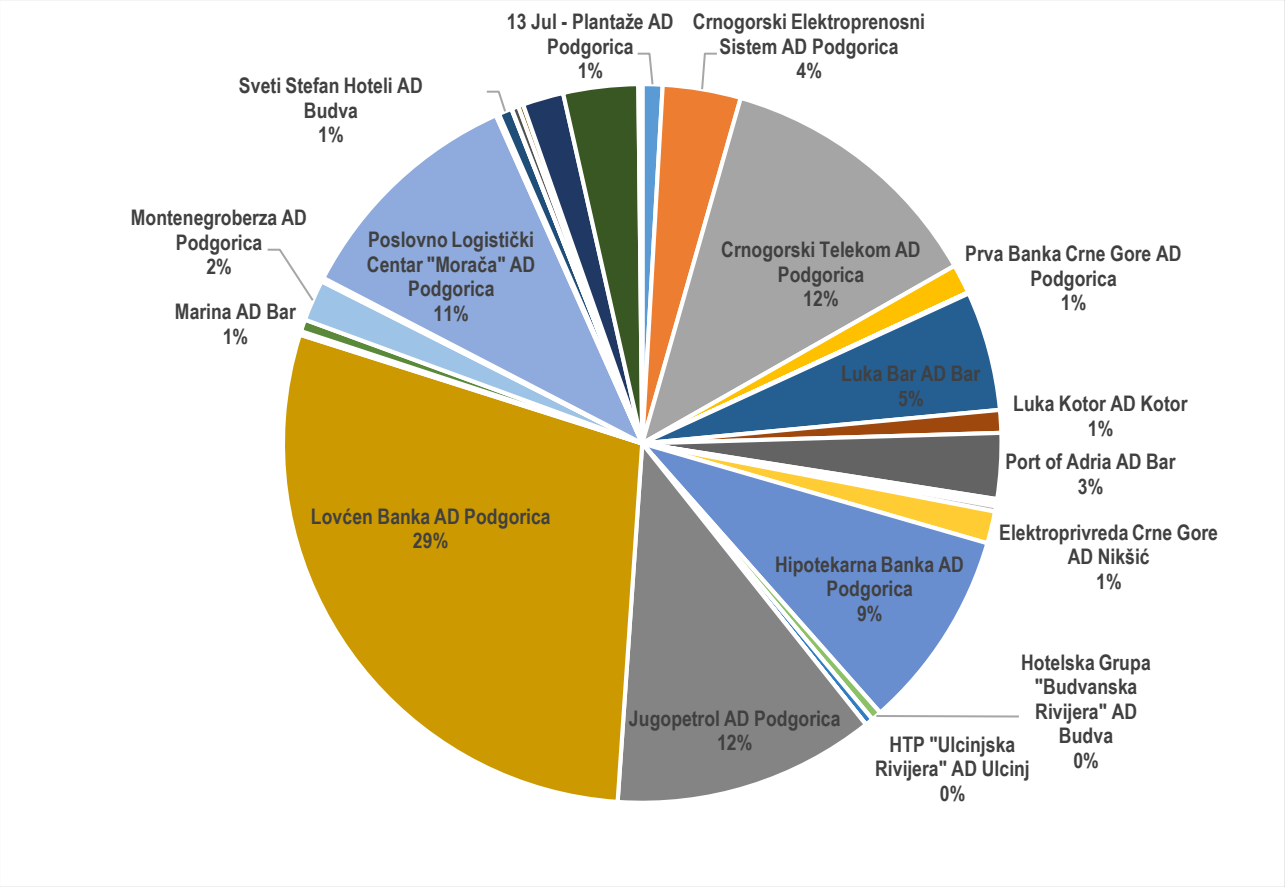

Struktura regulisanog tržišta u 2023. godini po emitentima

Hartija	cijena u € Najviša	Najniža	Količina	Broj transakcija	Promet u €
Prime tržište				**397**	**2.186.983**
13 Jul - Plantaže AD Podgorica	0,36	0,212	401.683	91	109.889
Crnogorski Elektroprenosni Sistem AD Podgorica	1,3	0,92	393.660	177	424.416
Crnogorski Telekom AD Podgorica	1,9	1,6	838.352	118	1.492.622
Prva Banka Crne Gore AD Podgorica	24,88	18,5	7.919	11	160.056
Standard tržište				**650**	**1.161.542**
Čelebić Invest AD Podgorica	0,53	0,5	1.407	4	740
Institut "Simo Milošević" AD Igalo - Herceg Novi	23	19,25	282	6	5.931
Luka Bar AD Bar	0,9	0,4	778.596	347	648.474
Luka Kotor AD Kotor	8	7,2	15.893	17	123.274
Port of Adria AD Bar	0,349	0,191	1.327.048	250	356.273
Zetatrans AD Podgorica	1	0,9	17.670	19	17.193
Željeznička Infrastruktura Crne Gore AD Podgorica	0,0102	0,0102	6.468	1	66
Željeznički Prevoz Crne Gore AD Podgorica	0,399	0,33	24.084	6	9.591
Slobodno tržište				**542**	**8.025.175**
Barska Plovidba AD Bar	3	2,6	3.499	8	9.217
Centar za odmor, rekreaciju i liječenje "Igalo" AD	3	3	968	3	2.904
Centralno Klirinško Depozitarno Društvo AD Podgorica	5,4	5,4	5.304	1	28.642
Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić	5,8	4,3	33.858	65	174.552
Hipotekarna Banka AD Podgorica	6,11	5,1	183.448	15	1.087.702
Hotelska Grupa "Budvanska Rivijera" AD Budva	7,9	6,5	7.694	30	54.656
HTP "Ulcinjska Rivijera" AD Ulcinj	4,3	3,8	11.026	18	44.369
Industriaimport-Industriaimpex AD Podgorica	12,8	12,8	59	1	755
Jugopetrol AD Podgorica	13	11,2	114.705	208	1.425.021
Lovćen Banka AD Podgorica	600	549	6.107	8	3.482.117
Lutrija Crne Gore AD Podgorica	1,4	1,4	14.046	4	19.664
Marina AD Bar	3	2	23.128	26	65.220
Montenegroberza AD Podgorica	600	600	373	3	223.800
Napredak AD Kotor	0,054	0,045	183.366	11	9.341
Održavanje Željezničkih Voznih Sredstava AD	1,22	0,288	15.210	12	11.159
Otrantkomerc AD Podgorica	0,48	0,48	124	2	60
Poslovno Logistički Centar "Morača" AD Podgorica	5	4	289.537	81	1.293.860
Solana "Bajo Sekulić" AD Ulcinj	1,59	1,03	13.613	6	17.691
Sveti Stefan Hoteli AD Budva	4,11	3,6	18.696	27	72.155
TP "Izbor" AD Bar	0,003	0,0004	930.628	13	2.290
Državne obveznice				**4**	**64.680**
Crna Gora GB24	98	98	38	2	37.240
Crna Gora 2G24	98	98	28	2	27.440
Korporativne obveznice				**10**	**629.500**
Hipotekarna Banka Ad Podgorica HBO3	100	95	225	6	222.500
Hipotekarna Banka Ad Podgorica HBO4	100	87,5	420	4	407.000
Investicioni fondovi				**47**	**20.858**
ZIF "Trend" AD Podgorica	0,06	0,053	377.530	40	20.296
ZIF "Eurofond" - u postupku Transformacije AD	0,0037	0,0014	221.928	7	562
Regulisano tržište - UKUPNO				**1.650**	**12.088.738**

MTP ME

Na MTP ME tržištu se trgovalo akcijama 26 kompanija i korporativnim obveznicima Mikrokreditne finansijske institucije 'Moj kredit' doo Podgorica i ostvaren je promet u iznosu od 172 hiljade eura kroz 103 transakcije.

Struktura MTP ME tržišta u 2023. godini po emitentima

Emitent	cijena u €		Količina	Broj transakcija	Promet u €
	Najniža	Najviša			
Autoboka AD Kotor	1,2000	1,2000	1.000	1	1.200
Citadel Group AD Podgorica	0,5500	0,5000	18.138	2	9.969
Crnagoraput AD Podgorica	0,0400	0,0400	30	1	1
GP "Primorje" AD Ulcinj	0,7000	0,7000	138	2	97
Gradina-Kvarta AD Bijelo Polje	0,0100	0,0100	7.580	1	76
Hidroterm AD Podgorica	21,0000	21,0000	88	3	1.848
HTP "Vektra Boka" AD Herceg Novi	0,0401	0,0401	2.700	1	108
HTP "Velika Plaža" AD Ulcinj	6,0000	5,8000	137	4	816
Imako AD Bijelo Polje	1,6800	1,5000	5.176	9	8.118
Institut za crnu metalurgiju AD Nikšić	1,1000	0,3000	5.737	9	4.785
Jadran Riba AD Kotor	13,2000	13,0300	4.569	19	59.540
Jadransko Brodogradilište AD Bijela	0,8690	0,2500	4.490	7	3.096
Jekon AD Bijelo Polje	100,0000	100,0000	10	2	1.000
Lovćeninvest AD Podgorica	2,7000	2,7000	135	1	365
Margomarket AD Podgorica	128,0000	128,0000	6	1	768
Novi Prvoborac AD Herceg Novi	0,0774	0,0774	1.642	2	127
Robna Kuća Nikšićanka AD Nikšić	1,2200	1,0000	5.851	17	6.791
Štamparija "Obod" AD Cetinje	1,2500	1,0000	1.206	3	1.333
Tara Aerospace AD Mojkovac	1,0000	1,0000	10.385	2	10.385
TP Centar Koža AD Podgorica	21,0000	10,0000	125	7	1.998
TPC Ražnatović AD Podgorica	20,0000	7,5000	610	2	4.638
Trgocet AD Cetinje	5,0000	5,0000	8	1	40
MFI "Moj Kredit" DOO Podgorica	100,0000	100,0000	550	3	55.000
Solana "Bajo Sekulić" AD Ulcinj	1,8900	1,8900	88	1	166
Zavod za izgradnju Bara AD Bar	0,0015	0,0015	5.970	2	9
			Ukupno	103	172.274

BERZANSKI INDEKSI

Vrijednosti indeksa Montenegroberze zabilježili su rast u odnosu na 2022. godinu i to MNSE10 5,4%, dok je index Monex porastao za 10%. Slična kretanja berzanskih indexa zabilježena su u prva 4 mjeseca 2023. godine uz niži nivo oscilacija vrijednosti indeksa. U aprilu i junu index MNSE 10 zabilježio je pad od oko 3%, nakon čega se nastavlja trend rasta i godinu završava na približno istom nivou koji je imao na početku 2023. Berzanski index Monex u 2023. bilježi trend rasta uz manje oscilacije i pad od 1% u martu i junu.

Redovna revizija indeksa vrši se dva puta godišnje i to 31. marta i 30. septembra.

Uporedni prikaz kretanja vrijednosti indeksa Montenegroberze u toku 2023. godine

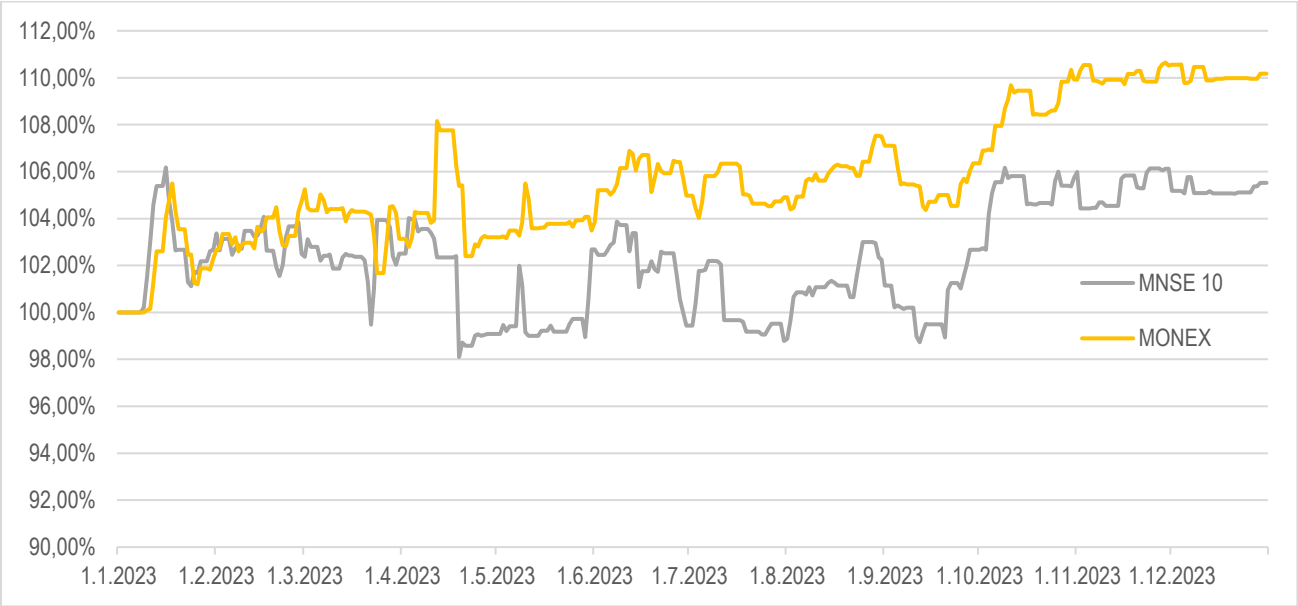

MNSE10

Vrijednost berzanskog indeksa MNSE10 u 2023. godini prati jednoličan trend kretanja. Najveća vrijednost indexa zabilježena je u januaru i oktobru 2023. godine i iznosila je 1070 poena, dok je pad zabilježen u aprilu kada je index iznosio 989 poena. Na kraju godine vrijednost indeksa bila na najvišim nivoima, a godina je završena sa vrijednošću od 1.063 poena, zabilježen porast od 5,4% u odnosu na početak godine.

Kretanje vrijednosti indeksa MNSE10 u toku 2023. godine

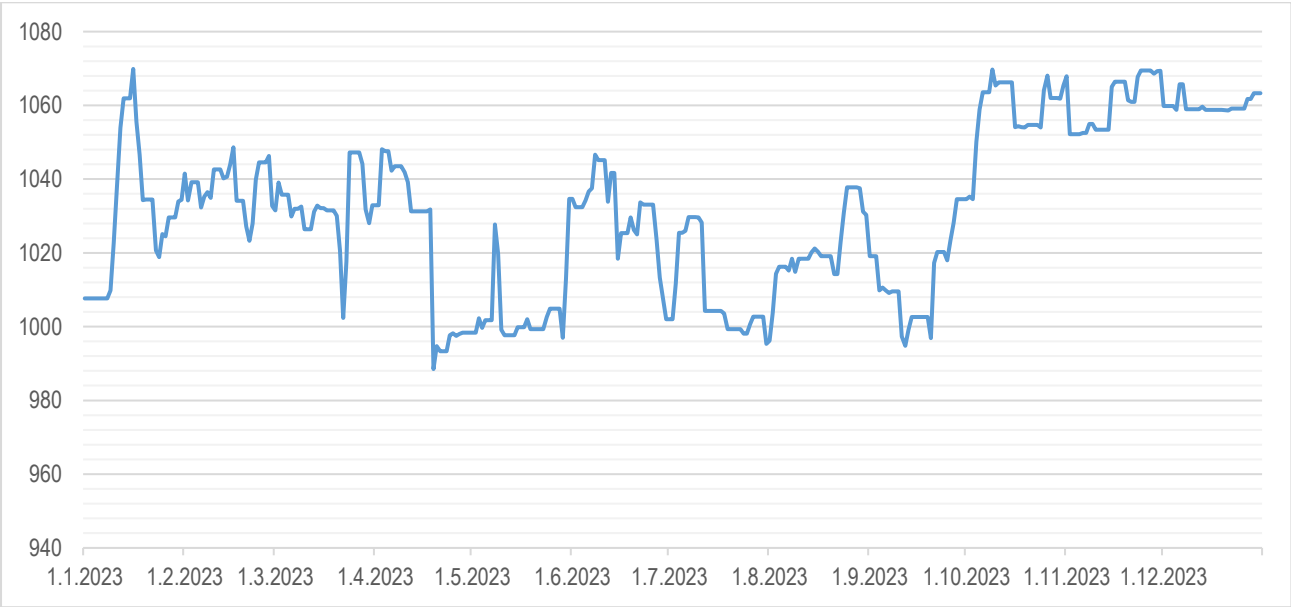

Uporedni prikaz kretanja vrijednosti MNSE10 indeksa 2022-2023 godina po mjesecima

MNSE10

		Početna vrijednost	Krajnja vrijednost	Apsolutna promjena	Promjena	Maksimalna vrijednost	Minimalna vrijednost
Q1 2022	*Januar*	*765*	*776*	*12*	*1,5%*	*776*	*760*
	Februar	*776*	*763*	*-13*	*-1,7%*	*792*	*763*
	Mart	*763*	*779*	*15*	*2,0%*	*787*	*751*
Q2 2022	*April*	*779*	*791*	*12*	*1,5%*	*794*	*774*
	Maj	*791*	*793*	*3*	*0,3%*	*808*	*781*
	Jun	*793*	*807*	*13*	*1,7%*	*829*	*772*
Q3 2022	*Jul*	*807*	*811*	*5*	*0,6%*	*830*	*811*
	Avgust	*811*	*808*	*-3*	*-0,4%*	*821*	*803*
	Septembar	*808*	*808*	*0*	*0,0%*	*838*	*794*
Q4 2022	*Oktobar*	*808*	*902*	*94*	*11,6%*	*936*	*805*
	Novembar	*902*	*891*	*-11*	*-1,2%*	*921*	*888*
	Decembar	*891*	*1.009*	*119*	*13,3%*	*1.013*	*890*
	UKUPNO u 2022	***765***	***1.009***	***245***	***32,0%***	***1.013***	***751***
	PROSJEČNO u 2022	***808***	***828***	***20***	***2,4%***	***845***	***799***
Q1 2023	Januar	1.009	1.034	25	2,49%	1.070	1.010
	Februar	1.034	1.033	-2	-0,16%	1.049	1.023
	Mart	1.033	1.033	0	0,02%	1.047	1.002
Q2 2023	April	1.033	998	-35	-3,35%	1.048	989
	Maj	998	1.035	36	3,64%	1.035	997
	Jun	1.035	1.002	-33	-3,16%	1.047	1.002
Q3 2023	Jul	1.002	995	-7	-0,67%	1.030	996
	Avgust	995	1.030	35	3,51%	1.038	996
	Septembar	1.030	1.035	4	0,41%	1.003	999
Q4 2023	Oktobar	1.035	1.065	31	2,97%	1.070	1.035
	Novembar	1.065	1.069	4	0,38%	1.069	1.052
	Decembar	1.069	1.063	-6	-0,56%	1.066	1.059
	UKUPNO u 2023	**1.009**	**1.063**	**54**	**5,4%**	**1.070**	**989**
	PROSJEČNO u 2023	**1.028**	**1.033**	**5**	**0,5%**	**1.048**	**1.013**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**245**	**54**	**-190**	**-27%**	**57**	**238**
	PROSJEČNA PROMJENA	**221**	**205**	**-16**	**-2%**	**202**	**214**
	% PROMJENA	**27%**	**25%**	**-78%**	**-81%**	**24%**	**27%**

Uporedni prikaz promjene vrijednosti MNSE10 indeksa 2022-2023 godina po mjesecima

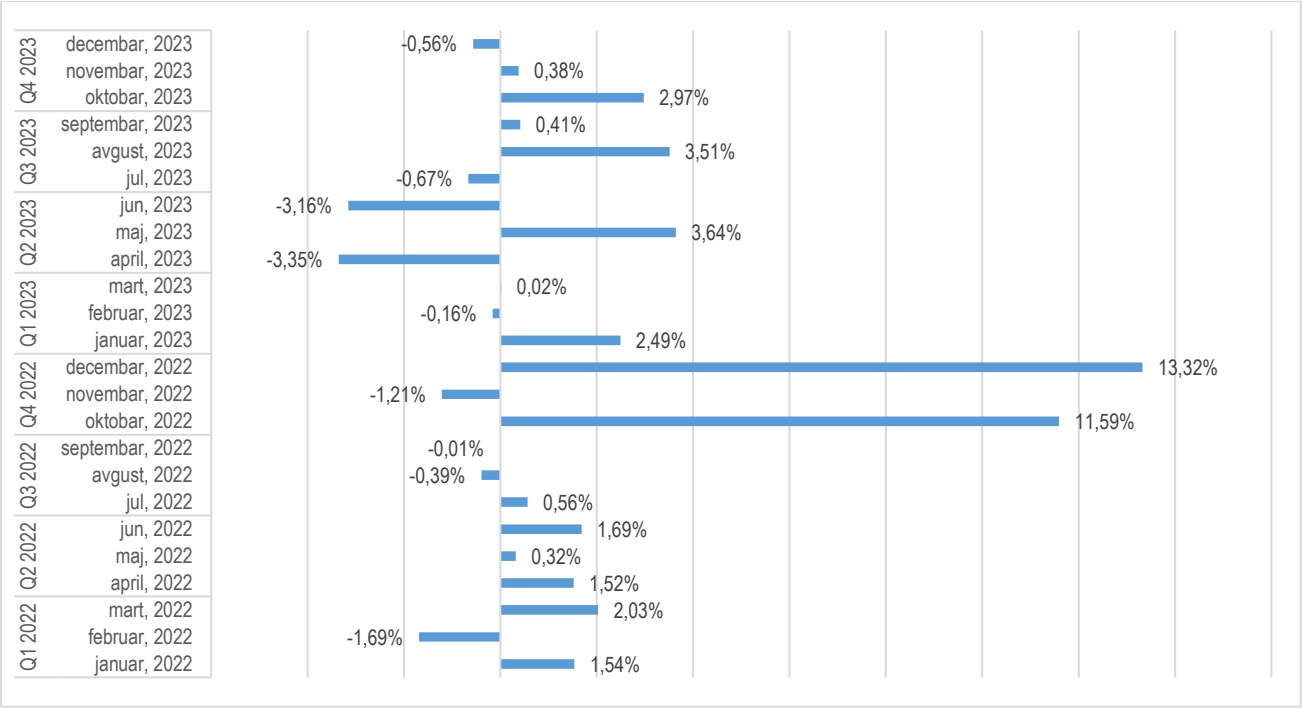

Pregled trgovanja akcija emitenata koji ulaze u sastav indeksa MNSE 10

Emitent	cijena u €		Broj transakcija	Prosječna cijena (€)	Količina	Promet (€)	Učešće u prometu
	Najviša	Najniža					
Hipotekarna Banka AD Podgorica	6,1100	5,1000	15	5,9292	183.448	1.087.702	15,37%
Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić	5,8000	4,3000	65	5,1554	33.858	174.552	2,47%
13jul-Plantaže AD Podgorica	0,3600	0,2120	91	0,2736	401.683	109.889	1,55%
Jugopetrol AD Podgorica	13,0000	11,2000	208	12,4234	114.705	1.425.021	20,13°%
Crnogorski Telekom AD Podgorica	1,9000	1,6000	118	1,7804	838.352	1.492.622	21,09°%
Crnogorski Elektroprenosni Sistem AD Podgorica	1,3000	0,9200	177	1,0781	393.660	424.416	6,00%
Poslovno Logistički Centar "Morača" AD Podgorica	5,0000	4,0000	81	4,4687	289.537	1.293.860	18,28%%
Port of Adria AD Bar	0,3490	0,1910	250	0,2685	1.327.048	356.273	5,03%
Luka Bar AD Bar	0,9000	0,4000	347	0,8329	778.596	648.474	9,16%
Marina Bar AD Bar	3,0000	2,0000	26	2,8199	23.128	65.220	0,92%
Total					4.384.015	7.078.030	100%

MONEX

Vrijednost berzanskog indeksa MONEX u 2023. godine prati trend rasta uz manje oscilacije u martu i junu (pad od ca 1%). Najveća vrijednost ovog indeksa zabilježena je u oktobru i iznosila je 15.588 poena. Na kraju godine vrijednost ovog indeksa iznosila je 15.583 poena što je rast od 10% u odnosu na početak godine.

Montenegroberza je izvršila vanrednu reviziju berzanskog indeksa MONEX, dana 17.11.2023. godine. Vanredna revizija indeksa MONEX izvršena je zbog isključenja akcija emitenta Prva banka Crne Gore AD Podgorica – osnovana 1901. godine sa Prime tržišta i uključenja na MTP ME Sustainable.

Nakon izvršene revizije, u sastav indeksa MONEX uvrštene su 2 nove kompanije:

- Centar za odmor, rekreaciju i liječenje "Igalo" AD (tržišni simbol: CORL),
- Industriaimport-industrijaimpex AD Podgorica (tržišni simbol: INPX).

a iz indeksne korpe su isključene akcije sljedećih emitenata:

- Prva banka Crne Gore AD Podgorica (tržišni simbol: NKBA),
- Lutrija Crne Gore AD Podgorica (tržišni simbol: LUCG),
- Centrojadran AD Bar (tržišni simbol: CENB),
- DZMPUN "MIG" AD Podgorica (tržišni simbol: MIGF).

Kretanje vrijednosti indeksa MONEX u toku 2023. godine

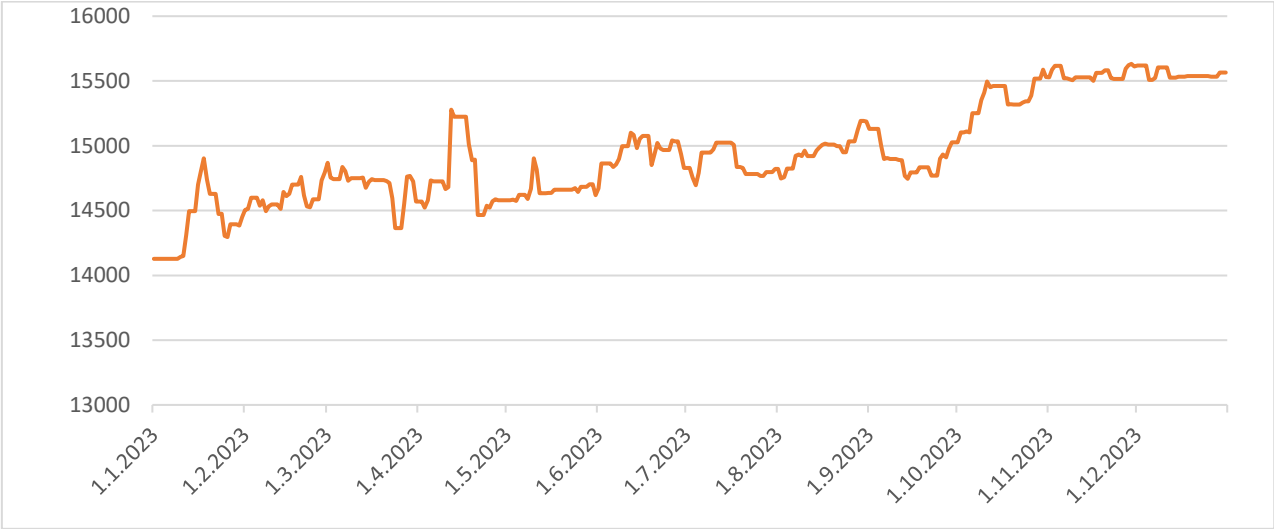

Kretanje vrijednosti indeksa MONEX u toku 2023. godine

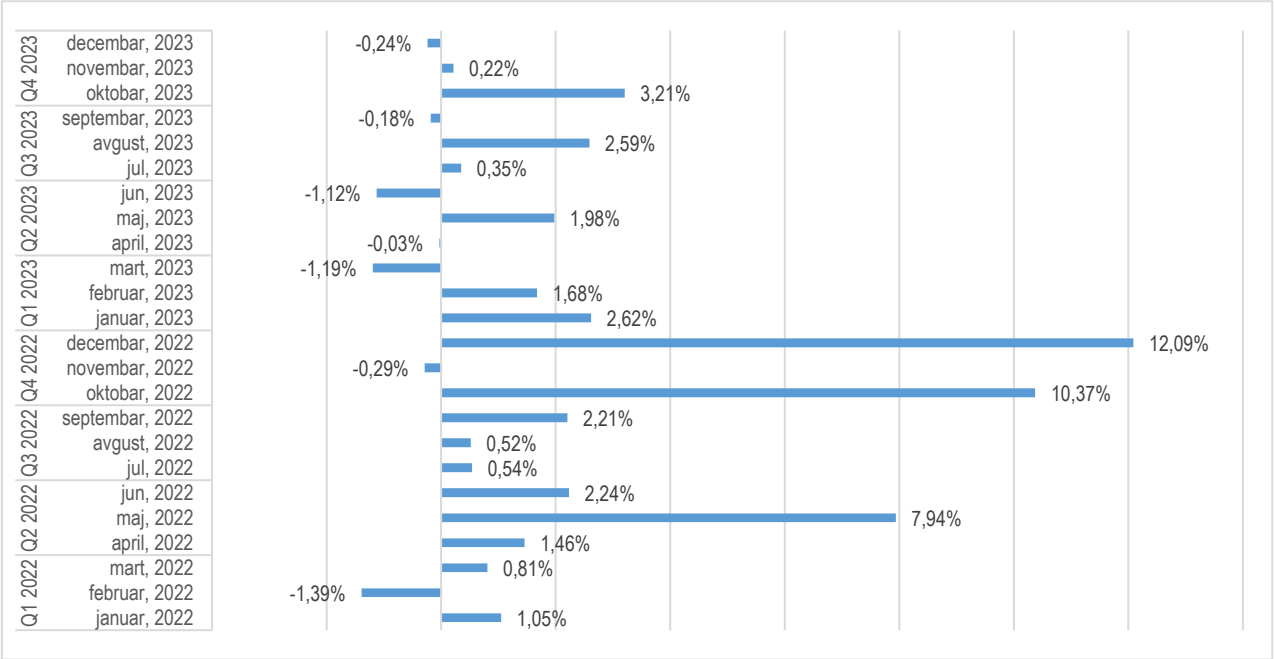

Uporedni prikaz kretanja vrijednosti MONEX indeksa 2022-2023 godina po mjesecima

MONEX

		Početna vrijednost	Krajnja vrijednost	Apsolutna promjena	Promjena	Maksimalna vrijednost	Minimalna vrijednost
Q1 2022	*Januar*	*9.867*	*9.971*	*104*	*1,05%*	*9.991*	*9.828*
	Februar	*9.971*	*9.833*	*-138*	*-1,39%*	*10.078*	*9.833*
	Mart	*9.833*	*9.912*	*80*	*0,81%*	*10.010*	*9.673*
Q2 2022	*April*	*9.912*	*10.057*	*145*	*1,46%*	*10.057*	*9.878*
	Maj	*10.057*	*10.856*	*799*	*7,94%*	*10.856*	*10.293*
	Jun	*10.856*	*11.098*	*243*	*2,24%*	*11.232*	*10.732*
Q3 2022	*Jul*	*11.098*	*11.158*	*60*	*0,54%*	*11.295*	*11.131*
	Avgust	*11.158*	*11.216*	*58*	*0,52%*	*11.273*	*11.108*
	Septembar	*11.216*	*11.464*	*248*	*2,21%*	*11.549*	*11.216*
Q4 2022	*Oktobar*	*11.464*	*12.653*	*1.189*	*10,37%*	*12.906*	*11.432*
	Novembar	*12.653*	*12.617*	*-36*	*-0,29%*	*12.826*	*12.546*
	Decembar	*12.617*	*14.141*	*1.525*	*12,09%*	*14.141*	*12.616*
	UKUPNO u 2022	***9.867***	***14.141***	***4.274***	***43,3%***	***14.141***	***12.616***
	PROSJEČNO u 2022	***10.892***	***11.248***	***356***	***3,1%***	***11.351***	***10.857***
Q1 2023	Januar	14.141	14.512	371	2,62%	14.904	14.149
	Februar	14.512	14.755	243	1,68%	14.868	14.494
	Mart	14.755	14.579	-176	-1,19%	14.838	14.365
Q2 2023	April	14.579	14.575	-5	-0,03%	15.280	14.467
	Maj	14.575	14.863	288	1,98%	14.903	14.590
	Jun	14.863	14.696	-167	-1,12%	15.100	14.696
Q3 2023	Jul	14.696	14.747	52	0,35%	15.024	14.747
	Avgust	14.747	15.130	382	2,59%	15.191	14.757
	Septembar	15.130	15.102	-27	-0,18%	15.102	14.744
Q4 2023	Oktobar	15.102	15.587	484	3,21%	15.588	15.102
	Novembar	15.587	15.620	34	0,22%	15.632	15.501
	Decembar	15.620	15.583	-37	-0,24%	15.605	15.508
	UKUPNO u 2023	**14.141**	**15.583**	**1.442**	**10,2%**	**15.632**	**14.149**
	PROSJEČNO u 2023	**14.859**	**14.979**	**120**	**0,8%**	**15.170**	**14.760**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**4.274**	**1.442**	**-2.832**	**-33%**	**1.491**	**1.534**
	PROSJEČNA PROMJENA	**3.967**	**3.731**	**-236**	**-2%**	**3.818**	**3.903**
	% PROMJENA	**36%**	**33%**	**-66%**	**-74%**	**34%**	**36%**

Pregled trgovanja akcija emitenata koji ulaze u sastav indeksa MONEX

Emitent	cijena u €		Broj transakcija	Prosječna cijena (€)	Količina	Promet (€)	Učešće u prometu
	Najviša	Najniža					
Jugopetrol AD Podgorica	13,0000	11,2000	208	12,4234	114.705	1.425.021	13,82%
13 Jul - Plantaže AD Podgorica	0,3600	0,2120	91	0,2736	401.683	109.889	1,07%
Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić	5,8000	4,3000	65	5,1554	33.858	174.552	1,69%
Hipotekarna Banka AD Podgorica	100,0000	95,0000	6	988,8889	225	222.500	2,16%
Crnogorski Telekom AD Podgorica	1,9000	1,6000	118	1,7804	838.352	1.492.622	14,48%
Crnogorski Elektroprenosni Sistem AD Podgorica	1,3000	0,9200	177	1,0781	393.660	424.416	4,12%
Poslovno Logistički Centar "Morača" AD Podgorica	5,0000	4,0000	81	4,4687	289.537	1.293.860	12,55%
Hotelska Grupa "Budvanska Rivijera" AD Budva	7,9000	6,5000	30	7,1037	7.694	54.656	0,53%
Port of Adria AD Bar	0,3490	0,1910	250	0,2685	1.327.048	356.273	3,46%
"Primorje" Hotels & Restaurants AD Tivat	-	-	-	-	-	-	-
Luka Bar AD Bar	0,9000	0,4000	347	0,8329	778.596	648.474	6,29%
Sveti Stefan Hoteli AD Budva	4,1100	3,6000	27	3,8594	18.696	72.155	0,70%
Barska Plovidba AD Bar	3,0000	2,6000	8	2,6343	3.499	9.217	0,09%
TP "Izbor" AD Bar	0,0030	0,0004	13	0,0025	930.628	2.290	0,02%
Napredak AD Kotor	0,0540	0,0450	11	0,0509	183.366	9.341	0,09%
Centar za odmor, rekreaciju i liječenje "Igalo" AD	3,0000	3,0000	3	3,0000	968	2.904	0,03%
Luka Kotor AD Kotor	8,0000	7,2000	17	7,7565	15.893	123.274	1,20%
Marina AD Bar	3,0000	2,0000	26	2,8199	23.128	65.220	0,63%
Institut "Simo Milošević" AD Igalo	23,0000	19,2500	6	21,0306	282	5.931	0,06%
Centralno Klirinško Depozitarno Društvo AD Podgorica	5,4000	5,4000	1	5,4000	5.304	28.642	0,28%
Zetatrans AD Podgorica	1,0000	0,9000	19	0,9730	17.670	17.193	0,17%
HTP "Ulcinjska Rivijera" AD Ulcinj	4,3000	3,8000	18	4,0241	11.026	44.369	0,43%
Lovćen Banka AD Podgorica	600,0000	549,0000	8	570,1845	6.107	3.482.117	33,77%
Montenegroberza AD Podgorica	600,0000	600,0000	3	600,0000	373	223.800	2,17%
Održavanje Željezničkih Voznih Sredstava AD	1,2200	0,2880	12	0,7337	15.210	11.159	0,11%
Industriaimport-Industriaimpex AD Podgorica	12,8000	12,8000	1	12,8000	59	755	0,01%
Željeznička Infrastruktura Crne Gore AD Podgorica	0,0102	0,0102	1	0,0102	6.468	66	0,00%
Otrantkomerc AD Podgorica	0,4800	0,4800	2	0,4800	124	60	0,00%
Čelebić Invest AD Podgorica	0,5300	0,5000	4	0,5257	1.407	740	0,01%
Željeznički Prevoz Crne Gore AD Podgorica	0,3990	0,3300	6	0,3982	24.084	9.591	0,09%
Vatrostalna AD Podgorica	-	-	-	-	-	-	-
UKUPNO					5.449.650	10.311.088	100%

TRŽIŠNA KAPITALIZACIJA

Vrijednost tržišne kapitalizacije je oscilirala u okviru od -2,37% do +2,24% u 2023. godini. Najveća vrijednosti u toku godine dostignuta je u oktobru 3.658.449.939 €, (rast od 2,24%). Vrijednost tržišne kapitalizacije na kraju 2023. godine iznosila je 3.620.675.514€ te se u odnosu na početak godine bilježi rast od 9%.

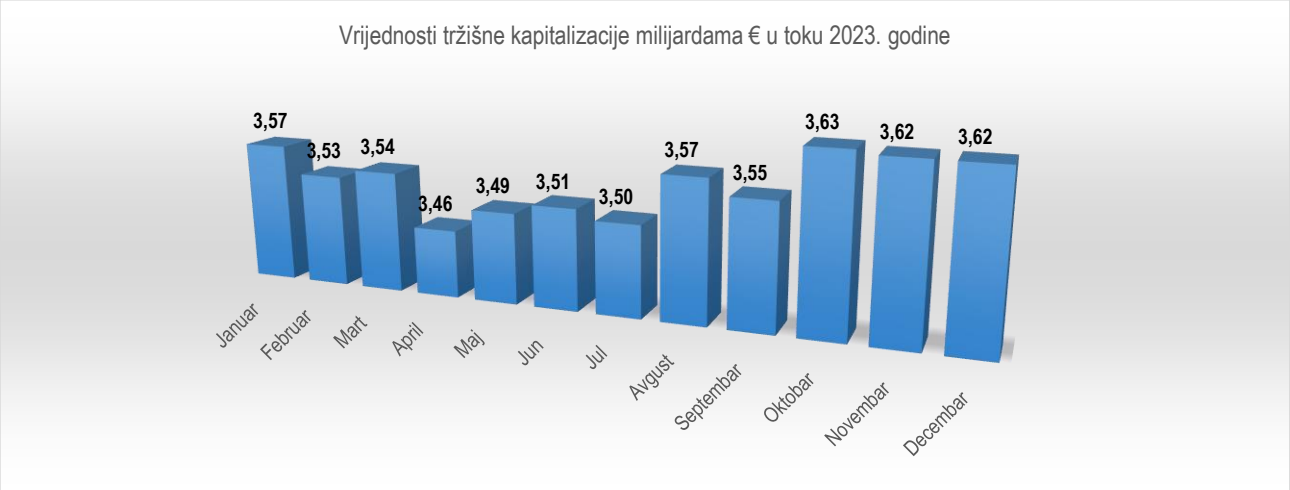

Uporedni prikaz kretanja vrijednosti tržišne kapitalizacije 2022-2023 godina po mjesecima

Tržišna kapitalizacija

		Početna vrijednost (u €)	Krajnja vrijednost (u €)	Apsolutna promjena (u €)	Promjena	Maksimalna vrijednost (u €)	Minimalna vrijednost (u €)
Q1 2022	*Januar*	*3.188.749.148*	*3.196.317.319*	*7.568.171*	*0,24%*	*3.200.424.056*	*3.187.058.612*
	Februar	*3.196.317.319*	*3.196.346.263*	*28.945*	*0,00%*	*3.265.034.339*	*3.195.347.348*
	Mart	*3.196.346.263*	*3.202.922.028*	*6.575.764*	*0,21%*	*3.257.661.118*	*3.192.354.238*
Q2 2022	*April*	*3.202.922.028*	*3.273.764.069*	*70.842.041*	*2,21%*	*3.276.242.909*	*3.222.771.133*
	Maj	*3.273.764.069*	*3.264.702.901*	*-9.061.167*	*-0,28%*	*3.278.828.142*	*3.245.750.020*
	Jun	*3.264.702.901*	*3.281.036.708*	*16.333.806*	*0,50%*	*3.309.323.256*	*3.255.264.994*
Q3 2022	*Jul*	*3.281.036.708*	*3.286.669.455*	*5.632.748*	*0,17%*	*3.335.053.434*	*3.280.664.390*
	Avgust	*3.286.669.455*	*3.283.509.646*	*-3.159.809*	*-0,10%*	*3.297.056.388*	*3.283.509.646*
	Septembar	*3.283.509.646*	*3.279.829.217*	*-3.680.429*	*-0,11%*	*3.316.239.995*	*3.279.417.690*
Q4 2022	*Oktobar*	*3.279.829.217*	*3.335.609.524*	*55.780.307*	*1,70%*	*3.350.900.955*	*3.282.740.111*
	Novembar	*3.335.609.524*	*3.310.184.259*	*-25.425.265*	*-0,76%*	*3.333.245.827*	*3.302.817.251*
	Decembar	*3.310.184.259*	*3.560.924.526*	*250.740.267*	*7,57%*	*3.564.739.688*	*3.298.651.464*
	UKUPNO u 2022	***3.188.749.148***	***3.560.924.526***	***372.175.378***	***11,7%***	***3.564.739.688***	***3.187.058.612***
	PROSJEČNO u 2022	***3.258.303.378***	***3.289.317.993***	***31.014.615***	***0,9%***	***3.315.395.842***	***3.252.195.575***
Q1 2023	Januar	3.560.924.526	3.571.055.025	10.130.499	0,28%	3.584.822.937	3.561.296.015
	Februar	3.571.055.025	3.527.613.246	-43.441.779	-1,22%	3.542.675.857	3.526.389.667
	Mart	3.527.613.246	3.541.359.118	13.745.872	0,39%	3.550.325.345	3.520.431.674
Q2 2022	April	3.541.359.118	3.457.368.584	-83.990.533	-2,37%	3.579.573.522	3.453.099.664
	Maj	3.457.368.584	3.494.284.894	36.916.310	1,07%	3.546.583.057	3.456.971.162
	Jun	3.494.284.894	3.510.459.885	16.174.991	0,46%	3.575.846.672	3.510.459.885
Q3 2023	Jul	3.510.459.885	3.495.013.277	-15.446.608	-0,44%	3.518.556.431	3.490.131.691
	Avgust	3.495.013.277	3.573.305.154	78.291.877	2,24%	3.596.393.894	3.488.993.489
	Septembar	3.573.305.154	3.548.149.102	-25.156.052	-0,70%	3.573.557.323	3.512.968.256
Q4 2023	Oktobar	3.548.149.102	3.627.451.857	79.302.755	2,24%	3.658.449.939	3.548.140.881
	Novembar	3.627.451.857	3.621.256.195	-6.195.662	-0,17%	3.625.475.402	3.605.832.008
	Decembar	3.621.256.195	3.620.675.514	-580.681	-0,02%	3.623.205.453	3.608.185.890
	UKUPNO u 2023	**3.560.924.526**	**3.620.675.514**	**59.750.988**	**1,7%**	**3.658.449.939**	**3.453.099.664**
	PROSJEČNO u 2023	**3.544.020.072**	**3.548.999.321**	**4.979.249**	**0,1%**	**3.581.288.819**	**3.523.575.024**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**372.175.378**	**59.750.988**	**-312.424.390**	**-10%**	**93.710.251**	**266.041.052**
	PROSJEČNA PROMJENA	**285.716.694**	**259.681.328**	**-26.035.366**	**-1%**	**265.892.977**	**271.379.449**
	% PROMJENA	**9%**	**8%**	**-84%**	**-84%**	**8%**	**8%**

VANBERZANSKO TRŽIŠTE (OTC)

Centralnog klirinško depozitarnog društva a.d. Podgorica 17. juna 2022. godine dobilo je dozvolu za obavljanje poslova organizovanja vanberzanskog tržišta (OTC) i upravljanje sistemom kliringa i saldiranja transakcija zaključenih na OTC-u. U toku 2023. godine na OTC tržištu zaključeno je 39 transakcija ukupne vrijednosti 748.590 eura. Najveći promet je ostvaren u IV kvartalu 475.902 eura a najveći promet po mjesecima je ostvaren u oktobru i to 257.236 eura, dok je najveći broj transakcija zaključen u mjesecu septembru (17 transakcija). Najviše se trgovalo instrumentima emitenata Citadel Group AD i Jadran Riba AD, te Mesopromet AD i Jugoinspekt AD.

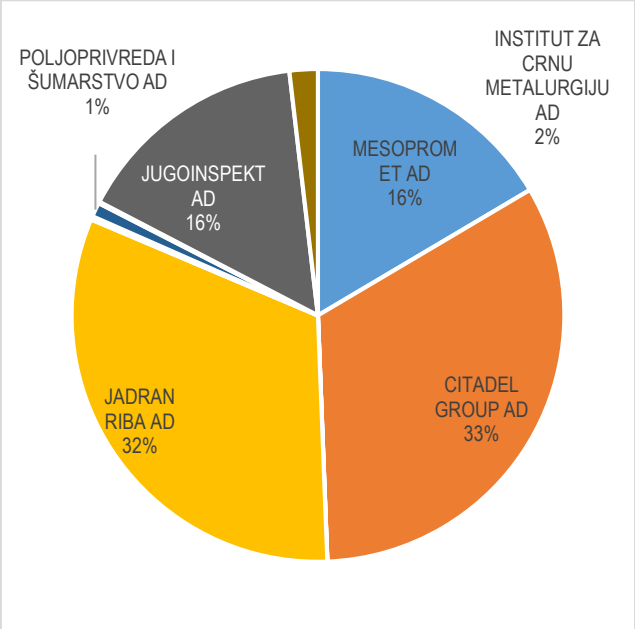

Vanberzansko tržište (OTC)

		Broj transakcija	Vrijednost u €
Q1 2023	Januar	0	0
	Februar	0	0
	Mart	2	100.010
Q2 2023	April	0	0
	Maj	1	13.915
	Jun	0	0
Q3 2023	Jul	0	0
	Avgust	5	1.345
	Septembar	17	157.418
Q4 2023	Oktobar	6	257.236
	Novembar	6	210.886
	Decembar	2	7.780
	UKUPNO u 2023	**39**	**748.590**
	PROSJEČNO u 2023	**3**	**62.382**

HOV	Ukupan broj transakcija	Ukupna količina	Ukupna vrijednost
MESOPROMET AD	3	4.666	123.462
CITADEL GROUP AD	2	246.250	246.250
JADRANPREVOZ AD	2	664	33
JADRAN RIBA AD	17	18.313	239.359
LOVCENINVEST AD	1	135	340
NOVI PRVOBORAC AD	6	17.681	1.369
POLJOPRIVREDA I ŠUMARSTVO AD	1	1.400	7.000
TP VINOPROMET AD	1	75	780
JUGOINSPEKT AD	5	289	116.082
INSTITUT ZA CRNU METALURGIJU AD	1	44.888	13.915
UKUPNO	**39**		**748.590**

POSLOVANJE UČESNIKA NA TRŽIŠTU KAPITALA

Učesnici na tržištu kapitala su bili ključni pokretači dinamike i razvoja u financijskom svijetu tokom 2023. godine. Predstavnici Komisije predsjednik Željko Drinčić i potpredsjednik Dragana Đukića, uz prisustvo članova, gospodina Dražena Stevanovića i gospođe Ane Pivljanin, održali su niz sastanaka sa predstavnicima iz finansijske industrije Crne Gore u cilju vraćanja povjerenja i omogućavanja adekvatne infrastrukture koja bi omogućila da razvoj tržišta kapitala ide u korak sa svjetskim trendovima i zahtjevima.

Analiza perspektive za dalji razvoj nije bila samo tema sastanaka, već i ključni fokus svih koji aktivno sudjeluju u oblikovanju budućnosti finansijskog sektora Crne Gore.

Sastanak sa predstavnicima Erste banke

Prvi u nizu pomenutih sastanaka bio je sa predstavnicima Erste Bank AD Podgorica, Aleksom Lukićem, predsjednikom Upravnog odbora i Igorom Savićem, direktorom Sektora riznice.

Ovaj susret predstavlja ključni korak u daljem jačanju saradnje dvije institucije, s obzirom na značajnu ulogu Erste banke, koja je kroz funkciju banke depozitara važna karika u obezbjeđivanju sigurnosti i integriteta tržišta kapitala u Crnoj Gori.

Na sastanku je bilo riječi o mogućnostima za unapređenje regulatornog okvira i infrastrukture, daljem razvoju tržišta kapitala, te produbljivanju saradnje Komisije i Erste banke.

Naglašena je važnost kontinuirane edukacije i unapređenja finansijske pismenosti društva, u cilju podsticanja rasta i inovacija na tržištu.

Učesnici sastanka su se saglasili o značaju transparentnosti, efikasnosti i integriteta tržišta kapitala za obezbjeđivanje povoljnog ambijenta za ulaganja domaćih i stranih investitora. Predstavnici Komisije su istakli veliko interesovanje za izdavanje dozvola za rad društvima za upravljanje investicionim fondovima i društvima za upravljanje dobrovoljnim penzionim fondovima. U tom kontekstu, Komisija radi na edukaciji i licenciranju investicionih menadžera penzionih fondova. Komisija i Erste banka će zajednički raditi na zadovoljenju narastajućih zahtjeva i potreba tržišta, te omogućavanju pristupa širokom spektru investicionih proizvoda i strategija investitorima.

Komisija nastavlja da ostvaruje izvanredna postignuća koja oblikuju finansijsku budućnost zemlje. Njeni napori su usmjereni ka unapređenju regulatornog okvira, poboljšanje infrastrukture i promovisanje transparentnosti i integriteta tržišta. Kroz kontinuirano usklađivanje sa međunarodnim standardima, Komisija postavlja nove standarde u industriji i unapređuje reputaciju Crne Gore kao pouzdanog i atraktivnog investicionog odredišta.

Sastanak sa Crnogorskom Komercijalnom bankom

Predstavnici Komisije održali su 16.02.2023. godine, sastanak sa predstavnicima Crnogorske komercijalne banke, gospodinom Tamas Kamarasi, predsjednikom

Upravnog odbora banke, mr Stelom Bošković, članicom Upravnog odbora nadležnom za Sektor korporativnog upravljanja i bezbjednost banke i Miljanom Mijatovićem, direktorom Direkcije za globalna tržišta i finansijske usluge.

Jedna od ključnih tema sastanka bila je viđenje trenutne situacije na crnogorskom tržištu kapitala i perspektive za dalji razvoj. Akcenat je na značaju primjene kodeksa korporativnog upravljanja, naročito u akcionarskim društvima koji su u većinskom vlasništvu države Crne Gore, kao i primjena novih modela kako bi naše državne obveznice postale još interesantnije stanovništvu kao vid ulaganja i ostvarivanja prinosa na depozite koje imaju u bankama.

Tom prilikom predstavljeni su poslovni planovi za predstojeći period, te naglašenoj da će saradnja sa državnim i međunarodnim institucijama značajno doprinijeti poboljšanju situacije. Implementiranje svjetskih standarda i otvaranje novih investicionih fondova je od izuzetne važnosti jer dobro organizovano tržište kapitala ima važnu ulogu u finansiranju dugoročnih investicija države i diversifikacije portfolija investitora.

Sastanak sa Universal Capital Bankom

Dana 15.06.2023.godine, u prostorijama Komisije, održan je sastanak sa predstavnicima Universal Capital Banke, Milošem Pavlovićem, Predsjednikom Upravnog odbora, Nikolom Vujoševićem i Veselinom Vukovićem, članovima Upravnog odbora, kao i Milenom Ljumović, višim rukovodiocem sektora investicionog bankarstva.

Universal Capital Banka dugi niz godina posluje na našem tržištu, te kroz svoj sektor investicionog bankarstva ima veliki značaj i za pristup stranih direktnih investicija koje su veoma značajne za našu zemlju.

Iz Universal Capital Banke iskazali su spremnost i želju da daju podršku Komisiji za buduće projekte i konferencije od značaja za razvoj tržišta. UCB je bila i dio takmičenja u organizaciji Komisije gdje su djeca iz raznih osnovnih škola imala priliku da učestvuju u društvenoj igri 'Kapital' kako bi se upoznali sa osnovnim terminima i pojmovima finansijskih tržišta. Kroz pomenuti projekat obje institucije pokazale su da prepoznaju i cijene značaj edukacije i finansijske pismenosti stanovništva jer je upravo tržište kapitala pokretač inovacija i ekonomskog napretka, pružajući sredstva za ostvarivanje ambicioznih projekata.

Sastanak sa predstavnicima Zapad banke

Na dan 12.06.2023. godine, u srdačnoj atmosferi prostorija Komisije, održan je sastanak s predstavnicima Zapad Banke. Ovoga puta su se predstavnici Komisje sastali sa Belkisom Zoronjić, članicom Upravnog odbora, i Dmitriy Likhota, savjetnik Upravnog odbora.

Jedna od glavnih tema sastanka bila je jačanje finansijske stabilnosti na tržištu kapitala i u bankarskom sektoru, te da se zajednički identifikuju ključni izazovi i rizici koji mogu uticati na stabilnost i razvoj tržišta. Poseban akcenat je stavljen na saradnju, praćenje i upravljanje rizicima, kao i na primjenu adekvatnih mjera za očuvanje stabilnosti u turbulentnim vremenima.

U okviru diskusije, predstavnici Komisije su istakli važnost efikasnog regulatornog okvira koji će osigurati transparentnost, integritet i zaštitu investitora na tržištu kapitala. Takođe su razmatrane mogućnosti za unaprjeđenje postojećih regulativa i praksi, sa ciljem jačanja kontrole i nadzora finansijskih institucija.

Tokom sastanka bilo je riječi i o ulozi tehnoloških inovacija, te su analizirani potencijalni izazovi i prilike koje ove inovacije donose, kao i načini kako regulatorna tijela mogu

prilagoditi svoje okvire kako bi odgovorila na nove trendove i potrebe tržišta.

Kao zajednički cilj izdvaja se motivacija kako postojećih, tako i privlačenje novih investitora kroz unaprjeđenje regulative i nadzora. Namjera je da se stvori okruženje koje će podsticati rast, ali istovremeno sprovoditi mjere zaštite kako bi se izbjegle potencijalne nepravilnosti i rizici.

Sastanak sa predstavnicima Hipotekarne banke

Dana 25.05.2023. godine, u ambijentu prostorija Komisije, održan je susret s predstavnicima Hipotekarne banke. Na sastanku su prisustvovali Esad Zaimović, Ana Golubović i Gojko Maksimović. Fokus razgovora bio je na analizi trenutne situacije na crnogorskom tržištu kapitala i načinima za njegov dalji prosperitet. Poseban naglasak stavljen je na izazove i mogućnosti, s posebnim osvrtom na regulatorni okvir i zaštitu interesa investitora.

Bankarski sektor i Komisija dijele zajednički interes za poštovanjem zakonskih propisa i promovisanjem korporativnog upravljanja kako bi se stvorio ambijent povjerenja i razvoja. Osim tradicionalnih bankarskih usluga, važno je omogućiti investitorima raznolike opcije ulaganja u hartije od vrijednosti.

Predstavnici Komisije su predstavili svoje planove i ciljeve za budućnost, ističući važnost saradnje sa domaćim i međunarodnim institucijama u poboljšanju stanja na tržištu. Implementacija međunarodnih standarda ključna je za razvoj efikasnog i transparentnog tržišta kapitala, koje igra ključnu ulogu u podržavanju dugoročnih investicija države i pružanju raznolikih mogućnosti za štednju i investiranje.

Hipotekarna banka će kao jedna od vodećih kreditnih institucija u Crnoj Gori nastaviti da doprinosi razvoju tržišta kroz konstantno ulaganje i inoviranje svoje ponude i proizvoda.

Sastanak sa predstavnicima Centralnog Klirinškog Depozitarnog Društva a.d. Podgorica

Dana 31. marta 2023. godine, održan je značajan susret s predstavnicima Centralnog Klirinškog Depozitarnog Društva (CKDD). Na ovom ključnom sastanku prisustvovali su Igor Vojinović, izvršni direktor CKDD-a, i Dragan Bjelobrković Vukčević, predsjednica Odbora direktora CKDD-a.

Ovaj susret bio je od izuzetne važnosti jer je bio usmjeren na analizu trenutne situacije na crnogorskom tržištu kapitala i istraživanje perspektiva za dalji razvoj. Diskusija je obuhvatila i razmatranje izazova i prilika sa kojima se suočava CKDD, kao i mogućnosti za unapređenje saradnje između Komisije i CKDD-a. Učesnici su zajedno analizirali regulatorni okvir i razmotrili pitanja od ključne važnosti za dalje funkcionisanje tržišta kapitala i CKDD-a.

Ovaj sastanak predstavlja korak ka boljem razumijevanju i saradnji između regulatornog tijela i centralnog depozitarnog društva, s ciljem stvaranja stabilne i napredne

infrastrukture koja će podržati rast i razvoj tržišta kapitala Crne Gore. Obostrano angažovanje i razmjena ideja na ovom susretu imaju potencijal da doprinesu stvaranju okruženja koje će omogućiti svim učesnicima tržišta kapitala da maksimalno iskoriste svoje potencijale i doprinesu prosperitetu crnogorske ekonomije.

Sastanak sa predstavnicima Crnogorske asocijacije manjinskih akcionara

Predstavnici Komisije, Željko Drinčić, predsjednik, mr Dragan Đukić, zamjenik predsjednika i Ana Pivljanin, član Komisije, održali su 29. marta 2023. godine, u prostorijama Komisije, sastanak sa predstavnicima Crnogorske asocijacije manjinskih akcionara Tripkom Krgovićem, Veselinom Kovačem, Ivanom Šćepanovićem i Aleksandrom Raspopovićem.

Od osnivanja pomenute asocijacije, po prvi put su se njeni predstavnici sastali sa predstavnicima Komisije. Tokom sastanka su razmatrane aktuelne teme, sa akcentom na regulatorni okvir, tretman i zaštitu manjinskih akcionara. Prethodno navedeno je, po mišljenju svih učesnika na sastanku, jedan od bitnih elemenata fer i transparentnog funkcionisanja crnogorskog tržišta kapitala. Na istom je dogovoreno da se saradnja u budućnosti nastavi i intezivira, posebno u dijelu izmjena postojeće regulative i donošenja nove, kroz forme okruglih stolova, panel diskusija, konferencija itd.

CENTRALNO KLIRINŠKO DEPOZITARNO DRUŠTVO

Centralno Klirinško Depozitarno Društvo je pravno lice koje se osniva i posluje kao akcionarsko društvo radi obavljanja sljedećih poslova:

- vodi registar dematerijalizovanih hartija od vrijednosti;
- upravlja sistemom kliringa i saldiranja transakcija zaključenih na regulisanom tržištu, MTP-u i OTP-u ili izvan regulisanog tržišta, MTP-a i OTP-a. Kliring je postupak utvrđivanja međusobnih obaveza kupca i prodavca finansijskih instrumenata u cilju razmjene tih finansijskih instrumenata i novca. Saldiranje je konačan prenos finansijskih instrumenata i novca između kupca i prodavca i realizacija transakcije;
- vodi sistem saldiranja kao agent za saldiranje;
- određuje jedinstvene identifikacione oznake hartija od vrijednosti koje su upisane u registar hartija od vrijednosti;
- otvara i vodi račune hartija od vrijednosti i izdaje potvrde o stanju na računima;
- vrši upis u vezi sa emisijom, brisanjem ili zamjenom dematerijalizovanih hartija od vrijednosti;
- upisuje prenos dematerijalizovanih hartija od vrijednosti sa jednog računa na drugi;
- vrši upis, promjenu ili brisanje prava trećih lica nad dematerijalizovanim hartijama od vrijednosti i drugim pravnim poslovima čiji su predmet dematerijalizovane hartije od vrijednosti;
- učestvuje u radu i sarađuje sa međunarodnim organizacijama koje se bave poslovima registracije, kliringa i saldiranja;
- pruža usluge u vezi sa korporativnim aktivnostima emitenata dematerijalizovanih hartija od vrijednosti;
- obavlja poslove u vezi sa preuzimanjem akcionarskih društava; i
- druge poslove u skladu sa zakonom.

Centralna depozitarna agencija a.d. Podgorica koja je do dana stupanja na snagu Zakona o tržištu kapitala obavljala poslove registra dematerijalizovanih hartija od vrijednosti, poslove kliringa i saldiranja zaključenih transakcija sa hartijama od vrijednosti, u skladu sa Zakonom o hartijama od vrijednosti („Službeni list RCG", br. 59/00, 43/05 i 28/06 i „Službeni list CG", broj 6/13), nastavila je da obavlja djelatnost kao Centralno klirinško depozitarno društvo, u skladu sa odredbama Zakona o tržištu kapitala.

Shodno Zahtjevu Centralnog klirinško depozitarnog društva a.d. Podgorica za izdavanje dozvole za obavljanje dodatnih poslova broj 04/6-605/1-22 od 01. juna 2022. godine na 190. sjednici od 17. juna 2022. godine, Komisija je donijela Rješenje kojim se izdaje Centralnom klirinško depozitarnom društvu AD Podgorica, dozvola za obavljanje dodatnih poslova organizovanje vanberzanskog tržišta (OTC) i upravljanje sistemom kliringa i saldiranja transakcija zaključenih na OTC-u.

MONTENEGROBERZA

Poslovanjem regulisanog tržišta u Crnoj Gori upravlja organizator tržišta sa sjedištem u Crnoj Gori, osnovan kao akcionarsko društvo u skladu sa zakonom kojim se uređuje organizacija obavljanja privrednih djelatnosti, ako ima dozvolu za rad izdatu od strane Komisije, u skladu sa Zakonom o tržištu kapitala.

Montenegroberza a.d. Podgorica koja je obavljala poslove na osnovu dozvole izdate u skladu sa Zakonom o hartijama od vrijednosti („Službeni list RCG", br. 59/00, 43/05 i 28/06 i „Službeni list CG", broj 6/13), nastavila je da obavlja poslove kao organizator tržišta, u skladu sa odredbama Zakona o tržištu kapitala.

Montenegroberza a.d. Podgorica posluje na način koji omogućava efikasno povezivanje ponude i tražnje hartija od vrijednosti i objavljivanje informacija koje se odnose na regulisano tržište, na način koji sprječava nelojalnu konkurenciju ili uvođenje neopravdanih ograničenja za ulazak na tržište.

Regulisano tržište kapitala je multilateralni sistem kojim upravlja organizator tržišta, koji obezbjeđuje uslove za spajanje višestrukih interesa trećih lica za zaključivanje ugovora o kupoprodaji finansijskih instrumenata uključenih u trgovanje po pravilima tog sistema, koje posluje kontinuirano u skladu sa ovim zakonom. Regulisano tržište Montenegroberze čine sljedeći segmenti:

- Berzansko tržište
  - Prime tržište
  - Standard tržište
- Slobodno tržište

Pored Regulisanog tržišta Montenegroberza je organizovala i multilateralnu trgovačku platformu koja je multilateralni sistem koji organizuje ili kojim upravlja organizator tržišta, koji obezbjeđuje uslove za spajanje višestrukih interesa trećih lica za kupovinu i prodaju finansijskih instrumenata u skladu sa pravilima tog sistema i to:

- Multilateralnu trgovačku platformu - MTP ME tržište
  - MTP ME PROFIT
  - MTP ME SUSTAINABLE
  - MTP ME BANKRUPTCY
- Multilateralnu trgovačku platformu za emitente u razvoju - MTP GROW tržište

Montenegroberza a.d. Podgorica može da upravlja i organizovanom trgovačkom platformom koja je multilateralni sistem koji nije regulisano tržište ili MTP, u kojem višestruki interesi trećih strana za kupovinu i prodaju obveznica, strukturiranih finansijskih proizvoda, jedinica emisije gasa sa efektom staklene bašte ili derivata mogu biti u interakciji u okviru sistema, na način koji dovodi do zaključivanja ugovora u skladu sa zakonom.

INVESTICIONA DRUŠTVA I OVLAŠĆENE KREDITNE INSTITUCIJE

Investiciono društvo je akcionarsko društvo koje na osnovu dozvole koju izdaje Komisija, pruža kao pretežnu djelatnost investicione usluge i pomoćne usluge.

Investicione usluge su usluge i aktivnosti koje obuhvataju:
- prijem i prenos naloga koji se odnose na jedan ili više finansijskih instrumenata;
- izvršenje naloga za račun klijenta;
- trgovanje za svoj račun;
- upravljanje portfeljem;
- investiciono savjetovanje;

- usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa;
- usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata bez obaveze otkupa;
- upravljanje MTP-om; i
- upravljanje OTP-om.

Pomoćne usluge su:
- čuvanje i administriranje finansijskih instrumenata za račun klijenata, uključujući kastodi usluge i sa tim povezane usluge, kao što je upravljanje novčanim sredstvima i kolateralima;
- odobravanje kredita i zajmova investitoru radi omogućavanja zaključenja transakcije sa jednim ili više finansijskih instrumenata, ako je u transakciju uključeno društvo koje daje zajam ili kredit;
- davanje opštih preporuka u vezi sa strukturom kapitala, poslovnom strategijom i srodnim pitanjima i uslugama koji su u vezi sa spajanjem i sticanjem udjela u društvima;
- usluge poslovanja stranom valutom u vezi sa pružanjem investicionih usluga;
- istraživanje i finansijska analiza ili opšte preporuke u vezi sa transakcijama finansijskim instrumentima;
- usluge u vezi sprovođenja ponude odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa;
- investicione usluge i aktivnosti, kao i pomoćne usluge koje se odnose na osnovnu imovinu sadržanu u derivatu, ako su povezane sa investicionim i pomoćnim uslugama.

Ovlašćena kreditna institucija je banka ili druga kreditna institucija sa sjedištem u Crnoj Gori kojoj je Komisija za tržište kapitala izdala dozvolu za pružanje investicionih usluga i kojoj je Centralna banka odobrila obavljanje tih usluga.

Komisija vodi Registar investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija kojima je izdata dozvola za pružanje investicionih usluga i obavljanje investicionih aktivnosti.

Na dan 31. decembar 2023. godine deset investicionih društava i sedam ovlašćenih kreditnih institucija pružaju investicione usluge.

Pregled investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija na dan 31.12.2023. godine

Investiciono društvo/ovlašćena kreditna institucija	Datum dozvole za obavljanje investicione usluge
CG broker diler ad Podgorica	**13.08.2002; 14.12.2002; 03.06.2009.**
VIP Broker Diler a.d. Podgorica	**29.12.2005; 15.08.2007; 30.12.2008.**
Bull and Bear a.d. Podgorica	**27.03.2008.**
Hipotekarna banka a.d. Podgorica	**12.05.2008; 11.03.2010.**
Prva banka Crne Gore - osnovana 1901. godine	**25.07.2008.**
Crnogorska Komercijalna Banka a.d. Podgorica	**29.10.2008.**
Universal Capital Bank a.d. Podgorica	**26.10.2011; 12.06.2014; 12.08.2016.**
Erste bank a.d. Podgorica	**12.08.2016.**
Limit Prime Securities AD	**18.05.2017.**
Zapad banka a.d. Podgorica	**16.05.2019.**
SASA CAPITAL a.d. Podgorica	**11.10.2019.**
TEMPLER FX a.d. Podgorica	**15.11.2019.**
FINVEO a.d. Podgorica	**31.07.2020.**
ADRIATIC BANK a.d. Podgorica	**11.03.2021.**
RSI Global investiciono društvo a.d. Podgorica	**11.10.2021.**
Nozax a.d. Podgorica	**17.12.2021.**
TF Capital a.d. Podgorica	**27.05.2022.**

POSLOVANJE DEPOZITARA

Lista depozitara na dan 31.12.2022. godine sa datumom dobijanja dozvole za rad:

	Depozitar	datum dobijanja dozvole
1.	Crnogorska komercijalna banka ad Podgorica	24.7.2012.
2.	Erste bank ad Podgorica	12.9.2014.

Tržišna vrijednosti portfelja hartija od vrijednosti o kojima se depozitar stara

Depozitar	Tržišna vrijednost portfelja u € na dan 01.01.2023.	31.12.2023
Crnogorska komercijalna banka a.d. Podgorica	4.458.364	5.009.504
Erste Bank a.d. Podgorica	13.566.147	16.290.546
Ukupno	**18.024.511**	**21.300.050**

Tržišna vrijednosti portfelja hartija od vrijednosti o kojima se depozitar stara

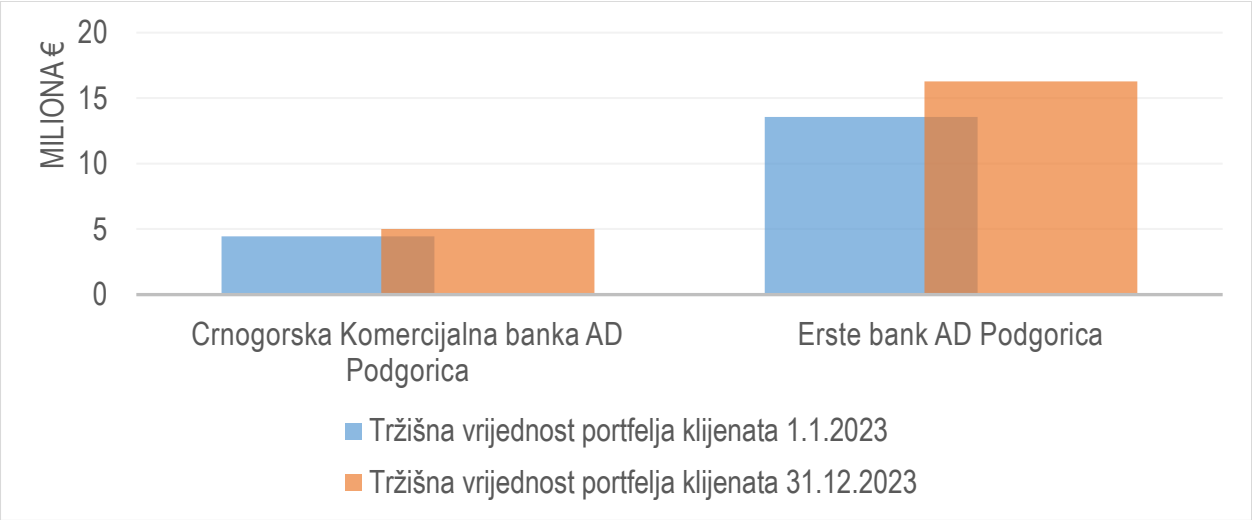

Pregled klijenata depozitara

Naziv depozitara	Klijenti
Crnogorska komercijalna banka a.d. Podgorica	OIF Moneta
	OIF HLT fond
Erste Bank a.d. Podgorica	OIF Trend
	ZIF Trend a.d. Podgorica

POSLOVANJE INVESTICIONIH FONDOVA U CRNOJ

Na crnogorskom tržištu kapitala je na kraju 2023. godini poslovalo četiri otvorena i tri zatvorena investiciona fonda. Pored ovih 6 investicionih fondova, Otvoreni investicioni fond Atlas Mont i Zatvoreni investicioni fond Atlas Mont se nalaze u blokadi iz razloga što nemaju depozitarnu banku.

ZATVORENI INVESTICIONI FONDOVI

Vrijednost neto imovine zatvorenih investicionih fondova predstavlja ukupnu imovinu ovih fondova uloženu u hartije od vrijednosti, nekretnine i novčana sredstva umanjenu za obaveze fondova (kreditna zaduženja fondova i ostala dugovanja).

Ukupna neto imovina zatvorenih investicionih fondova je na početku godine iznosila oko 22,15 miliona eura a na kraju 2023. godine je iznosila oko 25,52 miliona eura, što predstavlja povećanje od 15,24%.

Rast vrijednosti imovine zabilježen kod ZIF-a Eurofond od nešto više od 25,13%, dok je vrijednost imovine ZIF-a Trend se povećala za 8,88%.

Ono što je evidentno jeste činjenica da je imovina Zatvorenog investicionog fonda HLT a.d. negativna. ZIF HLT Fond na kraju godine nije imao imovine, dok su obaveze iznosile 2.492.552,66€ (kreditne obaveze, obaveze prema Društvu za upravljanje i ostale obaveze).

Takođe treba napomenuti da se svi zatvoreni investicioni fondovi, nalaze u situaciji otežane likvidnosti, prije svega kao posledice strukture imovine portfelja i neraspolaganja sa značajnim novčanim sredstvima.

Zakon o investicionim fondovima dozvoljava zatvorenim investicionim fondovima ulaganje sredstava u hartije od vrijednosti, nekretnine, novčana sredstva i derivativne hartije od vrijednosti. Na početku 2023. godine je imovina zatvorenih investicionih fondova uložena hartije od vrijednosti i nekretnine, a procentualni odnos ulaganja varira od fonda do fonda. Ova ulaganja u glavnom predstavljaju nasleđe ulaganja fondova zajedničkog ulaganja iz kojih su i nastali.

Kada govorimo o zatvorenim investicionim fondovima, ZIF Eurofond a.d. u svom portfelju ima hartije od vrijednosti dok ZIF Trend ima značajno učešće nekretnina u strukturi ulaganja u toku 2023. godine, na početku godine je to iznosilo 45,02% dok je učešće nekretnina na kraju 2023. godine bilo 43,65%.

Vrijednost neto imovine zatvorenih investicionih fondova u 2023. godini

FOND	Vrijednost imovine ZIF 01.01.2023.	Vrijednost imovine ZIF 31.12.2023.	Promjena vrijednosti	% promjena vrijednosti
ZIF EUROFOND	7.369.956 €	9.221.946 €	1.851.990 €	25%
ZIF HLT	-2.483.492 €	-2.492.553 €	-9.061 €	-0,36%
ZIF TREND	17.262.950 €	18.795.213 €	1.532.263 €	8,9%
UKUPNO:	**22.149.414 €**	**25.524.606 €**	**3.375.192 €**	**15%**

Vrijednost neto imovine zatvorenih investicionih fondova u 2023. godini

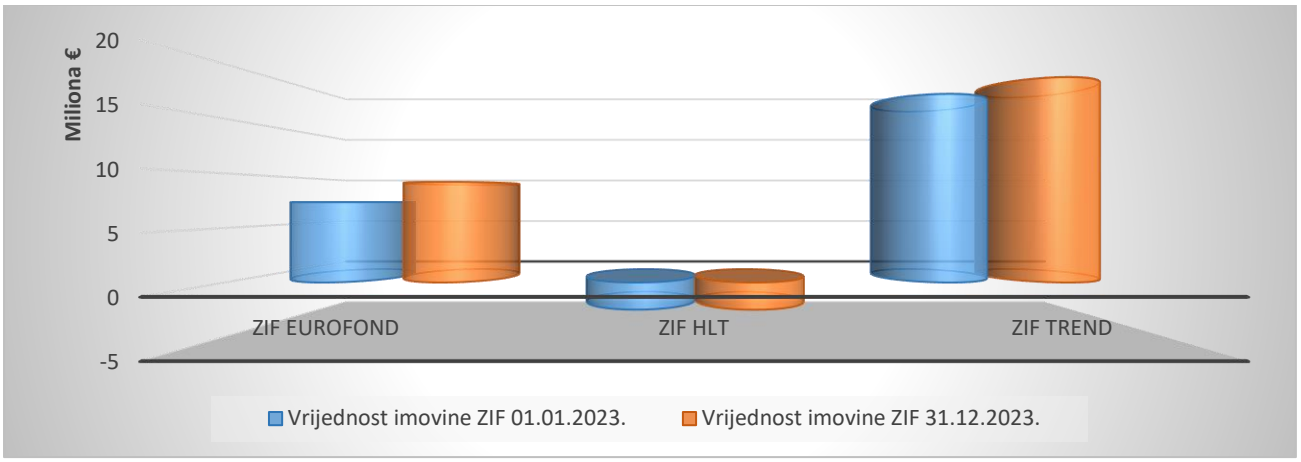

Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova u 2023. godini

FOND	HOV		Nekretnine		Novčana sredstva		UKUPNO
	€	%	€	%	€	%	
	01.01.2023. godine						
ZIF EUROFOND	11.593.162	100%	0	0%	0	0%	**11.593.162**
ZIF HLT	0		0		0		**0**
ZIF TREND	10.610.975	55%	8.696.308	45%	10.667	0,06%	**19.317.950**
Ukupno	**22.204.137**	**72%**	**8.696.308**	**28%**	**10.667**	**0,03%**	**30.911.112**
	31.12.2023. godine						
ZIF EUROFOND	13.482.737	100%	0	0%	0	0%	**13.482.737**
ZIF HLT	0		0		0		**0**
ZIF TREND	11.568.881	56%	8.960.730	44%	592	0%	**20.530.203**
Ukupno	**25.051.618**	**74%**	**8.960.730**	**26%**	**592**	**0%**	**34.012.940**

Struktura ulaganja ZIF na početku 2023. godine

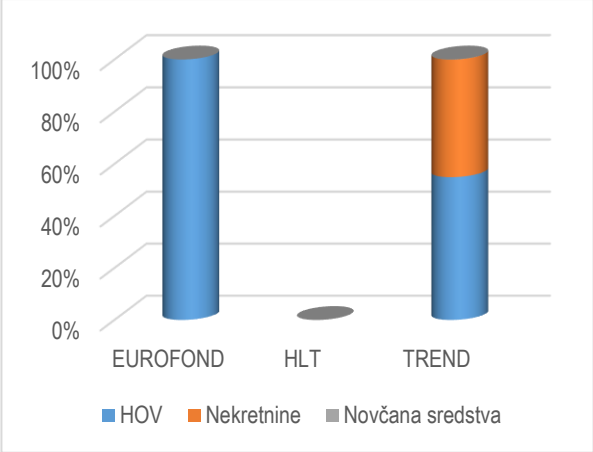

Struktura ulaganja ZIF na kraju 2023. godine

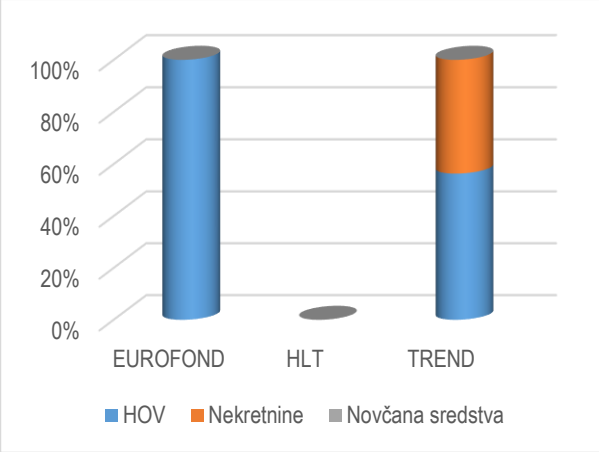

OTVORENI INVESTICIONI FONDOVI

Na crnogorskom tržištu kapitala je na kraju 2023. godini poslovalo 4 otvorena investiciona fonda, i to: OIF HLT Fond, OIF Moneta, OIF Trend i OIF WVP Premium.

OIF WVP Premium je osnovan u 2024. Godini, a dobio je dozvolu od Komisije za tržište kapitala početkom aprila 2023. godine.

Ukupna imovina otvorenih fondova na početku 2023. godine je iznosila oko 8,89 miliona €. Na kraju 2023. godine vrijednost svih otvorenih investicionih fondova je iznosila oko 10,26 miliona €, što u procentualnom iznosu predstavlja povećanje od 15,43%.

Otvorenim investicionim fondovima HLT Fond I Moneta su se vrijednosti povećale u 2023. godini, dok je u ovoj godini vrijednost imovine OIF-a Trend zabilježila pad vrijednosti za 0,17%. Najveći rast vrijednosti imovine je ostvaren kod OIF-a HLT Fond 9,27%, dok je kod OIF-a Moneta vrijednost imovine porasla za 0,40%.

Otvoreni investicioni fond WVP Premium je na kraju 2023. godine imao imovinu vrijednu 1,15 milion €.

Zakon o investicionim fondovima, dozvoljava otvorenim investicionim fondovima ulaganje sredstava u hartije od vrijednosti, novčana sredstva i derivatinivne hartije od vrijednosti.

Vrijednost neto imovine otvorenih investicionih fondova u 2023. godini

FOND	Vrijednost imovine OIF 01.01.2023.	Vrijednost imovine OIF 31.12.2023.	Promjena vrijednosti	
HLT	2.345.181,39	2.562.561,22	217.379,83 €	9,27%
MONETA	2.459.903,20	2.469.837,94	9.934,74 €	0,40%
TREND	4.083.462,30	4.076.584,25	-6.878,05 €	-0,17%
WVP PREMIUM	0,00	1.151.448,65	1.151.448,65 €	-
UKUPNO:	**8.888.546,89 €**	**10.260.432,06 €**	**220.436,52 €**	**15,43%**

Vrijednost neto imovine otvorenih investicionih fondova u 2023. godini

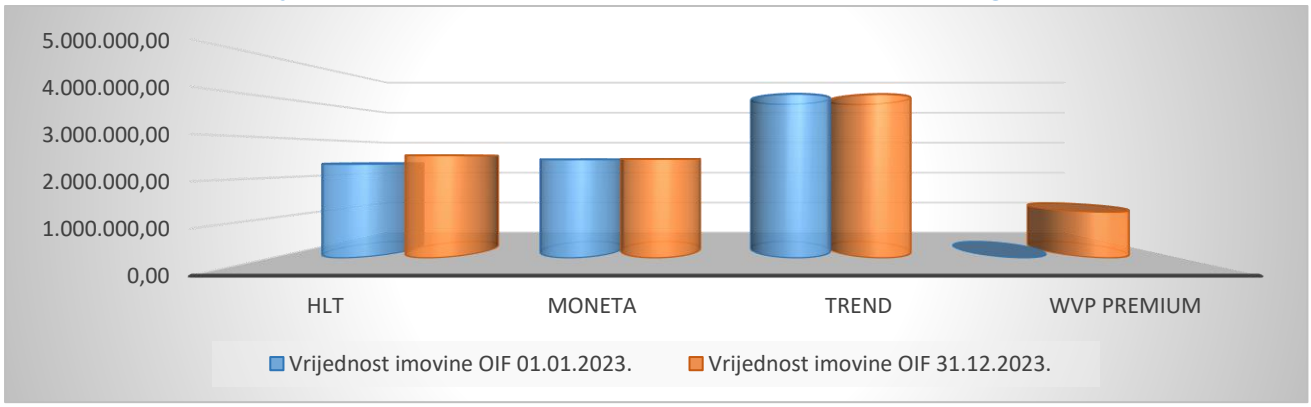

Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova u 2023. godini

FOND	HOV		Novčana sredstva		Ukupno
	€	%	€	%	
	01.01.2023. godine				
OIF HLT	2.354.431	99,99%	156	0,01%	**2.354.587**
OIF MONETA	2.418.291	98,15%	45.493	1,85%	**2.463.784**
OIF TREND	2.907.607	71,09%	1.182.407	28,91%	**4.090.014**
Ukupno	**7.680.329**	**86,21%**	**1.228.055**	**13,79%**	**8.908.385**
	31.12.2023. godine				
OIF HLT	2.561.173	99,64%	9.246	0,36%	**2.570.419**
OIF MONETA	2.448.331	98,80%	29.715	1,20%	**2.478.046**
OIF TREND	3.661.240	89,67%	421.946	10,33%	**4.083.186**
OIF WVP PREMIUM	1.107.816	94,45%	65.074	5,55%	**1.172.890**
Ukupno	**9.778.560**	**94,90%**	**525.981**	**5,10%**	**10.304.541**

Struktura ulaganja OIF 01.01.2023. godine

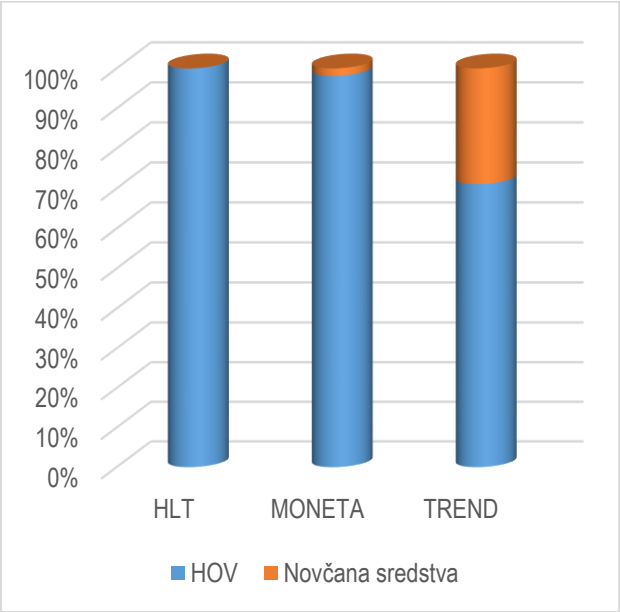

Struktura ulaganja OIF 31.12.2023. godine

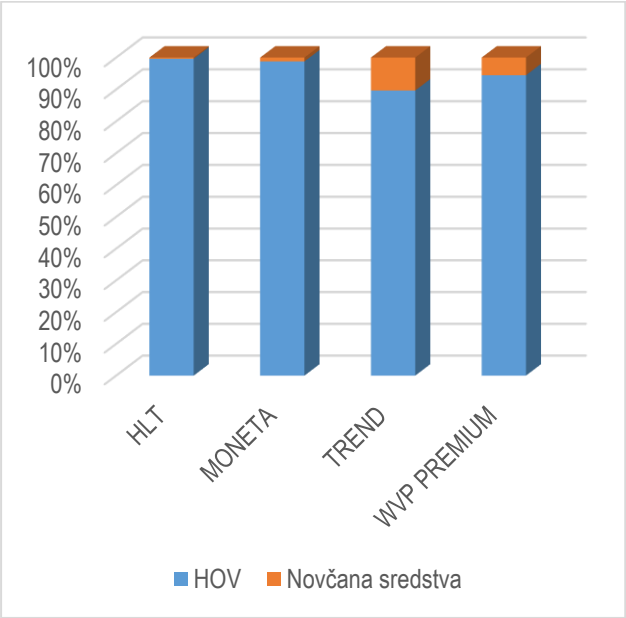

Vlasnici investicionih jedinica su u mogućnosti da, kada to žele, traže otkup investicionih jedinica otvorenog fonda od društva za upravljanje koje upravlja fondom.

U 2023. godini je došlo do smanjenja broja investicionih jedinca kod otvorenih fondova Moneta i Trend, dok je značajan rast broja imao OIF HLT Fond. Najveće smanjenje broja investicionih jedinica je zabilježeno kod OIF-a TREND od 10,44 % dok su vlasnici investicionih jedinica OIF-a Moneta zahtijevali otkup istih, pa se broj investicionih jedinica smanjio za 0,30%. U 2023. godini je zabilježen porast broja investicionih jedinica kod OIF-a HLT Fond u apsolutnom iznosu od 440.574 investicionih jedinica. U 2023. godini je kao što je navedeno ranije, osnovan OIF WVP premium, a u periodu od osnivanja do kraja godine je izdato 109.604,24 investicionih jedinica.

U protekloj godini je zabilježen rast vrijednosti investicionih jedinica svih otvorenih investicionih fondova. Najveće povećanje vrijednosti investicionih jedinica je zabilježeno kod OIF-a Trend u procentualnom iznosu od 11,47%, zatim vrijednost investicione jedinica OIF HLT fond je porasla za 9,15%, a slijedili su ih OIF WVP Premium sa rastom od 5,06% i OIF-a HLT Fond sa 0,70%.

Kretanje broja investicionih jedinica u 2023. godine

FOND	na dan 2023. godine		promjena	
	01.01.	31.12.	u €	u %
OIF HLT FOND	415.595.983	416.036.557	440.574	0,11
OIF MONETA	57.958.151	57.787.151	-171.000	-0,30
OIF TREND	51.361.283	45.996.833	-5.364.450	-10,44
OIF WVP PREMIUM	0	109.604	109.604	

Vrijednost investicionih jedinica OIF u 2023. godini

FOND	01.01.2023. godine	31.12.2023. godine	promjena
HLT FOND	0,00564294 €	0,00615946 €	9,15%
MONETA	0,04244275 €	0,04274026 €	0,70%
TREND	0,07950468 €	0,08862750 €	11,47%
WVP PREMIUM	10,00000000 €	10,50551193 €	5,06%

KORPORATIVNE AKTIVNOSTI

U 2023. godini u okviru korporativnih aktivnosti, evidentirano je deset emisija ukupne vrijednosti 3,4 miliona eura.

Evidentirane emisije hartija od vrijednosti u 2023. godini po vrstama

Vrsta emisije	Broj	Iznos u €
Zatvorena ponuda emisije akcija upućena postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine	5	507.560
Emisija akcija po osnovu pretvaranja duga u akcijski kapital	2	2.278.959
Emisija akcija po osnovu pretvaranja neraspoređene dobiti u akcijski kapital	1	510.949
Zatvorena ponuda osnivačke emisije akcija upućene osnivačima pri simultanom osnivanju akcionarskog društva	2	150.000
UKUPNO	10	3.447.468

Struktura vrijednosti evidentiranih emisija HOV u 2023. godini po vrstama

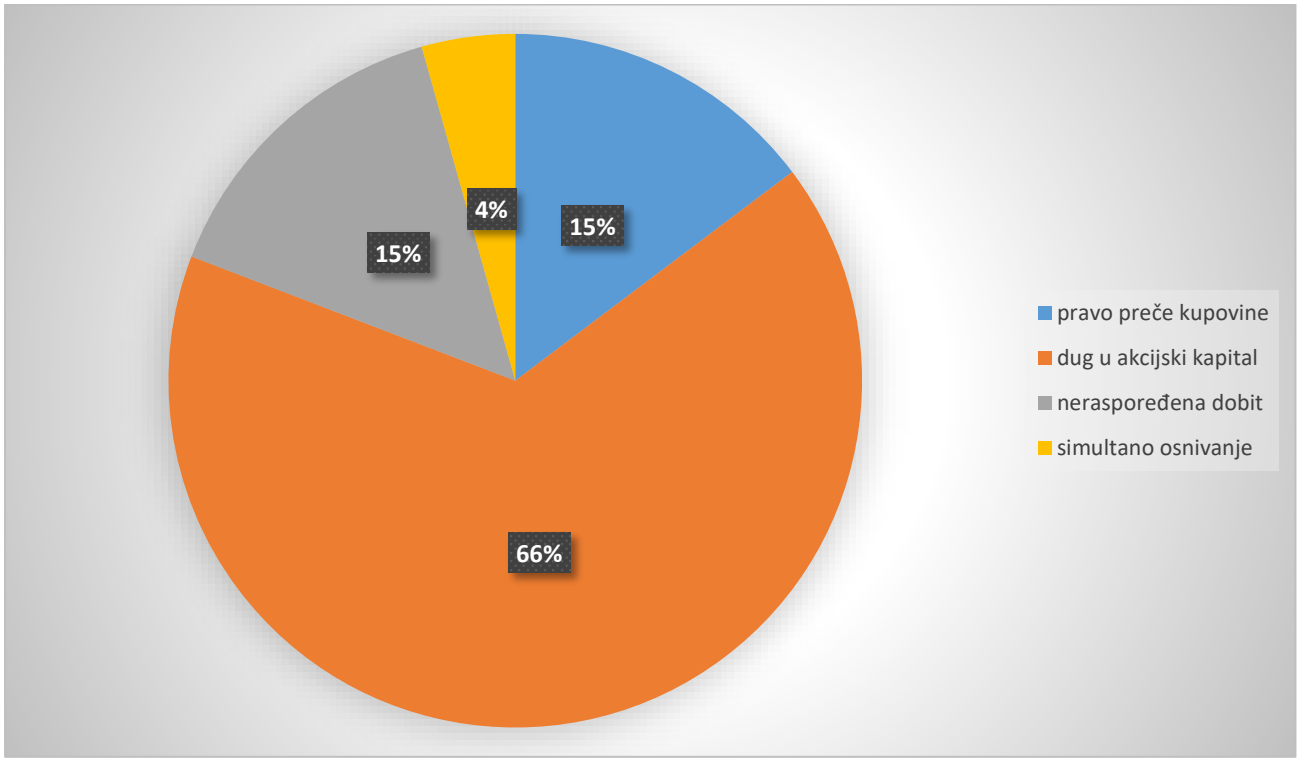

Uporedni prikaz vrsta emisija 2022-2023 godina

Vrsta emisije	Iznos u €		Promjena
	2022. godina	2023. godina	
Zatvorena ponuda emisije akcija upućena postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine	4.810.000	570.739	-88%
Emisija akcija po osnovu pretvaranja duga u akcijski kapital	4.002.264	2.278.959	-43%
Zatvorena ponuda osnivačke emisije akcija upućene osnivačima pri simultanom osnivanju akcionarskog društva	305.000	150.000	-51%
Emisija akcija po osnovu pretvaranja neraspoređene dobiti u akcijski kapital	700.000	510.949	-27%

ZATVORENA PONUDA EMISIJE AKCIJA PO OSNOVU PRAVA PREČE KUPOVINE

U toku 2023. godine odobreno je šest zatvorenih ponuda akcija postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine u ukupnom iznosu od 1,2 miliona eura. Četiri emisije su realizovane u potpunosti dok je jedna emisija realizovana sa 53% uspješnosti. Jedna emisija nije prešla prag uspješnosti i nije realizovana. Ukupno je evidentirano 570.000 eura akcija emitovanih zatvorenom ponudom po osnovu prva preče kupovine.

Zatvorene ponude akcija po osnovu prava preče kupovine u 2023. godini

Emitent	Emisija u €	Uspješnost u €	u %
TF Capital AD Podgorica	80.000	80.000	100
Investiciono razvojni fond Crne Gore AD Podgorica	83.824	83.824	100
DZU "WVP Fund Management" AD Podgorica	36.000	36.000	100
Investiciono razvojni fond Crne Gore AD Podgorica	54.355	54.355	100
RSI GLOBAL Investiciono društvo AD Podgorica	300.000	0	0
ZETA FILM AD Budva	602.070	316.560	53
UKUPNO	1.156.249	570.739	49

EMISIJA AKCIJA PO OSNOVU ZATVORENOG PROSPEKTA UNAPRIJED ODREĐENIM LICIMA

U toku 2023. godine evidentirane su dvije emisije akcija po osnovu pretvaranja duga u akcijski kapital u ukupnom iznosu od 2,3 miliona eura.

Emisije akcija po osnovu zatvorenog prospekta unaprijed određenim licima

Emitent	Emisija u €
LOVĆEN BANKA AD Podgorica	2.003.950
PROFIT APP INTERNATIONAL AD Podgorica	275.009
UKUPNO	2.278.959

EMISIJE AKCIJA PO OSNOVU RASPODJELE DOBITI U AKCIONARSKI KAPITAL

U toku 2023. godine evidentirana je emisija akcija emitenta LIMIT PRIME SECURITIES AD Podgorica u iznosu od 510.949€.

ZATVORENA PONUDA OSNIVAČKE EMISIJE AKCIJA PRI SIMULTANOM OSNIVANJU

Tokom 2023. godine evidentirane su dvije zatvorene ponude osnivačke emisija akcija upućenih osnivačima pri simultanom osnivanju u ukupnom iznosu od 150.000€.

Zatvorena ponuda osnivačke emisije akcija pri simultanom osnivanju

Emitent	Emisija u €
INVESTICIONO DRUŠTVO BYRON & Co AD Podgorica	125.000
MNTNGRO AD PODGORICA	25.000
UKUPNO	150.000

JAVNE PONUDE ZA PREUZIMANJE AKCIONARSKIH DRUŠTAVA

U toku 2023. godine Komisija je odobrila tri zahtjeva za preuzimanja akcionarskih društava. Detaljan prikaz preuzimanja akcionarskih društava u 2023. godini je dat u sljedećoj tabeli.

Javne ponude za preuzimanja u 2023. godini

Podnosilac zahtjeva	Procenat nakon zaključenja javne ponude za preuzimanje
Sticaoc MIL - POP DOO Podgorica zajedno **sa povezanim licima** za preuzimanje emitenta **Robna kuća "Nikšićanka" AD Nikšić**	Prijavljeno 2.253 akcije sa pravom glasa Emitenta, što čini 0,45205743% ukupnog broja akcija sa pravom glasa Emitenta; da nakon zaključenja javne ponude za preuzimanje Sticalac posjeduje 153.070 akcija sa pravom glasa Emitenta, što čini 30,71301877% ukupnog broja akcija sa pravom glasa Emitenta, i da su Povezana lica vlasnici akcija Emitenta sa pravom glasa, kako slijedi: Žugić Milosava vlasnik 155.739 akcija, odnosno 31,24854531% akcija, Otvoreni investicioni fond HLT, kojim upravlja DZU Quantum investment AD Podgorica vlasnik 66.603 akcija, odnosno 13,36368452% akcija, Kostić Bukarica Ljubica vlasnik 29.000 akcija, odnosno 5,81875968% akcija i "Neksan" DOO vlasnik 70.849 akcija, odnosno 14,21563119% akcija, što ukupno čini 475261 akcija Emitenta sa pravom glasa, odnosno 95,35963948% ukupnog broja akcija Emitenta sa pravom glasa.
Sticaoc **Saši Pekiću** iz Podgorice, Podgorica koji je Zahtjev za preuzimanje podnio sa **Veskom Petranović** koji zajednički djeluju na osnovu Ugovora o zajedničkom djelovanju, u postupku preuzimanja emitenta **Društvo za ribarstvo na moru, promet i usluge export-import "Jadran riba" AD Kotor**	Prijavljeno 380 akcija sa pravom glasa Emitenta, što čini 12,61% ukupnog broja akcija sa pravom glasa Emitenta; da nakon zaključenja javne ponude za preuzimanje Sticalac posjeduje 21.454 akcije sa pravom glasa Emitenta, što čini 48,42889390% ukupnog broja akcija sa pravom glasa Emitenta, Povezano lice je vlasnik 20.939 akcija, akcija sa pravom glasa Emitenta, što 47,26636569% ukupno čini 42.393 akcije Emitenta sa pravom glasa, odnosno 95,69525959% ukupnog broja akcija Emitenta sa pravom glasa. 29.03.2024. godine je sticaoc Pekić Saše podnio obavještenje o korišćenju prava iz člana 39 stav 1 Zakona o preuzimanju- sprovođenje postupka prinudne prodaje emitenta

SMANJENJE AKCIONARSKOG KAPITALA

Tokom 2023. godine Komisija je evidentirala šest postupaka smanjenja akcionarskog kapitala u ukupnom iznosu od 2.015.566€.

Postupci smanjenja akcionarskog kapitala po osnovu pokrića gubitka u 2023. godini

EMITENT	Smanjenje u €
Veleprodaja AD Nikšić	125.620
Crnogorski Telekom AD	648.406
Poslovno logistički centar Morača AD Podgorica	758.966
SI MONETA AD Podgorica	48.203
Novi Duvanski kombinat AD Podgorica	433.622
AD Vatrostalna Podgorica	749
UKUPNO	**2.015.566**

KONTROLNE AKTIVNOSTI KOMISIJE

POSREDNE I NEPOSREDNE KONTROLE

Komisija je odgovorna za regulaciju i nadzor svih aktivnosti povezanih sa finansijskim instrumentima, uključujući tržišta, investiciona društva, ovlašćene kreditne institucije, investicione fondove, dobrovoljne penzione fondove i emitente hartija od vrijednosti. Ona obavlja preliminarni nadzor za ulazak na tržište, kao i kontinuiran nadzor tržišta i izlazak sa tržišta.

Komisija je usvojila Generalni plan kontrola za 2023. godinu čiji je cilj racionalno i ekonomično upravljanje resursima, prije svega kadrovskim i materijalnim, u cilju postizanja produktivnih rezultata i prepoznavanja određenih tema za kontrole na osnovu rizika koji nastaju u razvoju ukupnog finansijskog tržišta.

Prema Generalnom planu kontrola za 2023. godinu, učesnici na tržištu kapitala su raspoređeni u sljedeće kategorije:

- investiciona društva i ovlašćene kreditne institucije;
- organizator tržišta;
- Centralno Klirinško Depozitarno Društvo;
- društva za upravljanje investicionim fondovima i investicioni fondovi;
- društva za upravljanje dobrovoljnim penzionim fondovima i dobrovoljni penzioni fondovi;
- depozitari;
- emitenti finansijskih instrumenata.

U opštem smislu, nadzorom učesnika na tržištu provjerava se usaglašenost poslovanja učesnika na tržištu hartija od vrijednosti sa zakonskom i podzakonskom regulativom u ovoj oblasti.

Efikasan sistem nadzora zahtijeva da stručni saradnici u Komisiji razviju i očuvaju temeljno razumijevanje poslovanja individualnih učesnika na tržištu, njihovih grupa i tržišta u cjelini, fokusirajući se na efikasno funkcionisanje tržišta, sprječavanje sistemskog rizika, zaštitu investitora, stabilnost finansijskog sistema, transparentnosti i čuvanje poslovne tajne.

U skladu sa članom 26 Zakona o tržištu kapitala ("Sl. list Crne Gore", br. 01/18) Komisija vrši neposredne i posredne kontrole lica i društava kojima izdaje dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti.

Neposredne kontrole su kontrole koje vrše kontrolori Komisije kod kontrolisanog lica ili drugog lica od koga se opravdano očekuje da može pribaviti podatke i činjenice u vezi sa kontrolom, uvidom u registre, druge evidencije, poslovne knjige i drugu dokumentaciju koja se odnosi na predmet kontrole.

Cilj neposredne kontrole je da kontrolori Komisije, na licu mjesta, kroz lični kontakt sa odgovornim licima u kontrolisanom licu, uzimanjem izjava za zapisnik, neposrednim vršenjem uvida u poslovnu dokumentaciju, utvrde da li kontrolisano lice u vezi sa predmetom kontrole postupa u skladu sa propisima kojima je regulisano poslovanje sa hartijama od vrijednosti.

Posredna kontrola se sprovodi u Komisiji i obuhvata:

- redovno praćenje i analiziranje finansijskog stanja pojedinih učesnika na tržištu hartija od vrijednosti, preko izvještaja o poslovanju, statističkih izvještaja i drugih odgovarajućih informacija, uključujući i javno dostupne informacije;
- praćenje pitanja koja zahtijevaju dodatnu pažnju, procjenu rizika razvoja, identifikaciju prioriteta i obima daljeg rada;
- pripremnu fazu za određivanje prioriteta i obima neposredne kontrole;
- analize poslovanja i trgovanja na berzi.

Komisija sprovodi posrednu kontrolu pregledom:

- dnevnih izvještaja;
- izvještaja dostavljenih po potrebi radi pribavljanja podataka za kvalitetno i pravovremeno postupanje;
- periodičnih izvještaja;
- godišnjeg izvještaja sa odgovarajućim finansijskim iskazima;
- izvještaja pribavljenih po drugom osnovu.

Komisija, u skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, vrši nadzor nad sprovođenjem ovog zakona kod lica kojima izdaje dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti. U skladu sa tim, sprovodi neposredne i posredne kontrole, koje za predmet imaju kontrolu postupanja po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma

i internom aktu lica o analizi rizika radi sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Kontrolu poslovanja učesnika na tržištu kapitala Komisija vrši: po sopstvenoj inicijativi, na inicijativu člana Komisije, na inicijativu vlasnika finansijskog instrumenta, potencijalnog investitora, organizatora tržišta, investicionog društva, CKDD-a ili na zahtjev drugog nadležnog organa, organizacije ili udruženja.
Pored navedenih kontrola Ovlašćeni kontrolori Komisije, pristupaju i imaju uvid u trgovanje na Montenegroberzi, i na taj način vrše kontrole transakcija na dnevnom nivou, koje mogu rezultirati i složenijim analizama i proširenim kontrolama.

Vršenje nadzora i praćenje poslovanja investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija

Komisija propisuje sadržaj, rokove i način sačinjavanja i dostavljanja izvještaja investicionih društva i njihovih filijala. Investiciono društvo je dužno da Komisiji dostavi periodične izvještaje o poslovanju i to najkasnije mjesec dana nakon isteka kvartala na koji se izvještaj odnosi i godišnji finansijski izvještaj (propisani finansijski iskazi), godišnji izvještaj o poslovanju i revizorski izvještaj. Godišnji finansijski izvještaj i Izvještaj nezavisnog revizora se dostavljaju Komisiji najkasnije do 30. juna tekuće za prethodnu godinu a Godišnji izvještaj o poslovanju do kraja aprila tekuće za prethodnu godinu. Investiciona društva izvještavaju Komisiju putem obrasca periodičnog izvještaja u xls formatu u elektronskom obliku. U vršenju nadzora nad ovlašćenim kreditnim institucijama je shodna primjena mjera koje su propisane za investiciona društva.

PREDUZETE MJERE

Komisija je u toku 2023. godine sprovodila mjere u cilju osiguravanja stabilnog i uređenog tržišta kapitala i s tim u vezi je:

- 26.1.2023. godine donijela Rješenje kojim se izriče opomena Društvu za upravljanje investicionim fondom Quantum Investments AD Podgorica i nalaže da postupa u skladu sa članom 9 stav 1 tačka 2 Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma;
- 20.02.2023. godine donijela Rješenje kojim se izriče mjera opomena i nalaže ovlašćenoj kreditnoj instituciji Prva banka – osnovana 1901. godine AD Podgorica da otkloni nepravilnosti utvrđene u neposrednoj kontroli;
- 27.02.2023. godine donijela Rješenje kojim se izriče mjera opomena i nalaže investicionom društvu RSI Global AD Podgorica da otkloni nepravilnosti utvrđene u neposrednoj kontroli;
- 27.2.2023. godine donijela Rješenje kojim se izriče opomena Društvu za upravljanje investicionim fondom MONETA AD Podgorica i nalaže da otkloni utvrđene nezakonitosti i nepravilnosti i dostavi dokaz o postupanju u skladu sa članom 13 stav 2 alineja 2 Pravila o izdavanju dozvole za rad i davanje saglasnosti društvima za upravljanje investicionim fondovima;
- 3.4.2023. godine donijela Rješenje kojim se Društvu za upravljanje investicionim fondom PRIMA AD Podgorica nalaže da poveća kapital na minimalni iznos propisan članom 87 stav 2 Zakona o investicionim fondovima;
- 3.4.2023. godine donijela Rješenje kojim se izriče opomena Društvu za upravljanje investicionim fondom PRIMA AD Podgorica i nalaže da otkloni utvrđene nezakonitosti i nepravilnosti i dostavi dokaz o postupanju u skladu sa članom 13 stav 2 alineja 2 Pravila o izdavanju dozvole za rad i davanje saglasnosti društvima za upravljanje investicionim fondovima;
- 3.4.2023. godine donijela Rješenje kojim se Društvu za upravljanje investicionim fondom PRIMA AD Podgorica nalaže da otpočne postupak likvidacije Zatvorenog investicionog fonda HLT FOND a.d. Podgorica;
- 3.4.2023. godine donijela Rješenje kojim se izriče opomena Depozitaru Erste banka a.d. Podgorica i nalaže da otkloni utvrđene nezakonitosti i nepravilnosti i dostavi dokaz o postupanju u skladu sa članom 6 stav 1 Pravila o obavljanju depozitarnih poslova;
- 24.04.2023. godine donijela Rješenje kojim se investicionom društvu Agea International AD Podgorica oduzima dozvola za obavljanje investicionih usluga izdata Rješenje Komisije broj 03/2-2/2-19 od 03.07.2019. godine;
- 29.5.2023. godine donijela Rješenje kojim se izriče opomena Društvu za upravljanje investicionim fondom EUROINVEST AD Podgorica i nalaže da u poslovanju postupa u skladu sa članom 5 Pravila o bližim uslovima, načinu i postupku vršenja nadzora poslovanja društva za upravljanje investicionim fondovima, investicionih fondova i depozitara;

- 29.05.2023. godine donijela Rješenje kojim se nalaže odboru direktora investicionog društva Nozax AD Podgorica da preispita odgovornost lica za praćenje i izvještavanje o usklađenosti poslovanja Investicionog društva sa odredbama zakona i preduzme odgovarajuće mjere;
- 13.12.2023. godine donijela Rješenje kojim se Društvu za upravljanje investicionim fondom MONETA AD Podgorica nalaže da preduzme radnje u cilju otklanjanja utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti koje se odnose na prekoračenje ograničenja ulaganja iz člana 27 stav 1 alineja 1 Zakona o investicionim fondovima i uskladi ulaganja OIF Moneta sa zakonskim ograničenjima;
- 13.12.2023. godine donijela Rješenje kojim se nalaže Društvu za upravljanje investicionim fondom MONETA AD Podgorica da poveća kapital na minimalni iznos propisan članom 87 stav 2 Zakona o investicionim fondovima;
- 20.12.2023. godine donijela Rješenje kojim se investicionom društvu Byron and CO AD Podgorica oduzima dozvola za obavljanje investicionih usluga izdata Rješenje Komisije broj 04/5-1022/3-22 od 20.03.2023. godine.

SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA

Spisak obveznika nad kojima Komisija vrši nadzor shodno Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma zaključno sa 31.12.2023. godine:

- INVESTICIONA DRUŠTVA
  - Bull and Bear broker diler AD Podgorica
  - Finveo AD Podgorica
  - Limit Prime Securities AD Podgorica
  - Nozax AD Nikšić
  - RSI GLOBAL AD Podgorica
  - Sasa Capital AD Podgorica
  - Templer Securities AD Podgorica
  - TF Capital AD Podgorica
  - VIP broker diler AD Podgorica
- DRUŠTVA ZA UPRAVLJANJE INVESTICIONIM FONDOVIMA
  - DZU Butterfly Finance AD Podgorica
  - DZU Quantum Investments AD Podgorica
  - WVP Fund Management AD Podgorica
  - DZU Atlas Mont AD Podgorica
  - DZU Prima AD Podgorica
  - DZU Moneta AD Podgorica
  - DZU Euroinvest AD Podgorica
- DRUŠTVA ZA UPRAVLJANJE PENZIONIM FONDOVIMA
  - -

U skladu sa Odlukom br. 01/1-1130/1-20 od 19.11.2020. godine, obveznici su dužni da dostavljaju popunjene upitnike iz oblasti SPN i FT (polugodišnje i godišnje) u cilju kontrolisanja podataka, informacija i dokumentacije koju obveznici dostavljaju.

U subjekte nad kojima Komisija vrši nadzor spadaju i Montenegroberza AD Podgorica i Centralno klirinško depozitarno društvo AD Podgorica. Navedena lica, shodno Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Službeni list Crne Gore", br. 033/14 od 04.08.2014, 044/18 od 06.07.2018, 073/19 od 27.12.2019, 070/21 od 25.06.2021), (u daljem tekstu: ZSPNFT) nisu obveznici u smislu člana 4 Zakona, već predstavljaju posebnu vrstu institucija koje imaju određene obaveze propisane članom 75 ZSPNFT-a.

U izvještajnom periodu (tokom 2023. godine), Komisija je izvršila 12 neposrednih kontrola investicionih društava i društava za upravljanje investicionim fondom prilikom čega sa provjeravalo postupanje obveznika u skladu sa odredbama Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Nakon izvršenih kontrola, Komisija je:

- Na 26. sjednici održanoj 07.07.2023. godine donijela Zaključak o postupanju investicionog društva Limit Prime Securities AD Podgorica po tački 3. naloga Rješenja Komisije br. 04/5-1477/16-22 od 29.05.2023. godine (u daljem tekstu: Rješenje), odnosno otklonio nepravilnosti utvrđene neposrednom kontrolom po navedenim tačkama naloga Rješenja. Komisija je uputila preporuku Investicionom društvu da izvrši produbljenu analizu pojedinačnog klijenta u skladu sa Smjernicama za pristup zasnovanih na riziku i izradi analize rizika od pranja novca i finansiranje terorizma. Nakon izvršene navedene kontrole realizovane 10.04.2023. (ponovljena kontrola iz 2022. godine), kontrola je sprovedena 01.12.2023. godine. Na 57. sjednici održanoj 16.02.2024. godine, Komisija je donijela Zaključak kojim se utvrđuje da je Investiciono društvo postupilo po Rješenju Komisije za tržište kapitala br. 04/5-1595/5-23 od 20.12.2023. godine, odnosno otklonilo nepravilnosti i pribavilo dokumentaciju u skladu sa članom 7 stav 1 i stav 3 ZSPNFT, prikupilo podatke za klijenta u skladu sa članom 8 stav 4 ZSPNFT, izvršilo provjeru izvora sredstava u skladu sa članom 27 stav 2 tačka 4 ZSPNFT i transakcije označilo kao sumnjive i iste prijavilo Finansijsko-obavještajnoj jedinici u skladu sa članom 41 stav 2 ZSPNFT.
- Na 49. sjednici održanoj 20.12.2023. donijela Zaključak o postupanju investicionog društva TF Capital AD Podgorica (u daljem tekstu: Investiciono društvo) po Rješenju Komisije za tržište kapitala br. 04/5-1557/7-23 od 20.12.2023. godine, odnosno otklonilo nepravilnosti i pribavilo dokumentaciju u skladu sa članom 8 stav 4 ZSPNFT, izvršilo provjeru usaglašenosti poslovanja u skladu sa članom 27 stav 2 tačke 1,2,3 i 4 i transakcije označilo kao sumnjive i iste prijavilo Finansijsko-obavještajnoj jedinici u skladu sa članom 41 stav 2 ZSPNFT. Time je Investiciono društvo otklonilo nepravilnosti utvrđene neposrednom kontrolom.
- Na 53. sjednici održanoj 29.12.2023.godine Komisija je donijela Rješenje br . 04/5-1555/4-23 za investiciono društvo Nozax AD Podgorica kojim se nalaže da u daljem poslovanju sprovodi mjere utvrđivanja i provjere identiteta klijenta, praćenja poslovnog odnosa i kontrole transakcije u skladu sa članom 8 stav 1 tačka 3 i 4 i da utvrđuje i provjerava identitet ovlašćenog lica pravnog lica i privrednog društva u skladu sa članom 17 stav 5 Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
- Na 57. sjednici održanoj 16.02.2024. donijela Zaključak o postupanju investicionog društva Templer securities AD Podgorica po Rješenju Komisije za tržište kapitala br. 04/5-1594/8-23 od 28.12.2023. godine, odnosno otklonilo nepravilnosti i pribavilo dokumentaciju u skladu sa članom 8 stav 1 tačka 3 i 4 i članom 8 stav 4 ZSPNFT, izvršilo procjenu rizika klijenata u skladu sa članom 7 stav 1,2 i 3 ZSPNFT, transakcije označilo kao sumnjive i iste prijavilo Finansijsko-obavještajnoj jedinici u skladu sa članom 41 stav 2 ZSPNFT. Takođe Investiciono društvo je dostavilo sertifikat o pohađanju obuke iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranju terorizma, kao i dokaz o organizovanju obuke za zaposlene u skladu sa članom 45 stav 1 tačka 8 ZSPNFT.
- Na 57. sjednici održanoj 16.02.2024 donijela Zaključak o postupanju investicionog društva SASA Capital AD Podgorica po rješenju Komisije za tržište kapitala br. 04/5-1527/4-23 od 13.12.2023. godine, odnosno otklonilo nepravilnosti i pribavilo dokumentaciju u skladu sa članom 8 stav 1 tačka 3 i članom 8 stav 4 ZSPNFT, izvršilo procjenu rizika klijenata u skladu sa članom 7 stav 1,2 i 3 ZSPNFT, izvršilo provjeru usaglašenosti poslovanja u skladu sa članom 27 stav 2 tačke 1,2,3 i 4 ZSPNFT.
- Na 57. sjednici održanoj 16.02.2024. donijela Zaključak o postupanju investicionog društva RSI Global AD Podgorica postupilo po Rješenju Komisije za tržište kapitala br. 04/5-1554/8-23 od 25.01.2024. godine, odnosno otklonilo nepravilnosti utvrđene kontrolom dokumentacije koju su dostavili postupajući po Rješenju o otklanjanju nepravilnosti 04/5-1554/5-23 od 13.12.2023. godine, pripremili izvještaj o sumnjivom klijentu i transakciji i dostavili finansijsko-obavještajnoj jedinici u skladu sa članom 12 a u vezi sa članom 41 stav 6 ZSPNFT.
- Na 58. sjednici održanoj održanoj 23. 02. 2024. donijela Zaključak o postupanju Društva za upravljanje investicionim fondom Quantum investments AD Podgorica po Rješenju br. 04/3-1623/10-23 od 24. 1. 2024. godine, br. 04/3-1623/12 te je utvrđeno da su otklonjene nepravilnosti koje su se odnosile na nepostupanje u vezi sa članom 20 stav 3 te je DZU na adekvatan način utvrdilo stvarnog vlasnika u skladu sa Zakonom.

U sklopu izvršenih kontrola, Komisija je provjerila rad ostalih obveznika kod kojih nisu pronađene nepravilnosti u radu i nepostupanja u skladu sa Zakonom, te sa tim u vezi, istima nisu izrečene nikakve nadzorne mjere.

Ostali učesnici na tržištu kapitala koji su se tokom 2023. godine bavili trgovinom HOV i pružali investicione/pomoćne usluge u skladu sa Zakonom o tržištu kapitala ("Sl. list Crne Gore", br. 01/18) (u daljem tekstu: ZTK), a nad kojima shodno članu 94 stav 1 tačka 1 ZSPNFT-a Komisija ne vrši nadzor, već Centralna banka Crne Gore, su ovlašćene kreditne institucije:

- Crnogorska komercijalna banka AD Podgorica;

- Erste Bank AD Podgorica;
- Hipotekarna banka AD Podgorica;
- Prva banka AD Podgorica;
- Universal Capital Bank AD Podgorica;
- Zapad banka AD Podgorica; i
- Adriatic Bank AD Podgorica

Tokom 2023. godine, Komisija je organizovala testiranje iz oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranje terorizma putem kog se izvršila provjera znanja ovlašćenih lica i zamjenika ovlašćenih lica za poslove otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma. zaposlenih kod svih obveznika: Bull and Bear broker diler AD Podgorica, Byron & Co. AD Podgorica, Finveo AD Podgorica, Limit Prime AD Podgorica, Nozax AD Podgorica, SASA Capital AD Podgorica, TF Capital AD Podgorica, VIP Broker AD Podgorica, DZU Butterfly Finance AD Podgorica, DZU Euroinvest AD Podgorica, DZU Moneta AD Podgorica, DZU Quantum investments AD Podgorica, DZU Moneta AD Podgorica, RSI Global AD Podgorica.

Takođe, 12.09.2023, Komisija je održala predavanje iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u sklopu Edukacije i licenciranja investicionih menadžera penzionih fondova u Crnoj Gori.

MONEYVAL 5TH ROUND MUTUAL EVALUATIONS – MONTENEGRO

Komisija učestvovala je u sklopu delegacije Crne Gore na završnom sastanku sa timom evaluatora, nakon sveobuhvatne procjene sistema za suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma od strane MONEYVAL-a. U ime Komisije prisustvovali su Željko Drinčić, predsjednik, i Petar Dujović, Stručni savjetnik.

Komitet stručnjaka za procjenu mjera protiv pranja novca i finansiranja terorizma, MONEYVAL, predstavlja stalni nadzorni organ Savjeta Evrope. MONEYVAL je ovlašćen za ocjenu usklađenosti sa vodećim međunarodnim standardima u oblasti suzbijanja pranja novca i finansiranja terorizma, kao i za procjenu efikasnosti primjene tih standarda. Takođe, MONEYVAL pruža preporuke nacionalnim vlastima u vezi sa neophodnim unapređenjima njihovih sistema. Kroz dinamičan proces međusobnih procjena i redovnog praćenja izvještaja, MONEYVAL ima za cilj da unaprijedi kapacitete nacionalnih vlasti za efikasniju borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

Sastanci su održani u Strazburu od 6. do 8. septembra 2023. godine u zgradi Agora, sjedištu Savjeta Evrope. Predstavnici Komisije su na tim sastancima odbranili dostavljene odgovore i prezentirali stanje iz svoje nadležnosti, koje su dostavili putem Upitnika o tehničkoj usklađenosti i Upitnika o djelotvornosti rada nadležnih organa u sistemu za suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma. Takođe, aktivno su učestvovali u diskusijama o cjelokupnom finansijskom sistemu Crne Gore, čime su pružili značajan doprinos čitavoj državnoj delegaciji.

Evaluatori su na sastancima tražili dodatne informacije o mehanizmima za sprječavanje poslovanja pravnih lica koja pružaju investicione usluge bez izdate dozvole za rad, spisak zahtjeva stranih nadležnih institucija za dostavljanje podataka i spisak kontrola za 2022. godinu koje se odnose na društva za upravljanje investicionim fondovima.

Aktivno učešće Komisije na ovim ključnim sastancima naglašava njenu predanost održavanju najviših međunarodnih standarda u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, pridonoseći značajno naporima Crne Gore u ovoj ključnoj oblasti finansijske regulative.

MEĐUNARODNA SARADNJA

Komisija je u 2023. godini, imala ukupno četiri zahtjeva za dostavljanje podataka preko IOSCO memoranduma o saradnji i to od Komisije za hartije od vrijednosti Republike Srpske, US SECURITY EXCHANGE COMMISSION, FCA Financial Conduct Authority UK i Financial Services Commission Mauritius. Sva četiri zahtjeva su imala određene rokove za dostavljanje, a Komisija je u saradnji sa Finansijsko-obavještajnom jedinicom prikupila podatke i proslijedila ih u traženom roku.

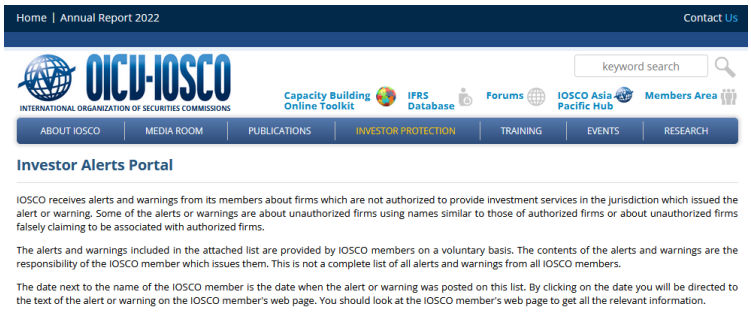

Takođe, Komisija je proslijedila tri informacije državama članicama u vidu upozorenja preko IOSCO portala i to:

- Informacija o oduzimanju licence investicionom društvu **AGEA INTERNATIONAL** AD PODGORICA;
- Informacija o **KEIS MARKETS DOO** – pravno lice za koje je Komisija došla do saznanja da je poslovalo bez licence.

Informacija o **EXEN MARKET LTD** – pravno lice za koje je Komisija saznala preko uspostavljenog "Mehanizma za sprječavanje lica za poslovanje bez licence";

MEHANIZAM ZA BORBU PROTIV LICA KOJA POSLUJU BEZ LICENCE

Na osnovu prikupljenih informacija, kao i na osnovu uvida na sajtu Centralnog registra privrednih subjekata Crne Gore (http://efirma.tax.gov.me), Komisija je došla do saznanja da subjekat KEISMARKETS DOO pruža investicione usluge bez dozvole za pružanje investicionih usluga koju izdaje Komisija. U saradnji sa Finansijsko obavještajnom jedinicom, Komisija je donijela Rješenje br. 04/5-619/1-23 od 16.04.2023. godine u cilju obavljanja kontrole lica koje nema odobrenje za rad.

Dana 24.09.2023. godine Komisija je na svom sajtu uspostavila Mehanizam za borbu protiv lica koja pružaju investicione usluge bez licence. Od uspostavljanja Mehanizma do kraja 2023. godine bila je ukupno jedna prijava za pravno lice Exen Market LTD, a na osnovu čega je Komisija preduzela radnje iz svoje nadležnosti u cilju suzbijanja nelegalnog poslovanja.

Kontrolori koji su ovlašćeni da u ime Komisije izvrše kontrolu lica bez licence, na prijavljenim adresama nisu zatekli zaposlene navedenih pravnih lica, na osnovu čega su sačinjene službene zabilješke.

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE EMITENATA

U toku 2023. godine, 122 emitenata je dostavilo 396 finansijskih izvještaja. Od tog broja 75 emitenata su dostavili sve finansijske izvještaje (godišnji za 2022., polugodišnji za 2023. i kvartalne za 2023.). U odnosu na prethodnu godinu dostavljeno je 5,5% manje finansijskih izvještaja.

Dostavljanje izvještaja o reviziji u sklopu godišnjeg finansijskog izvještaja je i dalje na nižem nivou pa je od ukupno 109 dostavljenih godišnjih finansijskih izvještaja samo 56 (51%) praćeno izvještajem o reviziji.

Uporedni prikaz vrste dostavljenih finansijskih izvještaja 2019-2023 godina

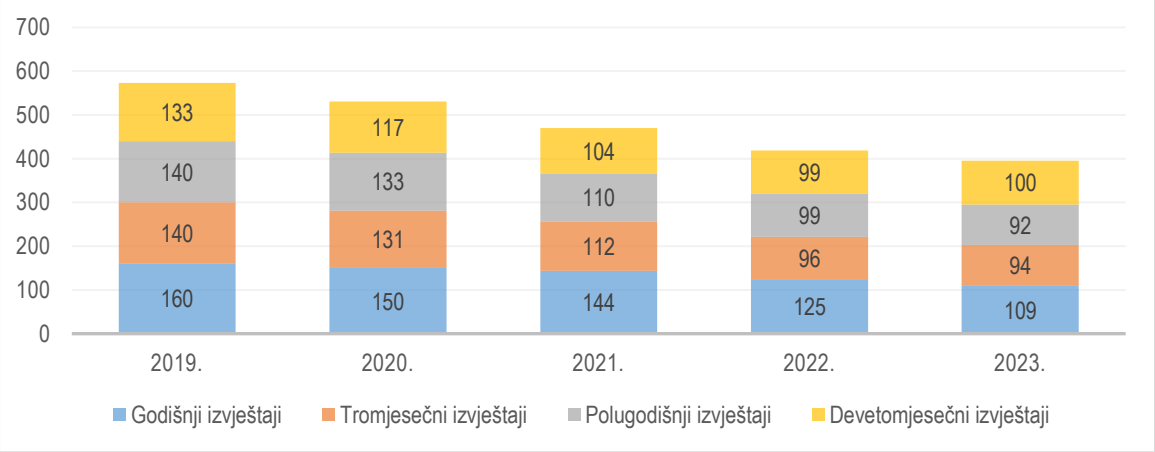

Na internet stranicama Komisije su u skladu sa Pravilima o sadržaju, rokovima i načinu sačinjavanja i dostavljanja finansijskih izvještaja emitenata hartija od vrijednosti, objavljeni svi finansijski izvještaji koji su dostavljeni u 2023. godini, pa je na kraju godine na internet stranicama Komisije bilo dostupno preko 9.900 finansijskih izvještaja emitenata.

Centralni Registar Propisanih Informacija

U cilju razvoja tržišta a u pogledu poboljšanja transparentnosti Komisija je uspostavila Centralni registar propisanih informacija (CRPI), kao centralne baze svih izvještaja, obavještenja i drugih informacija o emitentima hartija od vrijednosti koje su uključene u trgovanje na regulisanom tržištu.

CRPI omogućava savremeni način podnošenja i pristupa propisanim informacijama sa ciljem da emitenti ili lica koja su podnijela zahtjev za uključenje u trgovanje na regulisanom tržištu bez saglasnosti emitenta, propisane informacije objave na način koji omogućava neometan pristup tim informacijama na nediskriminatornoj osnovi i učini ih dostupnim posredstvom CRPI-ja.

CRPI je realizovan kroz rad na IPA projektu „Izrada Centralnog registra propisanih informacija“. Projekat je bio dio šireg projekta “Support to regulation of financial services”, i realizuje se kao ugovorena usluga. U projektu je učestvovala Komisija i Agencija za nadzor osiguranja a ukupna vrijednost projekta je bila 480.000€. Projekat se sastojao od dvije komponente, a komponenta B se odnosio na Komisiju odnosno izradu CRPI-ja.

82 emitenta su poslal pristupnicu i prijavila se za dostavljanje izvještaja preko sistema CRPI. U toku 2023. godine posredstvom sitema CRPI 35 emitenata je dostavilo 66 izvještaja. Najviše je dostavljeno devetomjesečnih (33) i polugodišnjih (25) u drugoj polovini godine kada su se korisnici bolje upoznali sa sistemom.

GODIŠNJI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA

Ukupno u toku 2023. godine dostavljeno je 109 godišnjih finansijskih izvještaja za 2022. godinu što predstavlja smanjenje za 13% u odnosu na prethodnu godinu kada je dostavljeno 125 izvještaja.

Uporedni prikaz dostavljanja godišnjih finansijskih izvještaja 2019-2023 godina

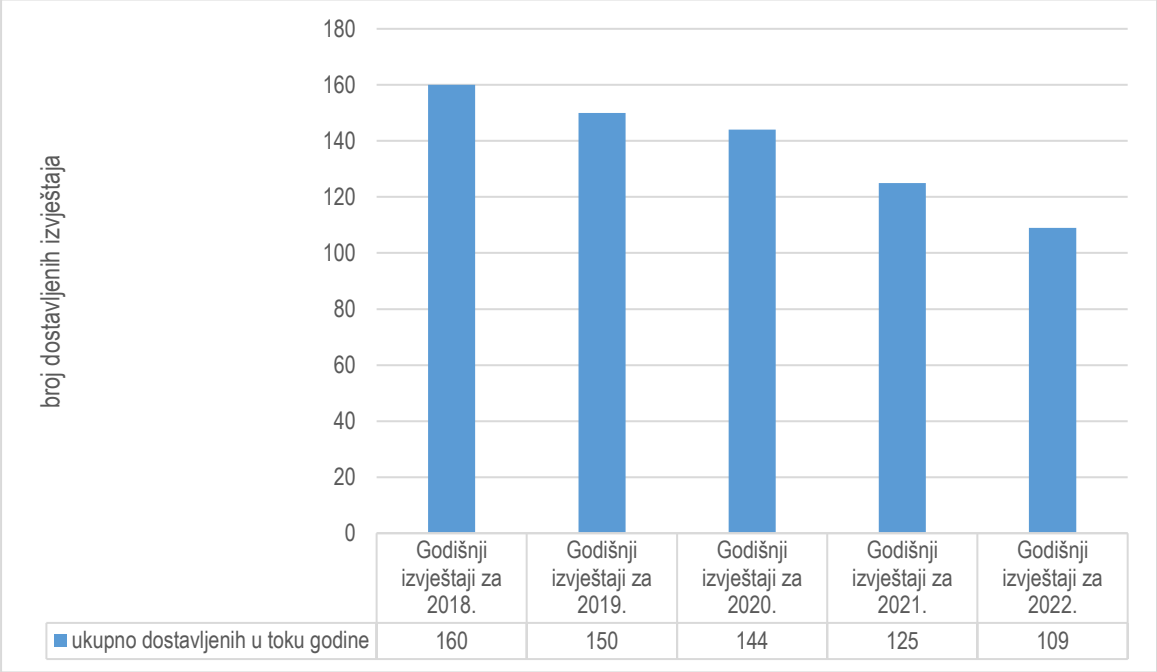

POLUGODIŠNJI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA

Ukupno u toku 2023. godine dostavljeno je 92 polugodišnjih finansijskih izvještaja za 2023. godinu što predstavlja smanjenje od 7% u odnosu na prethodnu godinu kada je dostavljeno 99 izvještaja.

Uporedni prikaz dostavljanja polugodišnjih finansijskih izvještaja 2019-2023 godina

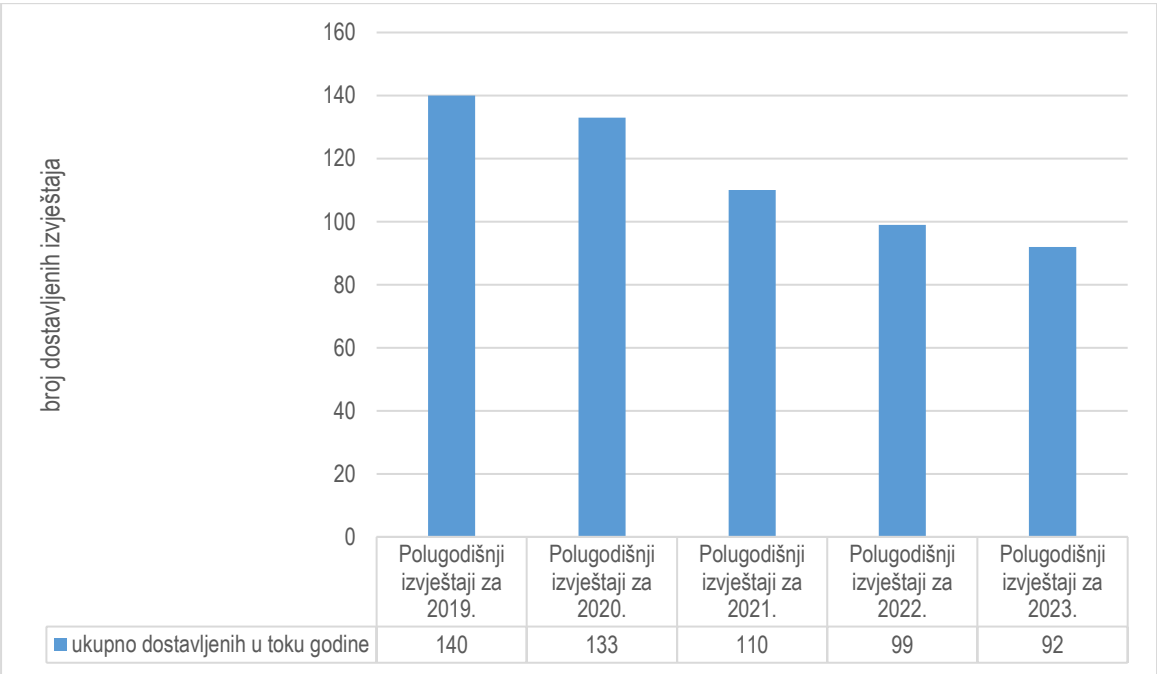

TROMJESEČNI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA

Ukupno u toku 2023. godine dostavljeno je 94 tromjesečnih finansijskih izvještaja za 2023. godinu što predstavlja smanjenje od 2% u odnosu na prethodnu godinu kada je dostavljeno 96 izvještaja.

Uporedni prikaz dostavljanja tromjesečnih finansijskih izvještaja 2019-2023 godina

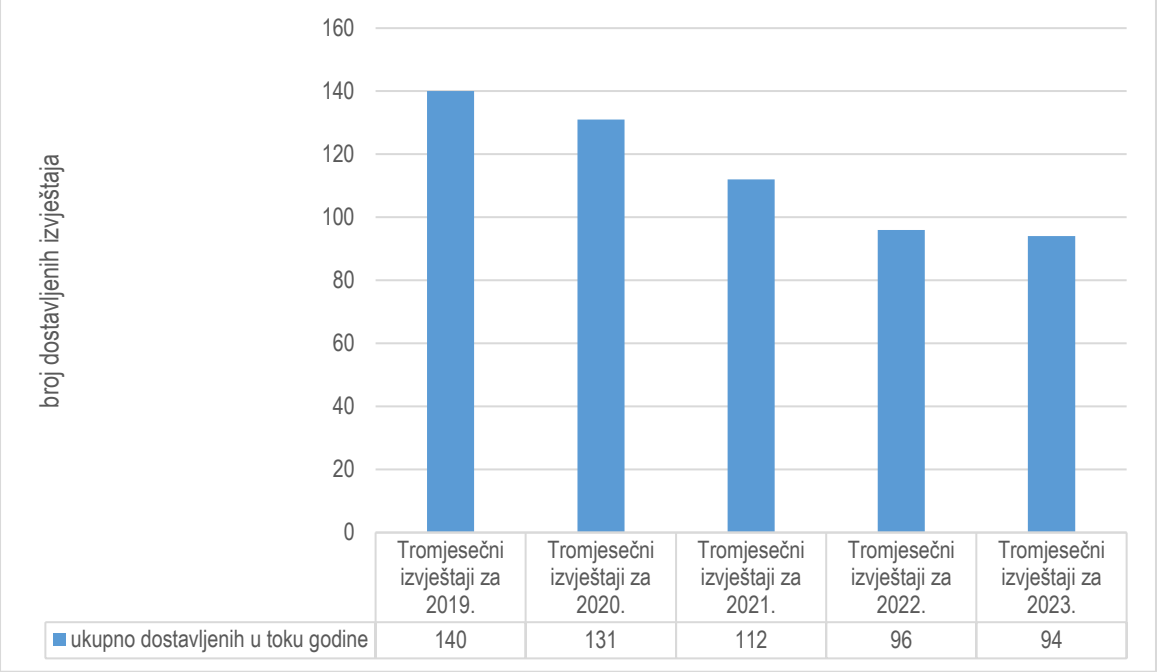

DEVETOMJESEČNI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA

Ukupno u toku 2023. godine dostavljeno je 100 devetomjesečnih finansijskih izvještaja za 2023. godinu što predstavlja povećanje od 1% u odnosu na prethodnu godinu kada je dostavljeno 99 izvještaja.

Uporedni prikaz dostavljanja devetomjesečnih finansijskih izvještaja 2019-2023 godina

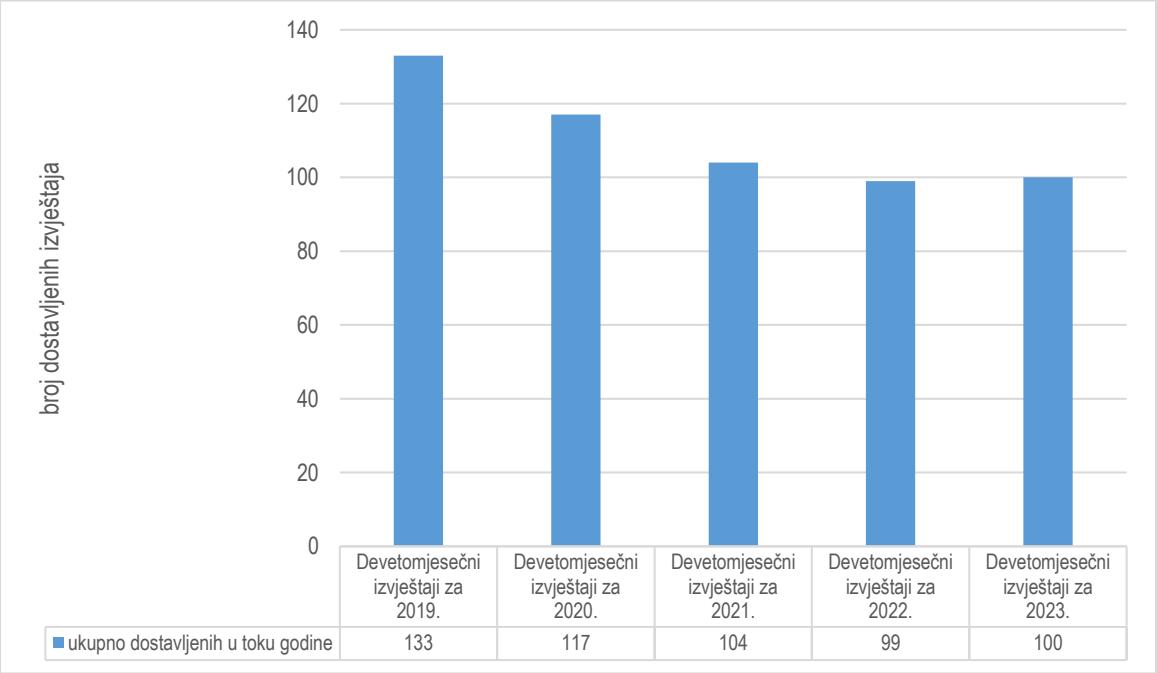

DOZVOLE ZA RAD, ODOBRENJA I SAGLASNOSTI

U 2023. godini primjećeno je veliko interesovanje za izdavanje odobrenja za ponudu investicionih fondova iz inostranstva i to deset fondova. Pored toga izdata je dozvola za formiranje i upravljanje otvorenim investicionim fondom i dozvola za pružanje investicionih usluga.

Komisija je 20.3.2023. godine, na 10. sjednici 5. saziva, investicionom društvu Byron & Co. a.d. Podgorica, izdala dozvolu za pružanje investicionih usluga i obavljanje investicionih aktivnosti:

- davanje opštih preporuka u vezi sa strukturom kapitala, poslovnom strategijom i srodnim pitanjima i uslugama koje su u vezi sa spajanjem i sticanjem udjela u društvu;
- usluge poslovanja stranom valutom u vezi sa pružanjem investicionih usluga i
- istraživanje i finansijska analiza ili opšte preporuke u vezi sa transakcijama finansijskih instrumenata.

Komisija je 3.4.2023. godine donijela Rješenje kojim je Društvu za upravljanje investicionim fondovima WVP Fund Management izdata dozvola za formiranje i upravljanje Otvorenim investicionim fondom WVP Premium.

Komisija je 24.4.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva Erste Asset Managment d.o.o. za upravljanje investicijskim fondovima, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama Napajajućeg Otvorenog investicijskog fonda s javnom ponudom ERSTE GREEN EQUITY na tržištu Crne Gore.

Komisija je 26.7.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva za upravljanje investicionim fondom OTP Fund Management Hungary, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama OTP EURO SHORT BOND FUND na tržištu Crne Gore.

Komisija je 26.7.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva za upravljanje investicionim fondom OTP Fund Management Hungary, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama OTP MULTI – ASSET BALANCED FUND OF FUNDS na tržištu Crne Gore.

Komisija je 26.7.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva za upravljanje investicionim fondom OTP Fund Management Hungary, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama OTP MULTI – ASSET DYNAMIC FUND OF FUNDS na tržištu Crne Gore.

Komisija je 26.7.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva za upravljanje investicionim fondom OTP Fund Management Hungary, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama OTP MULTI – ASSET CONSERVATIVE FUND OF FUNDS na tržištu Crne Gore.

Komisija je 8.11.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva Erste Asset Managment d.o.o. za upravljanje investicijskim fondovima, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama Otvorenog investicijskog fonda s javnom ponudom Erste Horizont 2025 II podfond Otvorenog investicijskog fonda s javnom ponudom Erste Asset Management krovnog UCITS fonda na tržištu Crne Gore.

Komisija je 8.11.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva Erste Asset Managment d.o.o. za upravljanje investicijskim fondovima, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama Napajajućeg Otvorenog investicijskog fonda s javnom ponudom ERSTE QUALITY EQUITY na tržištu Crne Gore.

Komisija je 26.12.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva za upravljanje VIG ASSET Management Hungary, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama investicionog fonda VIG MEGATREND EQUITY INVESTMENT FUND na tržištu Crne Gore.

Komisija je 26.12.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva za upravljanje VIG ASSET Management Hungary, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice i odobrava trgovanje investicionim jedinicama investicionog fonda VIG ALFA ABSOLUTE RETURN INVESTMENT FUND na tržištu Crne Gore.

Komisija je 4.12.2023. godine donijela Rješenje kojim se usvaja zahtjev Društva Erste Asset Managment d.o.o. za upravljanje investicijskim fondovima, za povlačenje odobrenja ponude Otvorenog investicijskog fonda s javnom ponudom Erste Adriatic Multi Asset sa tržišta Crne Gore i kojim se ukida Rješenje broj 03/28-1541/5-19 o odobrenju trgovanja investicionim jedinicama Otvorenog investicijskog fonda s javnom ponudom Erste Adriatic Multi Asset na tržištu Crne Gore.

Novi fondovi na crnogorskom tržištu kapitala

Komisija je na 41. sjednici 5. Saziva, održanoj 8. novembra 2023. godine, preduzela značajan korak naprijed u daljem razvoju crnogorskog tržišta kapitala. Društvu za upravljanje investicionim fondovima "Erste Asset Management" d.o.o. Zagreb, izdata su odobrenja za trgovanje investicionim jedinicama za "ERSTE QUALITY EQUITY" - Napajajući Otvoreni investicioni fond sa javnom ponudom, kao i za "Erste Horizont 2025 II" podfond Otvorenog investicionog fonda sa javnom ponudom, koji je dio Erste Asset Management krovnog UCITS fonda.

Ovo je ključan korak u internacionalizaciji crnogorskog tržišta kapitala, što dodatno potvrđuje davanje sedam dozvola za nuđenje investicionih jedinica investicionih fondova iz država članica u tekućoj godini - tri iz Hrvatske i četiri iz Mađarske.

Uključivanje fondova Društva za upravljanje investicionim fondovima "Erste Asset Management" iz Zagreba, dodatno će obogatiti ponudu na crnogorskom tržištu kapitala, pružajući investitorima raznovrsniju paletu investicionih opcija i veće mogućnosti za diverzifikaciju portfolija. Ova široka paleta opcija je od suštinskog značaja u kontekstu globalizacije finansijskih tržišta, koja zahtijeva da se i manja tržišta, poput crnogorskog, otvaraju prema regionalnim i globalnim trendovima, garantujući pri tome transparentnost, konkurentnost i pristup različitim investicionim strategijama.

Posebno je važno istaći da su navedena odobrenja od izuzetne važnosti za dalje privlačenje stranih investicija, što je jedan od ciljeva Komisije. Internacionalizacija fondova na crnogorskom tržištu ne samo da potvrđuje njegovu stabilnost i atraktivnost, već i značajno pojačava međunarodnu percepciju Crne Gore kao tržišta koje je otvoreno za poslovne i investicione prilike.

Odobrenja za ponudu investicionih jedinica

Komisija je na 51. sjednici 5. Saziva, održanoj 26. decembra 2023. godine, preduzela značajan korak u daljem razvoju crnogorskog tržišta kapitala. Društvu za upravljanje investicionim fondovima "VIG ASSET Management Hungary", izdata su odobrenja za ponudu investicionih jedinica dva fonda: VIG MEGATREND EQUITY INVESTMENT FUND i VIG ALFA ABSOLUTE RETURN INVESTMENT FUND na teritoriji Crne Gore

Ovo je još jedan u nizu značajnih koraka u internacionalizaciji crnogorskog tržišta kapitala, što dodatno potvrđuje davanje sedam dozvola za nuđenje investicionih jedinica investicionih fondova iz država članica u tekućoj godini - tri iz Hrvatske i četiri iz Mađarske.

Uključivanje fondova Društva za upravljanje investicionim fondovima "VIG ASSET Management Hungary" iz Mađarske, igra ključnu ulogu u pružanju širokog spektra mogućnosti za investitore, te doprinose proširenju i diverzifikaciji investicionih portfolia. Ovim stvaramo povoljno okruženje za rast domaćeg i stranog kapitala, čime se podstiče ukupan razvoj Crne Gore.

Uz podršku regulatornog okvira, Komisija gradi infrastrukturu koja olakšava osnivanje i upravljanje investicionom fondovima, stvarajući time atraktivno okruženje za investitore. Kroz ovakav pristup, investicioni fondovi postaju ključan instrument za postizanje održivog ekonomskog rasta i jačanje pozicije naše zemlje u globalnoj ekonomiji.

Unaprijeđenje tržišta kapitala je od posebnog značaja naročito za manja tržišta, poput crnogorskog kako bi išli u korak sa regionalnim i svjetskim trendovima, garantujući pri tome transparentnost, konkurentnost i pristup različitim investicionim strategijama.

Sastanak sa predstavnicima Erste Asset Management Hrvatska

U srijedu, 26. aprila 2023. godine, predstavnici Komisije, Željko Drinčić, predsjednik, Ana Pivljanin i Dražen Stevanović, članovi Komisije, Marko Todorović i Bojana Vukčević, zaposleni u Sektoru za kolektivne investicione šeme i digitalnu imovinu, održali su sastanak sa predstavnikom Erste Asset Management Hrvatska, Josipom Glavašom, predsjednikom borda i Igorom Savićem, direktorom sektora riznice u Erste banci AD Podgorica.

Na sastanku su predstavnici Komisije uručili predstavniku Erste Asset Management Hrvatska rješenje Komisije, kojim je usvojen zahtjev društva za upravljanje fondovima Erste Asset Management, za odobrenje ponude investicionog fonda iz države članice za trgovanje investicionim jedinicama Napajajućeg Otvorenog investicijskog fonda s javnom ponudom Erste Green Equity na tržištu Crne Gore.

Komisija se pridržava najviših standarda regulative i ovim je pokazala spremnost da podrži dolazak kvalitetnih fondova što je važno za dalji razvoj crnogorskog tržišta kapitala. Erste Green Equity svoju imovinu ulaže u akcije kompanija koje su primarno aktivne u područjima zaštite životne sredine: očuvanju energije, vode, smanjenju i recikliranju otpada, zaštiti zdravih ekosistema i sl.

Ova vrsta investiranja postaje popularna među investitorima širom svijeta, te se očekuje da će i u Crnoj Gori biti zainteresovanih za ulaganje u kompanije koje posluju u skladu sa principima održivog razvoja. Takođe, uvođenje ovog fonda ukazuje da se tržište kapitala u Crnoj Gori razvija u skladu sa trendovima i potrebama modernog tržišta kapitala.

Sastanak sa predstavnicima CKB-a i OTP Fund Managementa

U petak, 1. septembra 2023. godine, postignut je značajan korak u razvoju crnogorskog tržišta kapitala kroz susret predstavnika Komisije, Crnogorske Komercijalne Banke AD Podgorica i OTP Fund Management iz Mađarske.

Sastanku su prisustvovali Željko Drinčić, predsjednik Komisije, Ana Pivljanin, član Komisije, Nikola Perišić, član Upravnog odbora CKB-a nadležan za sektor poslovanja sa pravnim licima, Miljan Mijatović, direktor Direktorata za globalna tržišta i finansijske usluge CKB-a i Tibor Turner, zamjenik izvršnog direktora OTP Fund Management iz Mađarske.

Centralna tačka sastanka bila je uručenje rješenja Komisije predstavnicima OTP Fund Management. Rješenjem je odobrena ponuda investicionih fondova iz države članice za trgovanje investicionim jedinicama na tržištu Crne Gore. Konkretno, usvojen je zahtjev za odobrenje ponude za fondove: OTP Multi – Asset Conservative Fund Of Funds, OTP Multi – Asset Dynamic Fund Of Funds, OTP Multi – Asset Balanced Fund Of Funds i OTP Euro Short Bond Fund.

Ovim korakom Komisija je jasno istakla svoju posvećenost najvišim standardima regulative i spremnost da podrži dolazak novih fondova na crnogorsko tržište. Ovo je od suštinskog značaja za dalji razvoj crnogorskog tržišta kapitala i omogućiće investitorima širi izbor atraktivnih investicionih opcija. Sastanak je predstavljao važan korak ka daljem jačanju tržišta kapitala u Crnoj Gori i šire. Kroz saradnju sa istaknutim institucijama kao što su Crnogorska Komercijalna Banka AD Podgorica i OTP Fund Management, Komisija stvara osnovu za dinamičan ekonomski pejzaž, pružajući investitorima priliku da ostvare svoje ciljeve uz podršku visokokvalitetnih investicionih proizvoda.

Navedeni fondovi donose sa sobom svoju stručnost i iskustvo, pružajući investitorima mogućnost diversifikacije portfolija i pristup kvalitetnim investicionim proizvodima. Kroz ovakve strateške partnerstva, Komisija ne samo da promoviše transparentnost, integritet i konkurentnost tržišta kapitala, već i kreira okruženje koje hrabro podstiče rast, inovacije i ekonomski prosperitet našeg društva.

Saglasnosti Komisije

U 2023. godini Komisija je dala 33 saglasnosti na akta učesnika na tržištu i to:

- Jedna saglasnost za imenovanje člana odbora direktora;
- Četiri saglasnosti za izvršnog direktora/rukovodioca;
- Jedna saglasnost na cjenovnik CKDD;
- Jedna saglasnost na statut CKDD;
- Jedna saglasnost na Pravila Berze;
- Četiri saglasnosti na prospekt zajedničkih investicionih fondova;
- Četiri saglasnosti na dokumenta-ključne informacije za investitore zajedničkih investicionih;
- Jedna saglasnost na pravila o upravljanju fondom;
- Tri saglasnost na izbora revizora;
- Dvije saglasnosti na izbor izvršnog direktora;
- Devet saglasnosti na izbor članova odbora direktora društava za upravljanje;
- Jedna saglasnost na statut društva za upravljanje investicionim fondom;
- Jedna saglasnost na ugovor o upravljanju zatvorenim investicionim fondom.

Pored toga Komisija je dala dvanaest odobrenja za rad brokera i investicionih savjetnika u investicionim društvima i ovlašćenim kreditnim institucijama.

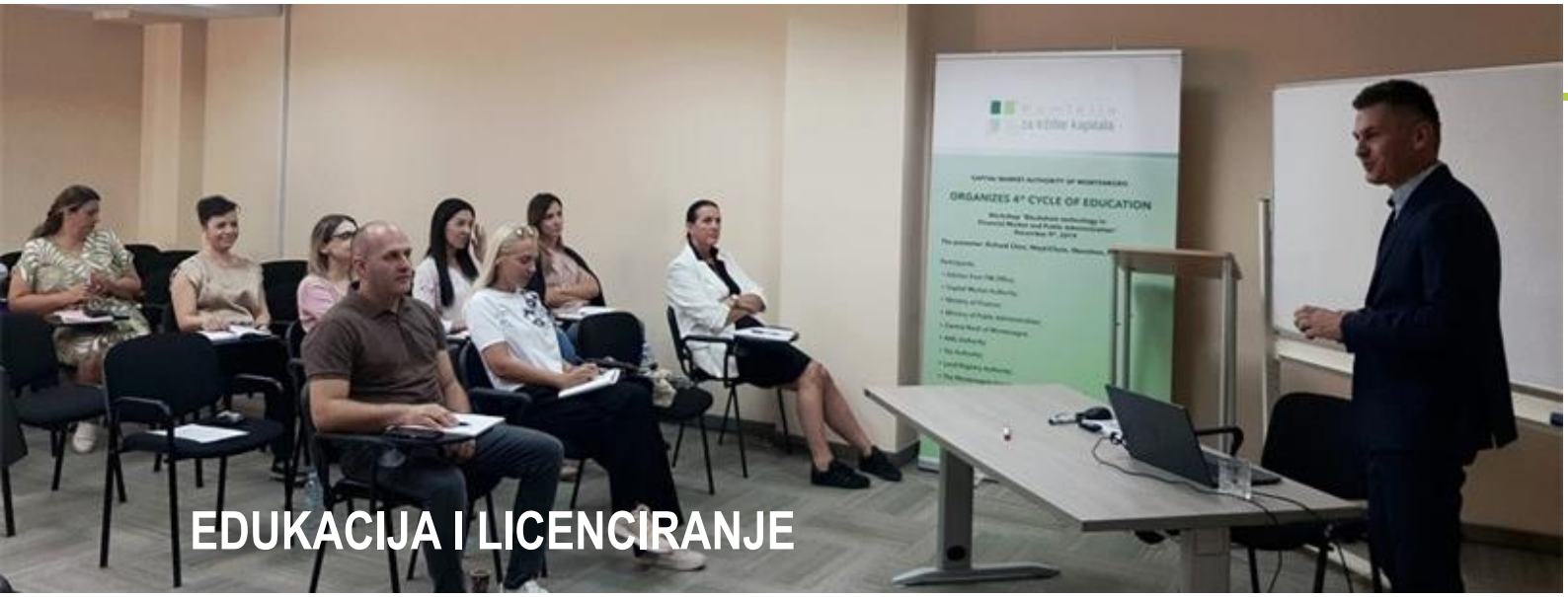

EDUKACIJA I LICENCIRANJE

Jedan od ciljeva Komisije je unapređenje finansijske pismenosti građana, koja podrazumijeva skup znanja, vještina i stavova koji su neophodni da bi pojedinac bio u stanju da donosi kvalitetnije odluke o upravljanju svojim novcem i finansijama uopšte. Prethodno uključuje razumijevanje osnovnih finansijskih pojmova, sposobnost upravljanja ličnim budžetom, poznavanje različitih vrsta finansijskih proizvoda i usluga, kao i razumijevanje kako investirati novac na odgovoran način. Stoga se finansijska pismenost smatra važnim aspektom opšteg obrazovanja, koji bi trebalo da se razvija kroz formalno i neformalno obrazovanje, ali i kroz druge oblike edukacije.

Potpisivanje Memoranduma sa Ekonomskim fakultetom

Potpisivanjem Memoranduma o saradnji sa Ekonomskim fakultetom Univerziteta Crne Gore, lista partnera Ekonomskog fakulteta proširena je za još jednu uglednu regulatornu instituciju.

Dekan prof. dr Mijat Jocović i predsjednik Komisije gospodin Željko Drinčić saglasni su u tome da postoji značajan prostor za saradnju najstarijeg fakulteta u Crnoj Gori i ove istaknute institucije u interesu studenata, stručnjaka i zainteresovane javnosti.

Kakultet i Komisija bili su partneri u organizaciji okruglog stola na temu Primjena blokčejn tehnologije na tržištu kapitala koji je okupio istaknute stručnjake tržišta kapitala kao i akademsku zajednicu, profesore, saradnike i studente, što je prva u nizu dogovorenih aktivnosti koje proizilaze iz ovog Memoranduma. Osim toga, najavljena je organizacija panel diskusije o tržištu kapitala na Ekonomskom fakultetu koja je planirana za iduću godinu.

Dekan Jocović i gospodin Drinčić su istakli i da će saradnja dvije institucije biti učvršćena kroz učešće Komisije u Projektu studentske stručne prakse koji je pokrenut na Ekonomskom fakultetu u prethodnoj studijskoj godini, a u okviru kojeg će dva studenta tokom mjeseca maja 2024. godine obaviti stručnu praksu u Komisiji.

Saradnja sa Fakultetom za ekonomiju i biznis Univerziteta Mediteran Podgorica

U saradnji koja obećava da će donijeti značajne koristi za studente, stručnjake i širu zajednicu, Komisija i Fakultet za ekonomiju i biznis Univerziteta Mediteran Podgorica (FEB Mediteran) su 2. oktobra 2023. godine potpisali Memorandum o saradnji.

Ovaj značajan korak ka jačanju partnerstva između dvije ugledne institucije označava mogućnost realizacije brojnih aktivnosti. Memorandumom su postavljeni čvrsti temelji za realizaciju zajedničkih projekata i aktivnosti usmjerenih na unaprjeđenje znanja i profesionalnog razvoja studenata, predavača i zaposlenih na fakultetu i u Komisiji.

Memorandum su potpisali gospodin Željko Drinčić, predsjednik Komisije i Prof. dr Marija Janković, dekanica FEB Mediteran.

Sporazum predviđa organizaciju zajedničkih konferencija, radionica, promocija i stručnih praksi za studente, stvarajući tako priliku za praktično iskustvo i dublje razumijevanje funkcionisanja tržišta kapitala. Takođe, predviđena je i organizacija stručnih rasprava, tribina, foruma, okruglih stolova i gostovanja, omogućavajući razmjenu najboljih praksi i stručno usavršavanje.

Memorandumom je predviđena saradnja i u izradi brošura, priručnika, časopisa, studija, analiza i projekata, čime će se dodatno obogatiti resursi dostupni studentima i stručnjacima u oblasti tržišta kapitala.

Obije institucije dijele zajedničku viziju - stvaranje stručnjaka spremnih za izazove današnjeg dinamičnog svijeta tržišta kapitala. Potpisani memorandum o saradnji simbolizuje posvećenost razvoju znanja, inovacija i stvaranju perspektive za buduće liderstvo u oblasti finansija i tržišta kapitala.

Saradnja između Komisije i FEB Mediteran predstavlja inspiraciju za zajednicu i dokaz da saradnja između obrazovnih i regulatornih institucija može oblikovati budućnost tržišta kapitala u Crnoj Gori. Očekujemo da će ovo partnerstvo rezultirati konkretnim inicijativama koje će podići kvalitet obrazovanja, obuke i finansijske pismenosti u oblasti finansija i tržišta kapitala, te dati doprinos razvoju ekonomske struke u Crnoj Gori.

Predavanje i radionice za učenike osnovnih škola na temu novca i upoznavanja sa društvenom igrom Kapital

Finansijska pismenost je važan aspekt obrazovanja, posebno kada su u pitanju najmlađi. Komisija prepoznaje važnost razvijanja finansijske pismenosti kod djece, kako bi im se omogućilo da razviju zdrave navike u upravljanju novcem i steknu znanja o finansijskim proizvodima i uslugama koje su im dostupne.

U skladu sa tim, Komisija je plan aktivnosti razvijanja finansijske pismenosti za 2023. godinu otpočela organizovanjem radionica za djecu 5, 6 i/ili 7 razreda osnovnog obrazovanja. Naime, organizovane su radionice za djecu u trajanju od maksimum 90 minuta a tokom kojih su zaposleni Komisije upoznali najmlađe sa društvenom igrom "Kapital". U pitanju je edukativna društvena igra koja pomaže djeci da uče o tržištu kapitala na interaktivan i zabavan način. Igrači postaju investitori koji kupuju i prodaju akcije različitih kompanija i imaju za cilj da kupovinom i prodajom akcija zarade novac. Uz pomoć zaposlenih Komisije, djeca su naučila osnove tržišta kapitala – pojam akcije, investiranja, rizika i nagrade, kao i kako se kompanije procjenjuju i na koji način vrijednost akcija raste ili pada. Osim toga što navedena društvena igra djecu uči kako pametno da upravljaju novcem i kako da planiraju svoje finansije, odličan je način da se motivišu u razvijanju vještina iz matematike, logike i strategije.

Nakon održane radionice, koja je trajala 90 minuta, svaka grupa je dobila na poklon od Komisije primjerak društvene igre "Kapital". Time je Komisija podstakla djecu na dalje upoznavanje sa ovim igrom i pojmovima sa tržišta kapitala.

U periodu od 31. marta do 6. aprila 2023. godine, Komisija je u svojim prostorijama, uz podršku OŠ "Đoko Prelević", OŠ "Vlado Milić", OŠ "Radojica Perović", OŠ "Novka Ubović", OŠ "21. maj", OŠ "Štampar Makarije" i OŠ "Vuk Karadžić" organizovala 11 radionica tokom kojih je učestvovalo 106 učenika uzrasta 5, 6 i 7 razreda osnovne škole.

Organizovanje takmičenja za učenike osnovnih škola u igranju društvene igre Kapital

Komisija za tržište kapitala Crne Gore je organizovala finale takmičenja predstavnika podgoričkih osnovnih škola u društvenoj igri "Kapital". Ovo takmičenje je imalo za cilj promovisanje finansijske edukacije među djecom i pružanje prilike da pokažu svoje znanje i vještine u upravljanju finansijskim resursima kroz igru.

Finale takmičenja je održano u prostorijama Komisije tokom kojeg su se nadmetali talentovani predstavnici OŠ "Đoko Prelević", OŠ "21. maj", OŠ "Vuk Karadžić", OŠ "Vlado Milić" i OŠ "Novka Ubović", koji su prethodno stekli uslov za finale nakon održanog polufinalnog meča u ponedjeljak, 29.

maja 2023. godine. Nastupajući sa odlučnošću i mudrim strateškim potezima, takmičari su pokazali svoje izuzetno znanje i vještine u upravljanju finansijskim resursima.

Pobjednici Andrija Šofranac, Strahinja Tomić i Aleksa Aćimović su primili enciklopediju znanja "Budi genije", koja će im pomoći da nastave da šire svoja znanja i razvijaju radoznalost. Svi učesnici finala takmičenja su dobili društvenu igra "Kapital", koja će ih nadalje inspirisati u istraživanju svijeta tržišta kapitala.

Pored individualnih nagrada, Komisija je donirala novčane nagrade pobjednicima takmičenja, koje su uplaćene njihovim školama . Donacije predstavljaju simboličan znak podrške Komisije u razvoju finansijskog obrazovanja i promociji finansijske pismenosti među mladim generacijama. Takođe je i dodatni podstrek djeci da su svojim trudom, napredovanjem, odlučnošću i znanjem dali svoj lični doprinos osvajanjem pomenutih donacija. Takođe, predstavnici tri prvoplasirane škole su posjetile Universal Capital Banku, Montenegroberzu i Centralno klirinško depozitarno društvo i upoznali se sa sistemom rada pomenutih kompanija.

Predavanja i radionice za studente na temu digitalizacije i blockchain-a

Komisija za tržište kapitala Crne Gore organizovala je 28. novembra 2023. godine Okrugli sto na temu “Primjena blockchain tehnologije na tržištu kapitala” u Plavoj sali Rektorata Univerziteta Crne Gore.

Održani okrugli sto imao je za cilj da okupi stručnjake i predstavnike iz različitih institucija, kao i finansijskog sektora i regulatornih tijela, koji su učesnicima Okruglog stola predstavili prednosti primjene blockchain tehnologije i način na koji se ona može koristiti na tržištu kapitala.

Kroz prezentacije, učesnicima je ukazano na važnost blockchain tehnologije u različitim aspektima tržišta kapitala, uključujući njenu ulogu u efikasnosti pri transparentnom i sigurnom trgovanju. Učesnici su u blockchain tehnologiji uočili veliki potencijal, kako u unaprijeđenju koje može donijeti u tehničkim i operativnim aspektima tržišta kapitala, tako i u mogućnosti promjene načina trgovine hartija od vrijednosti, što bi omogućilo brže i sigurnije transakcije. Održana izlaganja kreirala su novi pogled na tradicionalne finansijske procese.

Uvodno izlaganje na Okruglom stolu održao je prof. dr Saša Popović, redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore, dok su ostali učesnici Okruglog stola bili istaknuti stručnjaci i akademici iz Crne Gore i susjednih zemalja. Među njima su prisustvovali Žiga Drev, osnivač i direktor Trace Labsa, Nikola Škorić, osnivač i direktor Electrocoina, Marko Pešić, rukovodilac brokerskog odjeljenja u Hipotekarnoj banci AD Podgorica, Ana Nives Radović, osnivačica FinTech Online Centra, Anina Milanović, direktorka sektora za međunarodnu saradnju i razvoj Komisije za hartije od vrijednosti Republike Srbije i dr Andrej Mihailović, istraživač i konsultant.

Organizovanje ove vrste predavanja i izlaganja dovelo je do upoznavanja i razumijevanja savremenih, popularnih oblika tehnologije, što će u krajnjem dovesti do modernizacije tržišta kapitala u Crnoj Gori.

Okrugli sto Komisija je organizovala u saradnji sa Katedrom za finansije i računovodstvo Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore i Centralnom bankom Crne Gore. Ovaj događaj podržan je, takođe, od strane bivšeg Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja, kao dio bilateralnog projekta naučno-tehnološke saradnje između

Crne Gore i NR Kine, koji predstavlja važan dio Akcionog plana za razvoj finansijske edukacije u Crnoj Gori 2023-2027.

Predavanje učenicima Srednje ekonomske škole 'Mirko Vešović'

Učenicima 3. razreda Srednje ekonomske škole “Mirko Vešović“ 1. decembra 2023. godine održano je predavanje o funkciji i nadležnostima Komisije za tržište kapitala, kao i njenim osnovnim principima.

Jedan od ključnih ciljeva održanog predavanja bio je približiti učenicima važne promjene koji su uticali na razvoj i modernizaciju ekonomske strukture zemlje, poput masovne vaučerske privatizacije, koja je imala značajan uticaj i na stvaranje konkurentnog poslovnog okruženja u Crnoj Gori.

Poseban naglasak, tokom predavanja, stavljen je na važnost Komisije za tržište kapitala Crne Gore kao nezavisnog, regulatornog tijela, te objasnio njenu kontrolnu ulogu na tržištu. U dinamičnoj interakciji sa učenicima, predstavljeni su ciljevi i vizije Komisije, ali je napravljen i osvrt na njen razvoj i reforme koje su se dogodile nakon 2000. godine.

U skladu sa Programom razvoja finansijske edukacije, koji je kao jednu od glavnih ciljnih grupa prepoznao mlade ljude, uzrasta od 15 do 18 godina, održano predavanje je imalo za cilj da unaprijedi finansijsku pismenost crnogorskog stanovništva. Budućim aktivnim učesnicima ekonomskog razvoja Crne Gore, stvoreni su temelji za dalje unaprijeđenje znanja iz oblasti tržišta kapitala i finansija. Kroz otvorenu diskusiju, sa prilagođenim pristupom, mladim ljudima je na kreativan način otvoren prozor u svijet tržišta kapitala.

Edukacija za učenike Srednje ekonomske škole 'Mirko Vešović' iz oblasti trgovanja CFD-ovima

Komisija je 7. i 8. decembra 2023. godine, u saradnji sa investicionim društvom "FINVEO" , organizovala edukaciju za učenike Srednje ekonomske škole "Mirko Vešović".

Sprovedena edukacija u prostorijama investicionog društva FINVEO, kao dio Akcionog plana Komisije za 2023. godinu, usmjerena je ka unaprijeđenju finansijske pismenosti građana. Učenici su imali priliku da se edukuju o osnovama trgovine CFD-ovima u demo verziji, uključujući i FX, indekse, robu i kriptovalute. U skladu sa ciljevima Programa razvoja finansijske edukacije 2023-2027, mladima je pružena podrška pri razumijevanju složenih finansijskih pojmova i učenju uspješnog upravljanja finansijama. Kroz ovakve oblike edukacije, ostvaruju se rezultati na polju efikasnijeg finansijskog planiranja i finansijske discipline stanovništva.

Održavanjem edukacije o savremenim načinima trgovine prethodno navedenih finansijskih instrumenata, nakon ranijih predavanja u kojima su učenici bili informisani o osnovnim institutima i informacijama o tržištu kapitala, kontinuiran je rad sa jednom od ciljnih grupa Programa razvoja finansijske edukacije u Crnoj Gori. Mladi ekonomisti su na ovaj način imali priliku da se na zanimljiv i efikasan način bliže upoznaju sa modernim funkcionisanjem tržišta kapitala.

Takmičenje za učenike Srednje ekonomske škole "Mirko Vešović"

Komisija je od 11. do 22. decembra 2023. godine, u saradnji sa investicionim društvom "FINVEO", organizovala takmičenje za učenike Srednje ekonomske škole "Mirko Vešović". Takmičenje je organizovano online putem demo verzije trgovanja.

Nakon uspješno realizovane edukacije, kompanija "Finveo MN" upoznala je učenike sa organizovanim takmičenjem,

koje je bilo otvoreno samo za polaznike edukacije za učenike srednje škole iz oblasti trgovanja CFD-ovima. Takmičenje je imalo za cilj da budućim ekonomistima omogući praktičnu vježbu, kojom će testirati naučene tehnike i vještine, a u isto vrijeme se bliže susresti sa stvarnim tržišnim uslovima.

Takmičari su po završetku edukativnog dijela, pristupili demo verziji trgovanja CFD-ovima, FX-ima, indeksima, robi i kriptovalutama. Takmičenje je bilo otvoreno za učešće i trgovanje do 23.00h dana 22. decembra 2023. godine. Po završetku, izdvojeni su učesnici koji su zabilježili najbolje rezultate pri ostvarivanju profita.

Najboljim učesnicima dodijeljene su vrijedne nagrade. Prvo mjesto osvojila je Zorka Dedić, dok su drugo i treće mjesto osvojili Aleksandar Obradović i Blažo Kadić. Pored dodijeljenih nagrada učenicima, Srednjoj ekonomskoj školi "Mirko Vešović" doniran je laptop opremljen demo verzijom za trgovanje, koji će učenicima olakšavati dalji praktični pristup i edukovanje u oblasti tržišta kapitala.

U takmičenju je učestvovalo 19 učenika, koji su svojim rezultatima ukazali na značaj organizovanja ovakvih oblika aktivnosti. Učenici su kroz takmičenje na praktičnom primjeru savladali osnovne mehanizme u funkcionisanju savremenog tržišta kapitala, ali i razvili svijest o konkurenciji.

Predavanje za studente magistarskih studija Ekonomskog fakulteta

Komisiju su 14. decembra 2023. godine posjetili studenti magistarskih studija Ekonomskog fakulteta, koji pohađaju dva studijska programa – Poslovnu ekonomiju i Kvantitativnu ekonomiju.

Razlog posjete bilo je predavanje studentima, kojim je hronološki predstavljen razvoj tržišta kapitala, kao i napredak postignut u pogledu infrastrukturnog i regulatornog okvira. U ovom predavanju, napravljen je značajan osvrt kako na dosadašnju, tako i buduću usklađenost sa međunarodnim standardima i praksama Evropske unije, kao i na aktuelne globalne trendove.

Tokom predavanja su analizirane važne teme, poput masovne vaučerske privatizacije, reforme i razvoja tržišta kapitala. Ukazano je na činjenicu da Komisija, kao nezavisno regulatorno tijelo, igra ključnu ulogu u uspostavljanju i održavanju standarda koji štite investitore i integritet tržišta. Studenti su imali priliku i da direktno komuniciraju sa predsjednikom Komisije, postavljajući pitanja i razmjenjujući ideje, što je omogućilo ne samo sticanje znanja iz prve ruke, već i inspiraciju za buduću karijeru u ekonomiji i finansijama.

Ovom edukacijom nastavljena je realizacija posebnog cilja, tj. motivisanje studenata magistarskih studija kao budućih ekonomskih eksperata u ovoj oblasti.

EDUKACIJA I LICENCIRANJE INVESTICIONIH MENADŽERA PENZIONIH FONDOVA U CRNOJ GORI

Komisija je uspješno realizovala Edukaciju i licenciranje investicionih menadžera penzionih fondova u Crnoj Gori, koja je održana od 11. do 15. septembra 2023. godine.

Ova edukacija, čiji je cilj razvoj industrije dobrovoljnih penzionih fondova u Crnoj Gori, omogućila je zainteresovanim građanima da steknu neophodna znanja iz oblasti upravljanja penzionim fondovima. Kroz petodnevni program, kandidati su imali priliku da se detaljno upoznaju sa sistemom dobrovoljnih penzionih fondova, razviju vještine potrebne za uspješno upravljanje tim fondovima i steknu zvanje investicionog menadžera penzionog fonda.

Edukacija je kombinovala teorijska predavanja sa praktičnim primjerima i studijama slučaja, obezbjeđujući interaktivne diskusije i razmjenu znanja sa iskusnim

stručnjacima iz oblasti. Ovaj pristup je omogućio kandidatima da steknu uvid u najnovije trendove i najbolje prakse u upravljanju dobrovoljnim penzionim fondovima.

Tokom edukacije, posebna pažnja bila je posvećena razumijevanju institucija i pravnih aspekata tržišta kapitala u Crnoj Gori, aktuelnom sistemu penzionog osiguranja, kao i upravljanju i izvještavanju u okviru dobrovoljnih penzionih fondova. Jedan od ključnih segmenata edukacije odnosio se na razumijevanje i analizu II stuba penzionog sistema, sa posebnim osvrtom na iskustva i prakse primijenjene u Hrvatskoj. Ovaj dio programa omogućio je kandidatima da steknu uvid u najbolje prakse susjednih zemalja, kao što je Hrvatska, kako bi razumjeli potencijalne prednosti i izazove koji prate uvođenje i upravljanje ovakvim sistemima. Kandidati su se takođe upoznali sa najboljim praksama i politikama za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, što je ključno za integritet i transparentnost sektora.

Edukacija je bila namijenjena širokom krugu polaznika, uključujući brokere, investicione savjetnike, investicione menadžere i druge zainteresovane ili već zaposlene na tržištu kapitala. Ovaj program je bio otvoren za sve one koji žele da prošire svoje znanje i vještine u oblasti upravljanja dobrovoljnim penzionim fondovima.

Glavni cilj ovog programa je bio da omogući polaznicima sticanje i povećanje sposobnosti i vještina u poslovanju i upravljanju dobrovoljnim penzionim fondovima. Kroz interaktivne predavanja, studije slučaja i praktične vježbe, polaznici će razviti dublje razumijevanje koncepta penzionih fondova, strategija upravljanja portfeljom, procjene rizika i performansi, kao i zakonskih i regulatornih okvira koji su relevantni za ovu industriju. Ovaj program je takođe omogućio polaznicima da budu upoznati sa najnovijim trendovima, tehnologijama i praksama koje se primjenjuju u oblasti upravljanja dobrovoljnim penzionim fondovima.

Program obuke:

Institucije tržišta kapitala u Crnoj Gori (institucionalni aspekt) - poznavanje sa ključnim institucijama koje čine tržište kapitala u Crnoj Gori i njihovom ulogom.

- Funkcije Komisije za tržište kapitala Crne Gore
- Uloga i zadaci berze u Crnoj Gori
- Nadležnosti Centralnog klirinškog depozitarnog društva
- Ostale institucije relevantne za tržište kapitala

Pravni aspekt tržišta kapitala u Crnoj Gori - Razumijevanje pravnog okvira koji reguliše tržište kapitala u Crnoj Gori.

- Zakon o tržištu kapitala
- Zakon o preuzimanju akcionarskih društava
- Zakon o investicionim fondovima
- Etika u poslovanju sa hartijama od vrijednosti (pružanje tačnih informacija, prednost u izvršavanju naloga, insajder poslovanje, manipulacije, ...)

Prezentacija aktuelnog sistema penzionog osiguranja (I stub) - upoznavanje sa osnovnim karakteristikama i funkcionisanjem prvog stuba penzionog sistema u Crnoj Gori.

- Koncept i svrha prvog stuba penzionog sistema
- Načini finansiranja i obračuna penzija u prvom stubu
- Uloga države i javnih fondova u prvom stubu penzionog sistema
- Izazovi i perspektive prvog stuba penzionog sistema

Prezentacija drugog stuba penzionog sistema na primjeru Hrvatske - upoznavanje polaznika sa iskustvima i praksom drugog stuba penzionog sistema kroz primjer Hrvatske.

- Organizacija i struktura drugog stuba penzionog sistema u Hrvatskoj
- Uloga i odgovornost privatnih penzionih fondova
- Investiciona strategija i upravljanje portfeljem drugog stuba
- Performanse i rezultati drugog stuba penzionog sistema u Hrvatskoj

Uvod u sistem privatne (dobrovoljne) penzione štednje - upoznavanje sa konceptom i prednostima privatne (dobrovoljne) penzione štednje.

- Definicija i svrha privatne penzione štednje
- Razlika između dobrovoljnih i obaveznih penzionih fondova
- Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima – koji je na snazi
- Nacrt novog Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima

Upravljanje dobrovoljnim penzionim fondovima - upoznavanje sa osnovnim principima i strategijama upravljanja dobrovoljnim penzionim fondovima.

- Analiza finansijskih instrumenata i njihova primjena u penzionim fondovima.
- Proces donošenja investicionih odluka i praćenje performansi portfelja.
- Upravljanje likvidnošću i upravljanje sredstvima penzionog fonda.

Izvještavanje - upoznavanje polaznika sa procesom izvještavanja i komunikacije sa klijentima i regulatornim tijelima u vezi sa dobrovoljnim penzionim fondovima.

- Priprema periodičnih izvještaja o performansama penzionih fondova.
- Komunikacija sa investitorima i klijentima penzionih fondova.
- Informativni prospekt
- Zahtjevi regulatornih tijela u vezi sa izvještavanjem penzionih fondova.

Okvir i politike za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma - upoznavanje sa zakonskim i regulatornim okvirom za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u kontekstu penzionih fondova.
- Zakonske obaveze i regulative u vezi sa sprečavanjem pranja novca i finansiranja terorizma.
- Identifikacija i procjena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u kontekstu penzionih fondova.
- Politike i procedure za otkrivanje i prijavljivanje sumnjivih aktivnosti

Prvi rok ispita za licencu investicionog menadžera penzionog fonda održan je 25. novembar 2023. godine.

Od 14 prijavljenih učesnika, 9 je uspješno položilo ispit i steklo licencu. Ovakav vid edukacije i licenciranja pokazao se kao izuzetno efikasan i koristan za obije strane u edukaciji, sa jedne strane za Komisiju koja na neposredan način postavlja zdrave temelje budućim investicionim menadžerima penzionih fondova, a sa druge strane za kandidate koji stiču potrebne kompetencije i znanja koja će im biti neophodna.

Diplome je sticaocima licence uručio predsjednik Komisije, Željko Drinčić, koji im je poželio uspješan dalji rad i napredak u oblasti tržišta kapitala i finansija.

Kao jedan od glavnih nosilaca Programa razvoja finansijske edukacije 2023-2027, Komisija će i u budućem radu ulagati u kvalitetne oblike edukacija i biti usmjerena na temeljnu pripremu građana za budući napredak u ovoj oblasti, te da im kroz predavanja i obuke omogući da steknu sva neophodna znanja.

REGULATORNA FUNKCIJA KOMISIJE

Komisija za tržište kapitala je u cilju unaprjeđenja regulatornog okvira pripremila radne verzije nacrta Zakona o alternativnim investicionim fondovima, Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom i Zakona o penzionim fondovima. Navedeni zakoni su u martu 2022. godine dostavljeni Ministarstvu finansija i socijalnog staranja.

Predstavnici Ministarstva finansija su 14.2.2023. godine Komisiji uputili komentare na navedene nacrte zakona i pripremljene RIA obrasce. Nakon održanog sastanka sa predstavnicima Ministarstva finansija, Komisija je 13.6.2023. godine proslijedila korigovane verzije nacrta zakona i RIA obrasce za iste.

Javna rasprava za nacrte prednje pomenutih zakona je trajala od 4. jula 2023. do 5. septembra 2023. godine. Nakon sačinjenih izvještaja o sprovedenoj javnoj raspravi za nacrte zakona, tekstovi istih su usaglašavani sa Sekretarijatom za zakonodavstvo u u cilju nastavka procedure donošenja ovih zakona. Komisija je sa Sekretarijatom za zakonodavstvo usaglasila naziv Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima u odnosu na predloženi Zakon o penzionim fondovima.

Nacrt Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima, kao i tabele usklađenosti pripremljeni u saradnji sa hrvatskim ekspertima tokom TAIEX misije, dostavljeni su Ministarstvu evropskih poslova. TAIEX misija je održana u periodu od 15. do 21. juna 2023. godine i imala je za cilj kreiranje tabela usklađenosti za nacrt Zakona o dobrovoljnim penzijskim fondovima na crnogorskom i engleskom jeziku, kao i povećanje nivoa sposobnosti i kompetencije zaposlenih Komisije u pogledu tabela usklađenosti, kada su u pitanju Zakonu o dobrovoljnim penzionim fondovima i Direktiva IORP II. Trenutno, Komisija radi na pripremi dokumentacije potrebne za dalji postupak usvajanja zakona.

Nacrt Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom, kao i tabele usklađenosti koje su pripremljeni u saradnji sa hrvatskim ekspertima tokom TAIEX misije, dostavljeni su Ministarstvu evropskih poslova, koje je dalo pozitivno mišljenje i dana 3. 4. 2024. godine uputilo u dalju proceduru ka Evropskoj Komisiji. TAIEX misija je održana u periodu od 4. do 6. septembra 2023. godine i imala je za cilj kreiranje tabela usklađenosti za nacrt Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom na crnogorskom i engleskom jeziku.

Kada je u pitanju nacrt Zakona o alternativnim investicionim fondovima tokom 2023. godine se sa predstavnicima Evropske Komisije pripremila TAIEX misija koja će se održati u periodu do 8. do 10. maja 2024. godine. Tokom misije će zaposleni Komisije sa hrvatskim ekpertima izraditi tabele usklađenosti za nacrt Zakona o alternativnim investicionim fondovima na crnogorskom i engleskom jeziku. Nakon toga će Komisija pripremiti dokumentaciju za dalji postupak usvajanja zakona.

Tokom 2023. godine Komisija je usvajala nove i vršila izmjene i dopune važećih podzakonskih akata donijetih na osnovu Zakona o tržištu kapitala. Takođe, Komisija je radila na izradi nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tržištu, koji je tokom februara 2024. godine upućen Ministarstvu finansija na komentare i dalju proceduru.

Tokom 2023. godine Komisija je usvajala nove i vršila izmjene i dopune važećih podzakonskih akata donijetih na osnovu Zakona o tržištu kapitala.

Komisija je u toku 2023. godini usvojila Program rada za 2024. godinu, Finansijski plan za 2024. godinu i Program obuke zaposlenih za 2024. godinu.

NACRT ZAKONA O DIGITALNOJ IMOVINI

U skladu sa zaključcima Savjeta za finansijsku stabilnost, čiji je Komisija član, formirana je Radna grupa sa zadatkom da analizira uporedne modele regulative digitalne imovine širom svijeta i izradi Nacrt Zakona o digitalnoj imovini. Radna grupa, koju čine predstavnici Komisije, Centralne banke Crne Gore (CBCG), Ministarstva finansija, Agencije za nadzor osiguranja, te kao pridruženi član Fond za obeštećenje žrtava (FOJ), posvetila se temeljitoj pripremi ovog važnog dokumenta.

U prvoj fazi, nakon konsultacija sa Svjetskom bankom i Međunarodnim monetarnim fondom (MMF), Radna grupa je zaključila da je regulativa digitalne imovine najoptimalnije urediti u skladu sa direktivama Evropske unije (EU). Predloženo je da se regulatorni okvir EU za kriptoimovinu - MICA (The Markets in Cryptoassets) transponuje u domaći pravni sistem. Takođe, naglašena je potreba za usklađivanjem sa FATF preporukama u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kao i zaokruživanje poreskog tretmana digitalne imovine kroz set poreskih zakona.

U drugoj fazi, CBCG i Komisija za tržište kapitala (KTK) su preuzele nadzor nad izradom Nacrta. Poseban akcenat je stavljen na transponovanje nedavno usvojene evropske regulative o tržištima kripto imovine MiCA, čija primjena u državama članicama EU počinje u junu 2024. godine. Cilj je da se pitanja emisije i tokova kriptoimovine, tokena e-novca, izdavanje odobrenja za rad i uslovi poslovanja pružaoca usluga, u potpunosti usklade sa EU regulativom.

Novi Zakon o digitalnoj imovini donosi brojne prednosti koje će unaprijediti finansijski sektor i pravni sistem države. Ovaj zakon je dizajniran da reguliše kriptoimovinu, tokenizovane vrjednosne papire i e-novac, pružajući jasne pravne okvire za njihovo emitovanje, promet i upotrebu.

Jedna od ključnih prednosti je povećana transparentnost i sigurnost transakcija. Zakon uvodi stroge mehanizme za praćenje i izvještavanje, čime se smanjuje rizik od finansijskih prevara i pranja novca. Takođe, regulativa će omogućiti bolju zaštitu korisnika i investitora kroz uspostavljanje standarda za pružaoce usluga digitalne imovine.

Zakon podstiče inovacije i razvoj novih tehnologija. Uvođenjem pravnog okvira za digitalnu imovinu, država otvara vrata za razvoj novih poslovnih modela i startap kompanija u oblasti fintech-a. Ovo će doprinijeti ekonomskom rastu i stvaranju novih radnih mesta.

Usklađivanjem sa MiCA regulativom i FATF preporukama, država se pozicionira kao pouzdan partner u međunarodnim finansijskim operacijama.

Ovo će olakšati pristup domaćim kompanijama do međunarodnih tržišta i kapitala, kao i privući strane investicije.

Uvođenje Zakona o digitalnoj imovini predstavlja značajan korak napred u regulisanju novih tehnologija i tržišta. Ovaj zakon će omogućiti da se digitalna imovina koristi na siguran i regulisan način, uz istovremeno podsticanje inovacija i ekonomskog razvoja. Radna grupa je posvećena tome da osigura da zakon bude u skladu sa najvišim međunarodnim standardima, čime će se Crna Gora pozicionirati kao lider u oblasti digitalne ekonomije.

Radna grupa nastavlja sa radom, vodeći računa o svim aspektima regulative kako bi se osiguralo da Nacrt Zakona o digitalnoj imovini bude sveobuhvatan i u skladu sa najvišim međunarodnim standardima. Očekuje se da će ovaj pristup doprinijeti stabilnosti finansijskog sistema i omogućiti sigurno i regulisano korišćenje digitalne imovine u Crnoj Gori.

NACRT ZAKONA O DOPUNAMA I IZMJENAM ZAKONA O TRŽIŠTU KAPITALA

Postojeća zakonska osnova za funkcionisanje tržišta kapitala je Zakon o tržištu kapitala, koji je donijet 2018. godine i istim se uređuju: uslovi za osnivanje i rad tržišta kapitala; vrste finansijskih instrumenata; emisija hartija od vrijednosti; organizacija i poslovanje investicionih društava; regulisano tržište kapitala; sekundarno trgovanje hartijama od vrijednosti; registracija finansijskih instrumenata, kliring, saldiranje i registracija transakcija finansijskih instrumenata; objavljivanje finansijskih i drugih podataka i izvještavanje emitenata i drugih učesnika na tržištu kapitala; zabrana zloupotreba na tržištu kapitala; i druga pitanja od značaja za rad tržišta kapitala.

Kako je potrebno unaprijediti postojeći normativni okvir kroz izmijenjen i dopunjen Zakon o tržištu kapitala, odnosno nastaviti usklađivanje zakonodavnog okvira sa pravnom tekovinom EU, radi ispunjavanja kriterijuma za pregovaračka poglavlja 6 (Privredno pravo) i 9 (Finansijske usluge), pristupilo se izradi Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tržište kapitala, a kojim će se prvenstveno vršiti usklađivanje sa sljedećim direktivama:

- Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2014/57/EU od 16. aprila 2014. godine o krivičnim sankcijama za zloupotrebu tržišta;
- Uredba (EU) 2017/1129 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. 2017. o prospektu koji je potrebno objaviti prilikom javne ponude hartija od vrijednosti ili prilikom uvrštavanja za trgovanje na uređenom tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 2003/71/EZ;
- Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/528 od 16. decembra 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2017/1129 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu sadržaja minimalnih informacija u dokumentu koji se objavljuje da se ostvari pravo na izuzeće od objave prospekta u vezi sa preuzimanjem uz zamjensku naknadu u ponudi za preuzimanje, spajanjem ili podjelom;
- Direktiva 2004/109/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. decembra 2004. o usklađivanju zahtjeva za transparentnošću u vezi sa informacijama o izdavaocima čije su hartije od vrijednosti uvrštene za trgovanje na uređenom tržištu i o izmjeni Direktive 2001/34/EZ;
- Direktiva 2007/14/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 8. marta 2007. o utvrđivanju detaljnih pravila za sprovođenje određenih odredbi Direktive 2004/109/EZ o usklađivanju zahtjeva transparentnošću u vezi sa informacijama o emitentima čije su hartije od vrijednosti uvrštene za trgovanje na uređenom tržištu;
- Uredba Evropskog parlamenta i Savjeta (EU) br. 596/2014 od 16. aprila 2014. -godine o zloupotrebi tržišta (Regulativa o zloupotrebi tržišta) i prestanku važenja Direktive 2003/6/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i direktiva Komisije 2003/124/EZ, 2003/125/EZ i 2004/72/EZ;
- Direktiva 2014/65/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o tržištu finansijskih i

NACRT ZAKONA O ALTERNATIVNIM INVESTICIONIM FONDOVIMA

Nacrt Zakona o alternativnim investicionim fondovima predstavlja jedan od sistemskih zakona iz oblasti tržišta kapitala, a njime se uređuju uslovi za osnivanje i poslovanje društava za upravljanje alternativnim investicionim fondovima; uslovi za trgovanje jedinicama alternativnih investicionih fondova (AIF) u Crnoj Gori; uslovi za trgovanje jedinicama AIF-a osnovanog u Crnoj Gori, državi članici EU ili trećoj državi; uslovi za osnivanje i poslovanje alternativnih investicionih fondova; nadzor nad upravljanjem AIF-ima; i saradnja između nadležnih organa.

Alternativni investicioni fond (AIF) je investicioni fond osnovan sa svrhom i namjenom prikupljanja sredstava javnom ili privatnom ponudom u cilju ulaganja tih sredstava u različite vrste imovine u skladu sa unaprijed određenom strategijom i ciljem ulaganja AIF-a, a isključivo u korist vlasnika udjela tog AIF-a.

Alternativni investicioni fondovi u skladu sa Direktivom 2011/61/EU obuhvataju širok spektar društava za kolektivno investiranje kao što su hedž fondovi, privatne akcionarske fondove, fondove nekretnina i druge investicione fondove, izuzev društava za kolektivno investiranje u prenosive hartije od vrijednosti (UCITS fondovi). Alternativnim fondovima se, dakle, smatraju svi fondovi koji nisu UCITS fondovi.

Upravo zbog širokog spektra samih alternativnih investicionih fondova, Direktivom 2011/61/EU se uređuje poslovanje i regulisanje prvenstveno društava za upravljanje alternativnim investicionim fondovima (DZU AIF). Dakle, cilj je da se efikasna posredna kontrola ovih fondova postigne preko nadzora i regulisanja samih društava za upravljanje alternativnim investicionim

fondovima. Direktiva se u ovom smislu odnosi samo na društva za upravljanje alternativnim fondovima, koja upravljaju alternativnim fondom ili fondovima čija ukupna imovina prelazi prag od:

a) 100 miliona eura uključujući imovinu stečenu korišćenjem finansijske poluge ili
b) 500 miliona eura ako AIF-ovi kojima društvo upravlja ne koriste finansijsku polugu i investitor nema pravo na otkup udjela u periodu od 5 godina od dana ulaganja.

Društva za upravljanje alternativnim fondovima čija ukupna imovina ne prelazi prethodno opisane pragove nisu neposredan predmet direktive. Društvo za upravljanje koje se u okviru direktive ne može kategorisati kao DZU AIF (zbog ukupne imovine kojom upravlja), može se opredijeliti da bude predmet ove regulacije, ukoliko smatra da prednosti EU pasoša (rezultat usklađenosti) prevazilaze zahtjeve Direktive.

U smislu tržišta Crne Gore, zbog visokih pragova kategorizacije opisanih direktivom, otvara se neregulisan prostor upravljanja alternativnim fondovima ispod 100 miliona eura (500 miliona eura). Samim tim, ''mala'' DZU AIF mogu imati fleksibilniju regulativu, odnosno, po slobodi potrebe našeg tržišta (direktiva u ovom dijelu zahtijeva samo registraciju i izvještavanje).

Dalje, iz pregleda okvira i namjene Direktive 2011/61/EU slijedi da vrste ne-UCIT fondova, alternativnih fondova u širem smislu, nisu imenovane samom direktivom, i da naša regulativa zahtijeva širi pristup od same direktive. Ne-UCIT fond ne mora biti predmet direktive, a postaje onda kada se društvo za upravljanje koje upravlja ovim fondom kvalifikuje kao DZU AIF zbog praga ukupne imovine kojom upravlja (ili dobrovoljno).

U tom smislu, cilj Nacrta zakona o alternativnim investicionim fondovima je da implementira Direktivu 2011/61 EU, kao i da stvori okvir za poslovanje novih oblika ne-UCITS fondova kako bi se omogućilo nesmetano širenje tržišta alternativnih fondova i kako bi se zadovoljile potrebe ulaganja institucionalnih investitora u odnosu na nivo rizika, specifičnost i strategiju ulaganja sa jedne i manje opterećujuću regulativu sa druge strane.

NACRT ZAKONA O OTVORENIM INVESTICIONIM FONDOVIMA SA JAVNOM PONUDOM

Nacrt Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom, kojim se uređuju otvoreni investicioni fondovi sa javnom ponudom (UCITS fondovi), nastao je kao rezultat analize realnog stanja na finansijskom tržištu, sagledavanja postojećih problema u njegovom bržem razvoju i funkcionisanju, kao i iskazanih potreba njegovih učesnika za određenim izmjenama koje treba da doprinesu da se ova oblast uredi na adekvatniji i savremeniji način.

Zakon o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom (UCITS fondovima) je jedan od sistemskih zakona tržišta kapitala, kojim se uređuju uslovi za osnivanje društava za upravljanje UCITS fondovima i organizovanje UCITS fondova na osnovu individualne kapitalizovane štednje i njihovo poslovanje.

Uzroci za predlaganje Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom (UCITS fondovima) su:

- unapređenja postojećeg zakonskog uređenja poslovanja investicionih fondova,
- jasno i precizno interpretiranje i prenošenje normi iz EU direktiva,
- regulacija prekograničnog obavljanja djelatnosti od strane društava za upravljanje iz Crne Gore u zemljama Evropske unije i trećim zemljama,
- regulacija prekograničnog obavljanja djelatnosti od strane društava za upravljanje iz zemalja Evropske unije i trećih zemalja
- unaprjeđenje nadzornih funkcija Komisije,
- potreba da se razdvoje zakon o investicionim fondovima i zakon o alternativnim investicionim fondovima.

Imajući u vidu osnovne ciljeve ovog zakona koji se odnose na usklađivanje sa regulativom EU, veću zaštitu investitora, obezbjeđenje pravednog, efikasnog i transparentnog tržišta kapitala, kao i smanjenje sistemskog rizika na navedenom tržištu, ovaj Nacrt zakona ima namjeru da na sveobuhvatan i konzistentan način, a u skladu sa odgovarajućom domaćom i međunarodnom regulativom iz ove oblasti, uredi prije svega, nuđenje udjela otvorenih investicionih fondova sa javnom ponudom (UCITS fondova) kao jednog od vidova investiranja štednje, osnivanje i poslovanje društava za upravljanje i UCITS fondova, obezbijedi transparentnije, sigurnije i efikasnije investiranje na tržištu kapitala, kao i da se omogući adekvatniji i efikasniji nadzor nadležnih organa u postupku primjene zakona.

Cilj Nacrta zakona je i da dodatno uredi one regulatorne aktivnosti koje su najvažnije za osnivanje i poslovanje društava za upravljanje, UCITS fondova i veću zaštitu investitora. Ovim Zakonom će se poboljšati nadzorna

funkcija Komisije za tržište kapitala u ovoj oblasti i time povećati stepen zaštite prava investitora u UCITS fondove.

Rješenja koja donosi Nacrt zakona su usmjerena na stvaranje integrisanog finansijskog tržišta na kome su investitori efektivno zaštićeni i na kome je očuvana efikasnost i jedinstvenost tržišta.

Kao rezultat primjene Zakona o UCITS fondovima se očekuje:
- povećanje broja društava za upravljanje,
- povećanje broja UCITS fondova,
- rast kapitala UCITS fondova,
- veći stepen zaštite investitora,
- povećanje transparentnosti,
- veći broj investitora koji plasiraju svoja sredstva u UCITS fondove, i
- povećanje obima prekograničnog obavljanja djelatnosti.

U postupku izrade izmjena i dopuna Zakona korišćena je eksterna ekspertska podrška i saradnja kroz Twinning projekat "Podrška regulaciji finansijskih usluga" (Support to regulation of financial services – SRFS).

NACRT ZAKONA O DOBROVOLJNIM PENZIONIM FONDOVIMA

Nacrt Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima nastao je kao rezultat analize realnog stanja penzijskog sistema, sagledavanja postojećih problema i rezultata dosadašnje penzione reforme, kao i potrebe transponovanja direktiva Evropske Unije iz ove oblasti što predstavlja i osnovni cilj nacrta zakona. Ovim nacrtom su stvorene pretpostavke za razvoj i unapređenje sistema individualne kapitalizovane štednje sa ciljem bolje buduće socijalne sigurnosti člana fonda, uz objezbjeđenje trajne i efikasne socijalne zaštite koja bi trebala da garantuje pristojan životni standard u starijoj dobi.

Penzioni sistem u Crnoj Gori je potrebno unaprijediti na način da budući penzioner prima penziju iz više međusobno komplementarnih izvora.

Ovim Zakonom uređuju se uslovi za osnivanje društava za upravljanje penzionim fondovima i organizovanje dobrovoljnih penzionih fondova na osnovu individualne kapitalizovane štednje, kao i njihovo poslovanje. Jedna od novina je i uvođenje tzv. zatvorenog penzionog fonda sa definisanim primanjima tj. zatvorenog fonda koji pokriva biometričke rizike (rizici povezani sa smrću, invalidnošću ili dugim životnim vijekom) ili garantuje investicioni rezultat ili određen nivo penzije.

Rad dobrovoljnih penzionih fondova je u interesu i države Crne Gore koja se na ovaj način može finansirati iz domaćih izvora i ujedno unaprijediti postojeći penzioni sistem. Afirmacijom trećeg stuba penzionog sistema u Crnoj Gori se može bitno promijeniti način alokacije sredstava, preusmjeravanje iz potrošnje u investicije, kao i postepeno rasterećivati postojeći penzioni sistem, a odgovornost za vlastitu penziju prenijeti na svakog pojedinca.

Dobrovoljni penzioni fondovi su jedan od mogućih vidova štednje za tzv. treće doba, gdje se pojedincima pruža mogućnost ostvarivanja dodatnih primanja u starosti (dopuna državne penzije), odnosno budućim penzionerima omogućava održavanje odgovarajućeg životnog standarda u starosti.

U skladu sa instrukcijama i savjetima ekspertskog tima iz Hrvatske agencije za nadzor finansijskih usluga koji su partneri na Twinning projektu "Support to Regulation of Financial Services", predloženo je donošenje novog zakona pomenutog naziva u cilju transponovanja direktiva.

Direktiva (EU) 2016/2341 Evropskog parlamenta i Vijeća od 14. decembra 2016. o aktivnostima i nadzoru institucija za profesionalno penzijsko osiguranje (SL L 354, 23. 12. 2016.) kojom se dodatno olakšava mobilnost radnika među državama članicama. Cilj navedene Direktive je stvaranje zakonodavnog okvira Evropske unije koji obuhvata institucije za profesionalno penzijsko osiguranje. Ovom se Direktivom želi obezbijediti dobro upravljanje, pružanje informacija članovima programa i transparentnost i sigurnost profesionalnog penzijskog osiguranja. Direktiva se odnosi na zatvorene dobrovoljne penzione fondove.

Direktiva 2014/50/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 16. aprila 2014. o minimalnim zahtjevima za poboljšanje mobilnosti radnika među državama članicama unaprjeđivanjem sticanja i očuvanja prava na dopunsku penziju (SL L 128, 30. 4. 2014.). Cilj ove direktive je da promoviše mobilnost radnika time što će smanjiti prepreka toj mobilnosti a koje su stvorene određenim pravilima u vezi sa dodatnim penzijama vezanim za zapošljavanje.

Direktiva 98/49/EZ od 29. juna 1998. o zaštiti prava na dopunsku penziju zaposlenih i samozaposlenih osoba koje se kreću unutar Zajednice (SL L 209, 25. 7. 1998.).

PODZAKONSKA AKTA

Tokom 2023. godine Komisija je usvojila tri podzakonskih akta kojim su doneseni novi i izvršene izmjene i dopune važećih podzakonskih akata donijetih na osnovu Zakona o tržištu kapitala i to:

- Pravilnik o korišćenju službenih automobila, službenih mobilnih telefona, sredstava reprezentacije, poslovnih kartica i sredstava za službena putovanja u Komisiji;
- Odluka o troškovima i internim mjerama racionalizacije u Komisiji za tržište kapitala;
- Odluka o visini blagajničkog maksimuma u Komisiji za tržište kapitala;
- Procedurama o korišćenju službenih prostorija Komisije za tržište kapitala van radnog vremena;
- Pravilnik o pečatima i štambiljima Komisije za KTK;
- Pravilnik o postupanju Komisije po dostavljenim anonimnim aktima;
- Uputstvom o postupanju zaposlenih po zahtjevima stranaka primljenih putem telefona;
- Vodič za Slobodan pristup informacijama u posjedu Komisije za KTK;
- Smjerenice za primjenu međunarodnih restriktivnih mjera od strane Komisije za tržište kapitala i o nadzoru nad primjenom tih mjera;
- Pravila o izdavanju dozvole za rad i davanje saglasnosti društvima za upravljanje investicionim fondovima (podzakonski akt);
- Pravilnik o odobravanju korišćenja i evidentiranja iskorišćenog godišnjeg odmora zaposlenih u Komisiji za TK;
- Uputstvo o postupanju zaposlenih prilikom evidentiranja i praćenja Prihoda;
- Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju u Komisiji TK;
- Pravila o utvrđivanju bližih uslova za sticanje zvanja brokera, investicionog savjetnika, investicionog menadžera investicionog fonda i investicionog menadžera penzionog fonda (podzakonski akt).

PRVA MEĐUNARODNA KONFERENCIJA „MONTENEGRO FINANCIAL MARKETS“

Oktobra 2023. godine, Crna Gora se uzdigla i postavila novi standard u regionalnom finansijskom liderstvu, demonstrirajući svoju predanost inovacijama i napretku u svijetu finansija.

U ambijentu hotela Hilton u Podgorici, Komisija za tržište kapitala Crne Gore je u saradnji sa Ministarstvom finansija i Centralnom bankom Crne Gore, bila domaćin Prve Međunarodne Konferencije "MONTENEGRO FINANCIAL MARKETS". Ovaj dvodnevni događaj okupio je preko 350 učesnika iz 15 zemalja i 117 vodećih kompanija, te 43 eminentna govornika koji su sa entuzijazmom razmijenili svoja znanja, iskustva i inovativne ideje. Na samom otvaranju konferencije prisutnima su se obratili Predsjednik Crne Gore, gospodin Jakov Milatović, Guverner Centralne Banke, gospodin Radoje Žugić, Ministar finansija, gospodin Aleksandar Damjanović i Predsjednik Komisije za tržište kapitala, gospodin Željko Drinčić.

Hilton Hotel, poznat po izuzetnim konferencijskim sadržajima koji zadovoljavaju najviše standarde u ovoj industriji, pružio je izuzetno kvalitetnu infrastrukturu za našu Prvu Konferenciju. Besprekorna organizacija i najsavremeniji sadržaji zaista su unaprijedili ukupno iskustvo za naše učesnike. Produkcija, dizajn i izrada promotivnog materijala, kao i tehnička podrška povjerena je agenciji OR doo, koju zastupa Nina Redžepagić.

Prepoznajući značaj događaja ovog tipa za našu zemlju organizaciju su pomogle i renomirane finansijske institucije i kompanije kako iz Crne Gore tako i iz regiona. Ekskluzivni medijski parter Konferencije bio je Bloomberg Adria te je ova događaj bio propraćen i na regionalnom nivou.

Konferencija je imala raznovrstan program sa šest panela i šest inspirativnih prezentacija, pokrivajući širok spektar tema relevantnih za finansijska tržišta. Ove diskusije obogatile su aktivno učešće gostiju što je potvrda da je, kako izbor tema tako i govornika i moderatora, bio na zavidnom nivou. Imali smo čast da ugostimo dva predstavnika IOSCO-a (International Organization of Securities Commissions) krovne institucije za Komisije za tržište kapitala na globalnom nivou.

Prvu panel diskusiju pod nazivom "Stock markets - innovations and future trends" uveličali su Dejan Erić, Dekan Beogradske Bankarske Akademije, koji je obavljao ulogu moderatora, kao i pet panelista:

- Nemanja Boljević, Predsjednik borda Montenegro berze
- Ivana Gažić, Predsjednica borda Zagrebačke berze
- Guzhan Gulay, Potpredsjednik Istanbulske berze
- Paula Pereira Redondo, Šef odjeljenja regulatornih poslova na Luksemburškoj berzi
- Adrian Tanase, Izvršni direktor berze u Bukureštu

Tokom diskusije, panelisti su predstavili svoje perspektive o trenutnom stanju berzi u Evropi i regionu, istakli ključne inovacije koje su se desile i predstavili projekcije budućih trendova. Raspravljalo se o temama kao što su digitalizacija trgovine, regulatorni okviri, uloga tehnologije u berzanskom poslovanju, kao i izazovi i mogućnosti koje se otvaraju u svijetu finansija.

Drugi panel bio je posvećen istraživanju značaja društava za upravljanje imovinom za razvoj tržišta kapitala. Ova panel diskusija predstavlja važan korak u sagledavanju ključnih faktora koji doprinose razvoju finansijskih tržišta ne samo u Crnoj Gori, već i šireg regiona. Na ovom panelu, učesnici su imali priliku da čuju različite perspektive i iskustva iz oblasti upravljanja imovinom od strane:

- As Asja Francisti, producent Bloomberg Adria (Moderator)
- Josip Glavaš, Erste Asset Management Hrvatska, Predsjednik Upravnog odbora
- Turner Tibor, CFA, Zamjenik izvršnog direktora OTP management fonda
- Magistar Rupert Strobl, Predsjednik Upravnog odbora - WVP Management Fond Podgorica
- Maja Hinić, Izvršni direktor Quantum Investment Fonda
- Nedeljko Šuškavčević, Izvršni direktor - Butterfly Finance

Diskusija je bila usmjerena ka istraživanju ključne uloge koju društva za upravljanje imovinom imaju u razvoju tržišta kapitala. Panelisti su naglasili značaj pravilnog upravljanja imovinom i ulaganja za stimulisanje ekonomskog rasta i razvoja, ističući da efikasno upravljanje imovinom može značajno doprinijeti likvidnosti na tržištima kapitala i privlačenju investitora.

Posebno je istaknuto kako su društva za upravljanje imovinom ključni akteri u privlačenju investicija, pružajući raznovrsne finansijske proizvode i usluge koji omogućavaju investitorima da diversifikuju svoj portfolio i ostvare konkurentne prinose.

Ovaj panel je potvrdio neophodnost kontinuirane podrške i razvoja društava za upravljanje imovinom kako bi se osiguralo održivo i prosperitetno tržište kapitala ne samo u Crnoj Gori, već i u širem regionu.

Na trećem panelu Konferencije na temu "Izazovi održivih finansija", priznati stručnjaci u ovoj oblasti podijeli li su svoje znanje i iskustva sa učesnicima:

- Roger H. Hartmann, Predsjednik upravnog odbora EFPA Luxembourg ASBL (Moderator)
- Anica Petričević - Menadžer Strateških Inicijativa/ESG u Erste Banci
- Vera Economou - Vođa ESG Grupe Kompetentnog Centra u Raiffeisen Banci
- Sonja Miladinovski, Rukovodilac Odeljenja za Upravljanje Rizicima i Koordinaciju ESG Rizika u OTP Banci Srbija
- Mariana Calmas, Službenik za Održive Finansije u LSFI

Diskutovalo se o značaju ESG (ekoloških, društvenih i upravljačkih) faktora za razvoj i unaprjeđenje tržišta kapitala. ESG faktori su postali sve važniji za investitore, jer ne samo da uzimaju u obzir finansijske performanse kompanija, već i njihov uticaj na životnu sredinu, društvo i upravljanje. Panelisti su istakli da kompanije koje se aktivno bave ESG praksama često imaju bolje finansijske rezultate na dugoročnom nivou, jer su sposobne da se prilagode promjenama u regulativi, tržišnom okruženju i preferencijama potrošača. Takođe su naglasili da sve više investitora traži investicione prilike koje su u skladu sa ESG kriterijumima, što postavlja dodatni pritisak na kompanije da unaprijede svoje ESG standarde kako bi privukle kapital i ostvarile održiv rast.

Drugi dan Konferencije otvorio je panel pod nazivom "SEPA - koristi i izazovi pristupanja zemalja Jugoistočne Evrope SEPA-i". Svoja iskustva sa prisutnima podijelili su:

- Zorica Kalezić, Viceguvernerka Centralne banke Crne Gore, (Moderator)
- Arcadie Albul, Viceguverner Narodne banke Moldavije

- Hartmut Seibel, stručnjak za evropsko pravo i SEPA platne sisteme
- Halid Tvico, šef Odjeljenja za nadzor i razvoj platnih sistema Narodne banke Bosne i Hercegovine
- Ledia Bregu, direktorka Odjeljenja za plaćanja, računovodstvo i finansije, Banka Albanije
- Biljana Donovska Geceva, Stariji savjetnik u Odjeljenju za platne sisteme, Narodna banka Severne Makedonije

SEPA (Single Euro Payments Area) je inicijativa koja ima za cilj stvaranje jedinstvenog i standardizovanog platnog sistema za transakcije u evrima unutar Evropske unije (EU) i Evropskog ekonomskog prostora (EEA). Osnovni cilj SEPA-e je olakšati brze, efikasne i sigurne platne transakcije između različitih zemalja, kao i eliminisati razlike u platnim sistemima među zemljama EU i EEA. Obuhvata 36 zemalja, uključujući sve zemlje članice EU, zemlje EEA i nekoliko drugih evropskih zemalja. Kroz SEPA platni sistem, korisnici mogu izvršavati platne transakcije kao što su direktni depoziti, izvršavanje plaćanja, i prenosi sredstava sa istim brzim, jednostavnim i standardizovanim uslovima kao i kod nacionalnih platnih sistema.

Na drugom panelu drugog dana Konferencije imali smo priliku čuti o iskustvima i očekivanjima stranih investitora u Crnoj Gori. O ovoj temi su diskutovali:
- Ratko Nikolić, Osnivač i direktor Business Intelligence Consulting-a (moderator)
- Mihailo Janković, Izvršni direktor MK Grupe
- Maja Krstić, član Upravnog odbora odgovoran za strategiju, finansije i bankarske operacije, Crnogorska Komercijalna Banka AD Podgorica
- David Margason, direktor Adriatic Marinas d.o.o.
- Remon Zakaria, šef kancelarije EBRD-a u Crnoj Gori

Na ovom panelu, predstavnici renomiranih preduzeća i institucija govorili su o značaju kvalitetnih stranih investicija za razvoj jedne zemlje i ulozi stranih investitora u ekonomskom rastu, stvaranju radnih mjesta, transferu tehnologije i unaprjeđenju poslovnog okruženja. Ovo je bila izuzetna prilika da se čuje kako strani investitori percipiraju investicione mogućnosti u Crnoj Gori i koji su njihovi planovi i očekivanja u pogledu budućih ulaganja.

Konferencija je zatvorena panelom na kojem se diskutovalo o odnosu između vlade i tržišta kapitala - da li su oni prijatelji ili suparnici. Svoje iskustvo podijeli su:
- Moderator Nikola Stakić, CFA, Univerzitet Singidunum
- Ilija Vukčević - Državni sekretar u Ministarstvu finansija Crne Gore
- Ognjen Popović - Pomoćnik ministra finansija Srbije za finansijske sisteme
- Željko Drinčić - Predsjednik Komisije za tržište kapitala Crne Gore
- Marko Janković - Predsjednik Komisije za hartije od vrednosti Republike Srbije

Ovom prilikom istakao se značaj saradnje između države i komisije za tržište kapitala kako bi zajednički unaprijedili cjelokupnu ekonomiju i proširili spektar investicija za građane. Tokom panela, istaknuto je kako je saradnja između države i regulatornih tijela od suštinskog značaja za stvaranje povoljnog poslovnog okruženja, očuvanje finansijske stabilnosti i podršku ekonomskom razvoju. Naglašeno je da je zajednički rad i koordinacija ključna za postizanje dugoročnih ciljeva održivog ekonomskog rasta i prosperiteta.

Jedan od istaknutih momenata konferencije bila je prezentacija o analizi tržišta kapitala u Jadranskoj regiji, koju je iznio analitičar Andrej Knez, glavni analitičar u Bloomberg Adria timu. Njegove dubinske analize su pružile uvid u ključne faktore i trendove koji utiču na regionalna tržišta.

Svoj doprinos sadržaju konferencije kroz svoje prezentacije dali su i Turner Tibor, CFA, Zamjenik generalnog direktora OTP Management Found-a. i Irena Ravlić Babić, Senior Sales Manager u Erste Asset Management doo,

Takođe, posebno smo počastvovani prisustvom Isabel Pastor, rukovodioca Odjeljenja za sprovođenje i saradnju u IOSCO Generalnom sekretarijatu, koja je održala kratko obraćanje o značaju međunarodne saradnje za povjerenje investitora, kao i Damien Shanahan-a, višeg savjetnika u IOSCO, koji je govorio o globalnim uvidima i međunarodnoj regulativi za kripto-imovinu.

Ove prezentacije su pružile dragocjene uvide i podstakle važne diskusije koje će doprijeti daljem razvoju tržišta kapitala.

U saradnji sa Nacionalnom turističkom organizacijom Crne Gore organizovali smo poseban program koji uključuje posjetu Cetinju u okviru koje smo posjetili Muzej novca i Muzej Kralja Nikole, dok je jedno popodne bilo rezervisano za posjetu vinskom podrumu 'Šipčanik' i degustaciji vrhunskih crnogorskih vina. Ovaj spoj konferencijskih aktivnosti i kulturnog istraživanja imao je za cilj pružiti ne samo obogaćeno poslovno iskustvo već i priliku da upoznaju ljepotu Crne Gore na najbolji mogući način.

Konferencija je poslužila kao platforma za jačanje saradnje, promociju inovacija i osmišljavanje strategija za sveobuhvatni prosperitet naših tržišta. Ovom prilikom, istaknuta je važnost edukacije građana, sa naglaskom na održive finansijske inicijative. U svijetlu dinamičnog regulatornog okruženja, fleksibilnost i prilagodljivost pokazali su se kao ključni za napredak sektora.

Uz kvalitetne diskusije, konferencija je poslužila kao platforma za kreiranje konkretnih zaključaka koji će usmjeravati budući razvoj crnogorskog tržišta kapitala. Ističu se ključne teme poput nužnosti neprekidnih inovacija, značaja zelenih finansija i neophodnosti edukacije građana o prednostima ulaganja na tržištu kapitala..

JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA I SARADNJA

PROCES EU INTEGRACIJA

Nacionalni plan za integraciju u Evropsku Uniju (EU) i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju su ključni dokumenti koji usmjeravaju Crnu Goru na putu ka članstvu u EU. Oni predstavljaju okvir za harmonizaciju zakonodavstva u oblasti tržišta kapitala sa standardima EU, što je od suštinske važnosti za unapređenje poslovnog ambijenta i privlačenje stranih investicija.

Komisija za tržište kapitala igra vitalnu ulogu u ovom procesu, primjenjujući najbolje prakse i standarde EU u svojim regulatornim i nadzornim funkcijama. Aktivno učešće Komisije u pregovaračkim poglavljima je od izuzetne važnosti za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU.

Poglavlje 2 - Sloboda kretanja radnika
Sloboda kretanja radnika je jedan od temeljnih principa EU i ključni element za funkcionalnost unutrašnjeg tržišta. Ovo poglavlje se bavi pitanjima pristupa tržištu rada, EURES mreže, koordinacije sistema socijalne sigurnosti i primjene Evropske kartice zdravstvenog osiguranja. Cilj je omogućiti radnicima da bez prepreka rade i žive u bilo kojoj državi članici, uz puno poštovanje njihovih prava na socijalno osiguranje.

Poglavlje 4 - Sloboda kretanja kapitala
Sloboda kretanja kapitala je temeljna sloboda unutrašnjeg tržišta EU i omogućava nesmetan protok financijskih sredstava, što je ključno za ekonomski rast i razvoj. Poglavlje 4 propisuje pravila koja osiguravaju slobodno kretanje kapitala unutar EU, kao i sa trećim zemljama, uz određene izuzetke koji su neophodni za očuvanje javnog reda i sigurnosti.

Poglavlje 6 - Privredno pravo
Poglavlje 6 se fokusira na harmonizaciju prava privrednih društava sa standardima EU. To uključuje pravila o osnivanju, registraciji, spajanju i podjeli privrednih društava, kao i uspostavljanje efikasnog sistema računovodstva i revizije. Usklađivanje sa EU zakonodavstvom u ovoj oblasti ima za cilj stvaranje povoljnog poslovnog okruženja koje će podsticati investicije i omogućiti domaćim kompanijama da budu konkurentne na jedinstvenom evropskom tržištu.

Poglavlje 9 - Finansijske usluge
Finansijske usluge predstavljaju vitalni segment unutrašnjeg tržišta EU i igraju ključnu ulogu u podržavanju ekonomske integracije i prosperiteta. Usklađivanje propisa Crne Gore u oblasti finansijskih usluga sa pravnom tekovinom EU je od suštinskog značaja za integraciju u jedinstveno finansijsko tržište EU. Ovo poglavlje obuhvata širok spektar aktivnosti, uključujući bankarstvo, osiguranje, reosiguranje, penzione fondove, tržište kapitala i infrastrukturu finansijskih tržišta.

Regulatorni okvir u Crnoj Gori se razvija kako bi se osigurala usklađenost sa EU standardima, što uključuje pravila o investicionim uslugama, tržištu hartija od vrijednosti, osnivanju i nadzoru investicionih fondova, kompenzacionim šemama za investitore, objavljivanju prospekata, te zabrani zloupotrebe tržišta. Poseban naglasak je na zaštiti investitora, gdje pravila o prospektima igraju ključnu ulogu u obezbjeđivanju transparentnosti i jasnih informacija potrebnih za donošenje obaviještenih investicionih odluka.

Integracija u EU će omogućiti crnogorskim finansijskim institucijama da direktno doprinose razvoju propisa koji regulišu EU finansijsko tržište i učestvuju u očuvanju finansijske stabilnosti. To će rezultirati povećanjem konkurencije na tržištu, što će dovesti do šire ponude inovativnih proizvoda i usluga, koristeći kako preduzetnicima tako i građanima. U tom kontekstu, velika pažnja se posvećuje zaštiti korisnika usluga, uključujući informisanje o uslugama koje pružaju finansijske institucije, kao što su krediti, osiguranje i ulaganja na tržištima kapitala.

Poglavlje 17 - Ekonomska i monetarna unija
Evropska monetarna unija (EMU) je ključni element ekonomske integracije unutar EU, omogućavajući članicama koje su prihvatile euro da dijele zajedničku valutu i monetarnu politiku. EMU se temelji na harmonizaciji monetarnih politika, zajedničkim monetarnim rezervama, centralnoj banci i jedinstvenoj monetarnoj politici. Crna Gora, težeći ka članstvu u EU, usklađuje svoju monetarnu i fiskalnu politiku sa ciljevima EMU.

Aktivnosti u okviru poglavlja 17 su usmjerene na:

- Obezbjeđivanje nezavisnosti Centralne banke Crne Gore;
- Zabrana monetarnog finansiranja deficita;
- Zabrana preferencijalnog finansiranja države od strane finansijskih institucija;
- Fiskalna konsolidacija i usklađivanje sa EU regulativom radi sprečavanja makroekonomskih disbalansa;
- Povećanje konkurentnosti crnogorske privrede za postizanje makroekonomske održivosti.

Ovi napori su od ključnog značaja za Crnu Goru, jer ne samo da unapređuju poslovni ambijent i privlače investicije, već i osiguravaju da crnogorski građani imaju koristi od prava i mogućnosti koje pruža članstvo u EU. Usklađivanje sa EU standardima takođe doprinosi transparentnosti, stabilnosti i integritetu finansijskog tržišta, što je od suštinskog značaja za dugoročnu ekonomsku stabilnost zemlje.

Crna Gora nastavlja sa ispunjavanjem svojih obaveza i aktivnim učešćem u radu relevantnih pododbora EU, što je od suštinskog značaja za napredak u procesu pridruživanja i integracije u ekonomsku i monetarnu strukturu Unije.

MEĐUNARODNA SARADNJA

Komisija za tržište kapitala, kao redovni član Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO) i potpisnik Multilateralnog memoranduma o međusobnom razumijevanju (A lista), kontinuirano ispunjava svoje međunarodne obaveze. Saradnja sa IOSCO i zemljama potpisnicama Memoranduma o razmjeni informacija je ključna za efikasnu kontrolu učesnika na tržištu kapitala i zaštite investitora.

U okviru saradnje sa Organizacijom za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), Komisija je posvećena ispunjavanju standarda Komiteta eksperata za procjenjivanje mjera za suzbijanje pranja novca i finansiranje terorizma (Moneyval), što doprinosi globalnoj sigurnosti finansijskih sistema.

Aktivna saradnja sa Delegacijom Evropske Komisije u Crnoj Gori omogućava Komisiji da dosljedno sprovodi obaveze iz Nacionalnog programa za integraciju u EU, uključujući i one iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA). Ovo je od suštinskog značaja za harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU.

Saradnja sa Evropskim nadležnim organom za hartije od vrijednosti i tržišta (ESMA) se nastavlja, posebno u oblasti alternativnih investicionih fondova, što je važno za usklađivanje sa EU regulativama i zaštitu investitora.

Komisija takođe sarađuje sa Međunarodnom finansijskom korporacijom (IFC) na implementaciji najboljih praksi korporativnog upravljanja. Ovo uključuje širu edukaciju investitora o važnosti korporativnog upravljanja, što je ključno za transparentnost i efikasnost tržišta kapitala.

Ovi napori su odraz posvećenosti Komisije ka stvaranju stabilnog i konkurentnog tržišta kapitala u Crnoj Gori, koje je u skladu sa međunarodnim standardima i spremno za integraciju u evropske finansijske tokove.

Sastanak sa predstavnicima EBRD-a

Značajan sastanak održan je 16. novembra 2023. godine između predstavnika Komisije i Evropske banke za obnovu i razvoj u Crnoj Gori (EBRD). Ovaj sastanak predstavlja važnu priliku za finansijsku infrastrukturu Crne Gore. Saradnja ovih istaknutih institucija označava veliki korak naprijed u usklađivanju tržišta kapitala Crne Gore sa međunarodnim standardima i povećanju njegove privlačnosti globalnim investitorima. Uvidi i diskusije sa ovog sastanka su ključni za identifikaciju značajnih oblasti za razvoj i investiranje, što je od vitalnog značaja za buduću prosperitet nacionalne ekonomije, i odraz posvećenosti zemlje ekonomskoj modernizaciji i integraciji u globalni finansijski sistem.

Sastanak, koji je održan u prostorijama EBRD-a, bio je usresređen na trenutnu situaciju na tržištu kapitala Crne Gore, izazove s kojima se suočava, i mogućnosti za rast.

Sastanku su prisustvovali Remon Zakaria (Rukovodilac EBRD-a u Crnoj Gori) i Selma Demirović (Bankar u EBRD-u Crna Gora), Gary McLean (Glavni predstavnik za razvoj kapitala i finansijskih tržišta EBRD London), Željko Drinčić (Predsjednik KTK), i Anja Draško (Službenica za odnose s javnošću u KTK).

Glavne teme sastanka obuhvatile su trenutno stanje crnogorskog tržišta kapitala, identifikaciju i diskusiju o problemima i izazovima s kojima se suočavaju učesnici tržišta, i mogućnosti za rast. Obije strane su se složile da istraživanje novih strategija i inicijativa za održiv razvoj tržišta kapitala stvara pozitivno okruženje i privlači više učesnika na tržištu.

Očekuje se da će buduće inicijative i zakonodavne promjene pomoći u prevazilaženju ovih izazova, poboljšati razvoj i održati stabilnost tržišta kapitala.

Sastanak sa visokim predstavnicima Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti

Guverner Centralne banke Crne Gore **Radoje Žugić** sastao se sa visokim predstavnicima Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti (*International Organization of Securities Commissions – IOSCO*) **Isabel Pastor** i **Damienom Shanahanom**. Sastanku je prisustvovao i predsjednik Komisije, **Željko Drinčić**.

Sagovornici su razgovarali o stanju na crnogorskom finansijskom tržištu i perspektivi njegovog budućeg razvoja. Saglasili su se u ocjeni da je razvijanje savremenog i transparentnog tržišta kapitala u Crnoj Gori preduslov njenog dinamičnijeg ekonomskog napretka. U tom pravcu, Crnoj Gori je dragocjena saradnja sa međunarodnim partnerima poput IOSCO-a, koji okuplja preko 150 članova – nacionalnih regulatornih tijela na tržištima kapitala i postavlja standarde za sektor hartija od vrijednosti.

Guverner je naglasio da je u cilju očuvanja finansijske stabilnosti, posebno važna saradnja sa IOSCO-om na planu primjene međunarodno priznatih standarda regulacije, kao i na polju razmjene informacija na regionalnom i globalnom nivou.

Gđa Pastor je pohvalila napore CBCG na planu pristupanja Crne Gore SEPA sistemu, odnosno jedinstvenom području plaćanja u eurima.

Potpisivanje Sporazuma o saradnji između Komisije i HANFE

U ponedjeljak, 16. oktobra 2023. godine, u Podgorici, predsjednik Komisije Željko Drinčić i predsjednik Upravnog vijeća Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (Hanfa) Ante Žigman svečano su potpisali Memorandum o razumijevanju. Ovaj dokument je usklađen sa ciljevima i principima za regulaciju tržišta kapitala i privatnih penzionih sistema koje su postavile međunarodne organizacije i udruženja poput IOSCO-a i IOPS-a.

Gospodin Ante Žigman izjavio je da Hanfa već dugi niz godina intenzivno sarađuje s Komisijom za tržište kapitala Crne Gore. Sporazum će dodatno urediti saradnju u pogledu nadzora i licenciranja financijskih institucija iz naše nadležnosti te proširiti tehničku saradnju kao i obostranu razmjenu iskustava iz nadzorne prakse.

Svjesni smo izazova koji stoje pred Komisijom kad je riječ o ispunjavanju kriterija za punopravno članstvo u Europskoj uniji u području finansijskih usluga koje Komisija nadzire. S dosadašnjim iskustvom Hanfa će Komisiji nastaviti pružati podršku u procesu usklađivanja nadležnog zakonodavstva s pravnom tekovinom Europske unije.

Tržišta u okviru Europske unije danas se intenzivno pripremaju za finansiranje održivosti i zelene tranzicije, ali i

otpornosti na sajber napade. Izuzetno je važno da se i Crna Gora već sada uhvati u koštac s tim izazovima te se pripremi za takve promjene i regulatorna pravila EU-a.

Gospodin Željko Drinčić, nakon potpisivanja, izjavio je da je napravljen značajan korak ka jačanju regionalne saradnje i uzajamnog razumijevanja na području tržišta kapitala. Ovaj Memorandum biti kamen temeljac za mnoge buduće inicijative i projekte koji će doprinijeti stabilnosti i rastu tržišta kapitala u Crnoj Gori.

Ovim sporazumom proširuju se jasni ciljevi, postojeće saradnje između KTK i Hanfe u oblastima nadzora i regulacije nadzora tržišta kapitala, koje su u nadležnosti obije institucije. Budući da je Crna Gora kandidat za članstvo u EU, Komisiji od velikog značaja hrvatsko iskustvo i pomoć u oblastima u kojima Hanfa ima veliko stručno znanje kao država članica EU-a. Glavni cilj i svrha ovog Memoranduma je pružanje okvira za saradnju i pomoć, uključujući razmjenu informacija i iskustava, sredstva komunikacije, kao i razvoj i međusobno razumijevanje.

Potpisivanjem Memoranduma otpočela je nova faza saradnje između Crne Gore i Hrvatske na polju regulacije i nadzora tržišta kapitala, sa vizijom stabilnijeg, transparentnijeg i prosperitetnijeg tržišta za obije zemlje.

Sastanak Komisije i IOSCO-a

16. oktobra 2023. godine, predstavnici Komisije, održali su važan sastanak sa visokom predstavnicom Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO).

Predstavnica IOSCO Generalnog Sekretarijata, Isabel Pastor i predstavnici Komisije, Željko Drinčić, predsjednik, Dragan Đukić, zamjenik predsjednika i Ana Pivljanin, član, podijelili su dragocjena iskustva i diskutovali o globalnim trendovima. Tom prilikom su učesnici sastanka precizirali konkretne korake saradnje u dijelu regulacije i nadzora tržišta kapitala.

Komisija je intezivno posvećena uspostavljanju savremenog, transparentnog i efikasnog tržišta kapitala koje će biti atraktivno domaćim i stranim investitorima, uz istovremeno obezbjeđivanje najvišeg nivoa zaštite prava investitora. Saradnja sa IOSCO-m je ključna u tom pravcu, jer pruža priliku da se primijene najbolje svjetske prakse i standardi.

Susret je prepoznat kao značajan korak prema produbljivanju partnerstva i zajedničke saradnje. Gospodin Drinčić je izrazio iskrenu zahvalnost predstavnici IOSCO na posvećenosti i ekspertizi Prvoj međunarodnoj konferenciji Montenegro Financial Markets, te istakao očekivanje i optimizam u vezi buduće saradnje koja će doprinijeti stabilnosti, prosperitetu i jačanju tržišta kapitala Crne Gore.

Sastanak sa Komisijom za hartije od vrednosti Republike Srbije

Predstavnici Komisije, Željko Drinčić, predsjednik Komisije, Dragan Đukić, zamjenik predsjednika i Ana Pivljanin, član Komisije susreli su se u Beogradu sa predstavnicima Komisije za hartije od vrednosti Republike Srbije, predsjednikom Komisije, Markom Jankovićem, sekretarom Goranom Kuprešaninom i direktorkom Sektora za međunarodnu saradnju i razvoj, Aninom Milanović.

Ovaj značajan susret, od 26. septembra 2023. godine, označava početak intezivnije saradnje između dvije ključne institucije odgovorne za regulaciju i nadzor tržišta kapitala u svojim zemljama. Tokom sastanka su postavljeni temelji za

intenzivnu razmjenu znanja, iskustava i primjera najbolje prakse u oblasti tržišta kapitala.

Razmatrane su brojne ključne teme koje se odnose na funkcionisanje i razvoj tržišta kapitala u Crnoj Gori i Srbiji. Učesnici sastanka su se obavezali na dalje unapređenje odnosa i izgradnju čvrstih relacija između institucija, istakavši pritom važnost zajedničkog rada na unapređenju tržišta kapitala u ovom dijelu Balkana. Zajedničko djelovanje će doprinijeti stvaranju kvalitetnijih uslova za sve učesnike na tržištima kapitala Crne Gore i Srbije i podržati stabilan ekonomski rast u regionu.

Važno je istaći da je sastanak pružio priliku za dalje osnaživanje saradnje između Komisije i Komisije za hartije od vrednosti Republike Srbije. Obije institucije dijele zajednički cilj - stvaranje stabilnog, transparentnog i prosperitetnog tržišta kapitala za sve građane i investitore.

Sastanak predstavnika Komisije i Komisije za hartije od vrednosti Republike Srbije predstavlja osnovu za buduće inicijative i projekte, kao i značajan korak naprijed ka prosperitetnijim tržištima kapitala. Saradnja će rezultirati konkretnim akcijama i projektima usmjerenim na dalje unapređenje regulative tržišta kapitala, povećanje investicionih mogućnosti i poboljšanje zaštite investitora.

Potpisivanje Memoranduma o saradnji sa Beogradskom Bankarskom Akademijom

U utorak, 26. septembra 2023. godine, predstavnici Komisije ostvarili su značajan korak u daljem razvoju saradnje sa Beogradskom Bankarskom Akademijom (BBA). Delegacija Komisije, uključujući predsjednika Željka Drinčića, zamjenika predsjednika Dragana Đukića, i člana Komisije Anu Pivljanin, sastala se sa predstavnicima BBA.

Susret označava početak nove faze saradnje između dvije ugledne institucije, sa fokusom na unaprjeđenje saradnje, posebno u oblasti edukacije finansijskih eksperata. Komisija i BBA su tom prilikom potpisale memorandum i njime jasno izrazile svoju posvećenost podizanju nivoa stručnosti i obuke u oblasti tržišta kapitala i finansija.

Tokom razgovora, predsjednik Komisije, Željko Drinčić, i predstavnici BBA, zajednički su istražili moguće pravce buduće saradnje. Ova saradnja će omogućiti razmjenu najboljih praksi, znanja i iskustava u oblasti finansija i tržišta kapitala, kao i organizaciju zajedničkih obuka, seminara i edukativnih programa za finansijske stručnjake i buduće lidera u ovim sektorima.

Memorandum o saradnji između Komisije i BBA ima za cilj unapređenje profesionalnog razvoja i obuke, pružajući relevantno znanje i vještine potrebne za uspjeh u dinamičnom svijetu finansija. Saradnja će takođe omogućiti bolju pripremu finansijskih stručnjaka za suočavanje sa izazovima i prilikama na tržištima kapitala.

Sastanak i potpisivanje memoranduma predstavljaju inspiraciju za budućnost finansijskog sektora u Crnoj Gori i regionu. Saradnja između Komisije i BBA označava posvećenost stvaranju povoljnijeg okruženja za razvoj finansijske struke i napredak tržišta kapitala.

Obije strane su uvjerene da će ova saradnja donijeti koristi kako stručnjacima već aktivnim na tržištu, tako i onima koji se tek obrazuju za karijeru u finansijama i tržištu kapitala. Nadogradnja edukacije finansijskih stručnjaka doprinosiće ne samo rastu i razvoju tržišta kapitala, već i širem ekonomskom prosperitetu u regionu.

Sastanak Komisije sa predstavnicima Beogradske berze

Predstavnici Komisije, Željko Drinčić, predsjednik Komisije, Dragan Đukić, zamjenik Komisije i Ana Pivljanin, član Komisije, održali su značajan sastanak u Beogradu sa predstavnicima Beogradske berze, Ivanom Leposavićem, direktorom i Miroljubom Ristićem, direktorom sektora Poslovnih operacije.

Sastanak je predstavljao dragocjenu priliku za razmjenu mišljenja i informacija o trenutnom stanju i izazovima koji postoje na tržištima kapitala u Crnoj Gori i Srbiji, kao i načinima za prevazilaženje ovih izazova.

Sagovornici su razgovarali o trenutnim poteškoćama koje se javljaju na tržištu kapitala u obije države, uključujući aspekte

regulative, transparentnosti i druge faktore koji utiču na povjerenje investitora. Razumijevanje ovih problema je ključno za dalji napredak i unapređenje ovih tržišta. Takođe, diskutovalo se o perspektivama za dalji razvoj tržišta kapitala u Crnoj Gori i Srbiji. Ovaj segment razgovora obuhvatio je analizu mogućih prilika za rast i investicije koje se pružaju na navedenim tržištima.

Ključna tema sastanka bila je potreba za sinergijskim pristupom i usklađenom saradnjom na nacionalnom nivou kako bi se stvorilo povoljno okruženje za investitore i emitente. Posebno je naglašena važnost jačanja saradnje između svih učesnika tržišta kapitala na regionalnom nivou, kako bi se postigao stabilan i prosperitetan region tržišta kapitala.

Sastanak je održan u duhu otvorenog dijaloga i izražavanja posvećenosti unapređenju regionalne saradnje. Ova inicijativa predstavlja značajan korak prema uspostavljanju održivog okvira za saradnju između Crne Gore i Srbije na polju tržišta kapitala. Obije strane dijele uvjerenje da će saradnja otvoriti nove mogućnosti za investitore, doprinoseći ekonomskom rastu i razvoju regiona.

Sastanak sa predstavnicima Svjetske Banke

Komisija kontinuirano nastavlja da ojačava aspekt međunarodne saradnje. Tim povodom su 4. jula 2023. godine, predsjednik Komisije, Željko Drinčić, njegov zamjenik, mr Dragan Đukić i Ana Pivljanin, član Komisije, održali sastanak sa istaknutim zvaničnicima Svjetske banke.

Sastanak je predstavljao jedinstvenu priliku za dijalog i razmjenu mišljenja o ključnim pitanjima iz domena računovodstva i finansijskog izvještavanja, a u sklopu misije Centra za reformu finansijskog izvještavanja iz Beča. Viši specijalista za finansijski menadžment, Garik Sergeyan i Pascal Frerejacque, konsultant, pružili su dragocjeni doprinos razgovoru i razmjeni ideja.

Predstavnici Svjetske banke su ukazali na planirane aktivnosti u okviru Programa računovodstvene reforme "Put u Evropu" i institucionalnog jačanja za mala i srednja preduzeća (REPARIS za MSP) u Crnoj Gori. Tom prilikom je istaknuto da prethodne aktivnosti uključuju ažuriranje Izvještaja o poštovanju standarda i kodeksa o računovodstvu i reviziji (ROSC A&A), kao i obuku o finansijskom upravljanju za računovođe u malim i srednjim preduzećima i računovodstvene prakse. Predstavnici Svjetske banke su uputili predstavnike Komisije u ažuriranu ROSC metodologiju, kao i u nalaze u odnosu na Izvještaj o računovodstvu i reviziji 2015FSAP.

Predstavnici Komisije su uputili predstavnike Svjetske banke o planiranim aktivnostima u vezi sa usaglašavanjem sa Direktivom o nefinansijskom izvještavanju i Direktivama o izvještavanju o korporativnoj održivosti i principima nadzora nad klimatskim rizikom, te o važnosti nadzora nad efikasnom primjenom Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja (IFRS), uključujući IFRS 9 i IFRS 17. Osim toga, predstavnici Komisije su bliže predstavili stanje na tržištu kapitala, uputili na broj akcionarskih društava, te obavezu i način izvještavanja od strane istih, kao i planiranoj digitalizaciji kada je izvještavanje u pitanju.

Kroz blisku saradnju sa međunarodnim institucijama, kao što je Svjetska banka, Komisija stvara podsticajno okruženje za rast i razvoj crnogorskog finansijskog sektora,

a time i za jačanje tržišta kapitala i postizanje najviših standarda u oblasti računovodstva i revizije.

Sastanak sa predstavnicima Istambulske berze

Predstavnici Komisije, Željko Drinčić, predsjednik, mr Dragan Đukić, zamjenik predsjednika i Ana Pivljanin, član Komisije, 04. maja 2023. godine, u prostorijama Komisije, održali su sastanak sa Dr. Guzhan Gulay zamjenikom Predsjednika Odbora direktora Montenegro berze i Erdalom Karaomeroglu, komercijalnim savjetnikom u Ambasadi Turske u Crnoj Gori.

Istambulska berza (org. The Borsa Istanbul) je jedan od top 10 akcionara Montenegroberze AD Podgorica sa udjelom u iznosu od 24,43%. Sastanak je protekao u vrlo prijateljskoj atmosferi, a akcenat je bio na značaju razvoja saradnje između institucija u cilju kvalitetnijeg razvoja tržišta kapitala i podsticanje novih investitora.

Imajući u vidu da je Komisija odgovorna za zakonito funkcionisanje tržišta kapitala, sa ciljem zaštite investitora i obezbjeđivanje pravičnosti, efikasnosti i transparentnosti tog tržišta, a zbog sve veće globalizacije koja zahtijeva prevazilaženje granica, radujemo se predstojećoj saradnji na različitim temama od zajedničkog interesa.

SARADNJA SA DRŽAVNIM ORGANIMA, SKUPŠTINOM I INSTITUCIJAMA U CRNOJ GORI

Komisija za tržište kapitala Crne Gore, u skladu sa svojim zakonskim ovlašćenjima i odgovornostima, kontinuirano radi na unapređenju i očuvanju stabilnosti tržišta kapitala. U protekloj godini, Komisija je preduzela niz značajnih koraka kako bi osigurala transparentnost, efikasnost i pravednost tržišta, te zaštitila interese investitora.

Godišnji izvještaj i Program rada Komisija je, u skladu sa svojim obavezama, Skupštini Crne Gore dostavila detaljan Godišnji izvještaj o radu i stanju na tržištu kapitala, kao i izvještaj ovlašćenog revizora. Ovi dokumenti pružaju uvid u sve aktivnosti Komisije tokom prethodne godine, uključujući nadzor tržišta, izdavanje dozvola i licenci, kao i edukativne inicijative. Pored toga, Komisija je predstavila i svoj Program rada za 2023. godinu, koji uključuje Finansijski plan, te naglašava ključne ciljeve i projekte koji će biti prioritet u narednom periodu.

Zakonodavne aktivnosti U procesu donošenja zakona, Komisija je aktivno sarađivala sa nadležnim ministarstvima, učestvujući u pripremi zakonskih prijedloga i njihovom tumačenju. Ova saradnja je od ključnog značaja za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa najboljim međunarodnim praksama, te za osiguranje pravne sigurnosti na tržištu kapitala.

Međuinstitucionalna saradnja Komisija je održavala čvrstu saradnju sa različitim državnim organima i institucijama, uključujući Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Upravu za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma, Centralnu banku, Agenciju za nadzor osiguranja, Agenciju za sprječavanje korupcije, Državno tužilaštvo i druge. Ova saradnja je bila usmjerena na različite aspekte regulative i nadzora, uključujući usklađivanje sadržine i rokova Nacionalnog plana integracije, izradu i implementaciju zakona, kao i na unapređenje mehanizama za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Edukacija i saradnja sa Privrednom komorom Komisija je takođe sarađivala sa Privrednom komorom Crne Gore, posebno kroz učešće u radu Odbora za poslovanje banaka, osiguravajućih organizacija i drugih finansijskih

organizacija. Ova saradnja je doprinijela razmjeni znanja i iskustava, te jačanju kapaciteta tržišnih učesnika.

Borba protiv korupcije U skladu sa potpisanim Memorandumom o saradnji, Komisija je radila zajedno sa Agencijom za sprječavanje korupcije na promociji transparentnosti i integriteta u svim segmentima tržišta kapitala.

Zaključak Kroz sve ove aktivnosti, Komisija za tržište kapitala potvrđuje svoju posvećenost razvoju tržišta kapitala u Crnoj Gori, te nastavlja sa radom na stvaranju povoljnog okruženja za investicije i rast privrede. U narednom periodu, Komisija će nastaviti sa sprovođenjem svojih planova i projekata, te će se posvetiti daljem jačanju regulatornog okvira i institucionalnih kapaciteta, u cilju ostvarivanja svoje vizije modernog i konkurentnog tržišta kapitala.

Potpisan Memorandum o saradnji sa Agencijom za elektronske medije (AEM)

U cilju posvećenosti razvoju društva, Komisija i Agencija za elektronske medije Crne Gore su 31. oktobra 2023. godine, potpisale Memorandum o saradnji označavajući početak zajedničkog angažmana na promociji i podizanju svijesti o značaju medijske i finansijske pismenosti. Ove dvije prestižne institucije udružile su snage kako bi doprinijele informisanosti i obrazovanosti građanki i građana, kao korisnika finansijskih usluga, sa ciljem unapređenja njihove sposobnosti za blagovremeno i racionalno donošenje odluka. Memorandum su potpisali Željko Drinčić, predsjednik Komisije i Sunčica Bakić, direktorica Agencije za elektronske medije, stavljajući svoje potpise na dokument koji simbolizuje novi talas promjena i napretka u sektoru medijske i finansijske pismenosti u Crnoj Gori.

Sporazum predviđa da Komisija i Agencija za elektronske medije ustupe svoje resurse, znanje i stručnost kako bi pružile neprocjenjiv doprinos obrazovanju i osvješćivanju građanki i građana Crne Gore. Cilj saradnje je kreiranje društva u kojem su svi sposobni za informisano, savjesno i racionalno donošenje odluka koje su od esencijalnog značaja za njihov svakodnevni život i prosperitet.

U duhu zajedništva i posvećenosti, Komisija i Agencija za elektronske medije planiraju da organizuju i realizuju seriju inovativnih i edukativnih aktivnosti, koje će obuhvatiti istraživanja, interaktivne radionice, motivacione edukativne događaje i dinamične medijske kampanje. Namjera je da se ovim aktivnostima unaprijedi život svih generacija, od najmlađih do najstarijih, podižući svijest i kompetencije u oblasti medijske i finansijske pismenosti širom Crne Gore.

Ovaj značajan događaj predstavlja plod dugogodišnje predanosti i rada ovih institucija na unaprjeđenju kvaliteta informacija dostupnih građanima, kao i na razvoju kritičkog mišljenja i sposobnosti donošenja informisanih odluka. Sa ovim memorandumom, Komisija i Agencija potvrđuju zajedničko djelovanje u cilju stvaranja pretpostavki za odgovorno i kompetentno društvo. Memorandumom je planirano kreiranje inovativnih edukativnih programa i kampanja koje će se baviti aktuelnim temama u svijetu finansija i medija, pružajući građanima priliku da se upuste u svijet informacija sa razumijevanjem i kritičkim stavom.

Komisija i Agencija za elektronske medije će kroz ovu saradnju raditi na razvoju i implementaciji standarda za medijsku i finansijsku edukaciju, čime će se postaviti čvrste osnove za budući napredak i razvoj u ovim oblastima. Očekuje se da će ova inicijativa imati dugoročan pozitivan uticaj na društvo, doprinoseći stvaranju ambijenta u kojem će informacije biti razumne, dostupne i pouzdane.

Na ovaj način, potpisivanje Memoranduma o saradnji između Komisije i Agencije za elektronske medije predstavlja još jedan korak naprijed ka ostvarivanju vizije informisanog, obrazovanog i finansijski pismenog društva, sposobnog za suočavanje sa izazovima modernog doba.

Sastanak Komisije sa Privrednom komorom

Uvažavajući ključnost uspostavljanja snažnih veza sa relevantnim institucijama, Komisija inicirala je održavanje sastanka sa Privrednom komorom, koja obavlja sve poslove predstavljanja i zastupanja crnogorske privrede. Privredna komora aktivno podržava ekonomske aktivnosti zasnovane na principima slobodnog i otvorenog tržišta, slobode preduzetništva i zdrave konkurencije, te promoviše nezavisnost privrednih subjekata i njihovu odgovornost za

ispunjavanje obaveza u poslovnom okruženju, što ujedno predstavljaju vrijednosti koje dijeli i Komisija.

Tim povodom, u srijedu, 5. jula 2023. godine, susreli su se predstavnici Komisije - Željko Drinčić, predsjednik i Dražen Stevanović, član Komisije, sa predstavnicima Privredne komore Crne Gore, predsjednicom Ninom Drakić i Nikolom Vujovićem, potpredsjednikom. Akcenat sastanka je bio na konkretnim koracima za buduću saradnju, sa ciljem kreiranja i realizacije zajedničkih projekata, uključujući organizaciju predavanja, konferencija, obuka i drugih aktivnosti.

Tokom sastanka, posebna pažnja posvećena je primjeni zakonskih rješenja koja čine sastavni dio regulative Komisije, kao i sveobuhvatnom pregledu ekonomske situacije u zemlji, sa posebnim osvrtom na tržište kapitala i privredu. Ovim putem su identifikovani i analizirani izazovi i prilike sa kojima se suočava crnogorsko tržište kapitala.

Komisija nastavlja sa predanim unapređivanjem tržišta kapitala i pružanjem podrške privrednom sektoru kako bi podstakla prosperitetno poslovno okruženje i postigla održivi ekonomski rast crnogorske ekonomije.

ZAKLJUČAK

U težnji ka stalnom unapređenju i harmonizaciji sa evropskim standardima, Komisija za tržište kapitala Crne Gore usmjerava svoje aktivnosti za 2024. godinu ka nizu ključnih inicijativa. Ove inicijative obuhvataju širok spektar aktivnosti, uključujući dalje usklađivanje propisa sa evropskim zakonodavstvom, aktivno učešće u izradi nacrta zakona koji obuhvataju različite segmente finansijskog sektora, kao i jačanje korporativnog upravljanja i finansijske discipline.

Komisija će svoje napore fokusirati na niz ključnih aktivnosti kako bi unaprijedila regulatorni okvir tržišta kapitala i podržala proces integracije Crne Gore u Evropsku Uniju. To uključuje nastavak usklađivanja propisa sa standardima EU, učešće u izradi zakonskih okvira za alternativne investicione fondove, otvorene investicione fondove sa javnom ponudom i dobrovoljne penzione fondove. Takođe, Komisija će raditi na reviziji zakona o tržištu kapitala i digitalnoj imovini. Sprovođenje kontrola u skladu sa planom za 2024. godinu biće od suštinskog značaja za unapređenje finansijske discipline, dok će se istovremeno raditi na jačanju korporativnog upravljanja i transparentnosti finansijskog izvještavanja. Edukacija učesnika na tržištu kapitala i podrška programima finansijske pismenosti takođe će biti u fokusu aktivnosti Komisije, uz saradnju sa relevantnim međunarodnim i nacionalnim institucijama radi postizanja ciljeva integracije i razvoja tržišta kapitala u skladu sa evropskim standardima.

https://www.scmn.me/images/files/Izvjestaji-o-radu-Komisije/KTK_2023.pdf